

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัด
  - 1.1 นโยบายการจัดการศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัด
  - 1.2 ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัด
  - 1.3 มาตรฐานหน่วยงานการศึกษาองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
2. องค์การบริหารส่วนจังหวัดและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
  - 2.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545
  - 2.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554)
  - 2.3 พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540
  - 2.4 แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2552 – 2554)
3. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา
  - 3.1 ความหมายของหลักสูตร
  - 3.2 ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา
  - 3.3 หลักสูตรสถานศึกษากับการสอนและการเรียนรู้
  - 3.4 ขั้นตอนและกระบวนการจัดทำหลักสูตร
  - 3.5 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
  - 3.6 การนำหลักสูตรไปใช้
4. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ
  - 4.1 ความหมายของรูปแบบ
  - 4.2 ประเภทของรูปแบบ
  - 4.3 การสร้างรูปแบบ

5. แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา
  - 5.1 ความหมายของการวิจัยและพัฒนา
  - 5.2 ลักษณะของการวิจัยและพัฒนา
  - 5.3 กระบวนการวิจัยและพัฒนา
  - 5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยและพัฒนา
6. บริบทองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

นโยบายการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

นโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2545 -2559) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในฐานะหน่วยงานรับผิดชอบการส่งเสริมสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้จัดประชุมหารือผู้บริหารระดับต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2545 -2559) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยนโยบายดังกล่าวได้กำหนดการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย รวมถึงการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

1. นโยบายด้านความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เร่งรัดจัดการศึกษาให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการเข้ารับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีให้ได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย
2. ส่งเสริม สนับสนุน ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป้าหมาย

1. จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น โดยจัดการศึกษาได้ทั้ง 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
2. เด็กในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับทุกคนได้รับการศึกษา

3. เด็กที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. บุคคลที่ได้รับการศึกษาไม่ถึงระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องได้รับโอกาสเข้ารับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. มีระบบบริหารหรือการประสาน ให้ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสได้รับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นกรณีพิเศษ ตามศักยภาพที่จะเรียนได้

6. ส่งเสริมและสนับสนุนบุคคลที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการศึกษาด้วยรูปแบบที่เหมาะสม

มาตรการ

1. จัดให้มีบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ ให้ได้ตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น

2. จัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยให้มีการเทียบโอนผลการเรียนตามที่กฎหมายกำหนด

3. เร่งรัดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ได้ส่งบุตรหรือบุคคลในความดูแลได้ เข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และนอกเหนือจากการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตามความพร้อมของครอบครัว

4. ส่งเสริม สนับสนุน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนเอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ให้มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูให้การศึกษาแก่บุตร บุคคลที่อยู่ในความรับผิดชอบดูแล และสามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตามที่ต้องการและความเหมาะสม

5. จัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือผู้ด้อยโอกาส มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

6. จัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

นโยบายด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย

จัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัยได้เข้ารับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

เป้าหมาย

1. เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

มาตรการ

1. จัดการศึกษาปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้
2. ดำเนินการและหรือส่งเสริม สนับสนุน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ให้มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูให้การศึกษาแก่บุตร บุคคลที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบให้ได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา จริยธรรม และสามารถจัดการศึกษาปฐมวัย ได้ตามที่ต้องการและเหมาะสม

นโยบายด้านคุณภาพมาตรฐานการศึกษา

พัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ และประเภทการศึกษา

เป้าหมาย

1. มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อเข้าสู่มาตรฐานชาติ
2. ดำเนินการประกันคุณภาพภายใน และให้จัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนทุกปี
3. สถานศึกษาเตรียมรับการประเมินคุณภาพภายนอกครั้งแรก ภายใน 19 สิงหาคม 2548 และอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุก 5 ปี นับแต่การประเมินครั้งสุดท้าย

มาตรการ

1. จัดทำเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษา เพื่อกำหนดเป้าหมาย คุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานชาติ
2. ให้นำหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในเพื่อรองรับระบบการประกันคุณภาพภายนอกตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่กำหนด
3. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้กับบุคลากรหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นโยบายด้านระบบบริหารและการจัดการศึกษา

จัดระบบบริหารและการจัดการทางการศึกษาให้สอดคล้องกับระบบการจัดการศึกษาของชาติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีเอกภาพในเชิงนโยบาย มีความหลากหลายในการปฏิบัติ อีกทั้งมีความพร้อมในการดำเนินการจัดการศึกษา และส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาให้คำนึงถึงผลกระทบต่อจัดการศึกษาของเอกชนหรือรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย

เป้าหมาย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมในการรับการถ่ายโอนการจัดการศึกษาจากรัฐและดำเนินการจัดการศึกษา
2. จัดการศึกษาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับระยะเวลาและเงื่อนไขที่ระบุไว้ในกฎหมาย ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อจัดการศึกษาเอกชน โดยรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย
3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาดำเนินการจัดการศึกษาในรูปคณะกรรมการ

4. สถานศึกษามีอิสระในการดำเนินการบริหารและจัดการศึกษา

มาตรการ

1. มีการเตรียมความพร้อมในการรับการถ่ายโอนการจัดการศึกษาจากรัฐและดำเนินการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ มาตรฐาน ตามศักยภาพ ความพร้อมและความต้องการของท้องถิ่น โดยได้รับการประสานและส่งเสริม สนับสนุน จากกระทรวงการศึกษา

ศาสนา และวัฒนธรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยตนเอง

2. ปรับปรุง แก้ไขข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้เอื้อต่อการบริหารจัดการศึกษาท้องถิ่น และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยไม่กระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชน

3. ให้มีคณะกรรมการพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

4. ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ และให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ

5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษามีอิสระในการดำเนินการบริหารและจัดการศึกษา

นโยบายด้านครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

วางแผนงานบุคคลเพื่อใช้ในการประสานข้อมูลและเป็นข้อมูลในการนำเสนอพิจารณาสรรหาบุคลากร พร้อมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยมีสิทธิประโยชน์ สวัสดิการ ค่าตอบแทนเพียงพอและเหมาะสมกับคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพชั้นสูง

เป้าหมาย

1. มีการวางแผนงานบุคคลทางการศึกษาตามความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นไปตามกฎหมาย

3. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

มาตรการ

1. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้มีบุคลากรผู้รับผิดชอบงานด้านการศึกษา
2. ให้สถานศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนบุคคลทางการศึกษา ตามความต้องการและตามเกณฑ์ที่กำหนด
3. จัดสรรทรัพยากรในการส่งเสริมพัฒนาครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาและหรือมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมงานที่ริเริ่มสร้างสรรค์ และหรือผลงานดีเด่น และเป็นรางวัลเชิดชูเกียรติ
4. จัดทำเกณฑ์และดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานของครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
5. จัดตั้งชมรมหรือองค์กรวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อร่วมกันพัฒนาวิชาชีพ ให้เป็นไปตามมาตรฐานและจรรยาบรรณ
6. ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ความรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

นโยบายด้านครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

วางแผนงานบุคคลเพื่อใช้ในการประสานข้อมูลและเป็นข้อมูลในการนำเสนอพิจารณาสรรหาบุคลากร พร้อมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยมีสิทธิประโยชน์ สวัสดิการ ค่าตอบแทนเพียงพอและเหมาะสมกับคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพชั้นสูง

เป้าหมาย

1. มีการวางแผนงานบุคคลทางการศึกษาตามความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาตามเกณฑ์ที่กำหนด
2. ครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นไปตามกฎหมาย
3. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

มาตรการ

1. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้มีบุคลากรผู้รับผิดชอบงานด้านการศึกษา
2. ให้สถานศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนบุคคลทางการศึกษา ตามความต้องการและตามเกณฑ์ที่กำหนด
3. จัดสรรทรัพยากรในการส่งเสริมพัฒนาครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาและหรือมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมงานที่ริเริ่มสร้างสรรค์ และหรือผลงานดีเด่น และเป็นรางวัลเชิดชูเกียรติ
4. จัดทำเกณฑ์และดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานของครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
5. จัดตั้งชมรมหรือองค์กรวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อร่วมกันพัฒนาวิชาชีพให้เป็นไปตามมาตรฐานและจรรยาบรรณ
6. ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ความรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

นโยบายด้านหลักสูตร

ให้สถานศึกษาจัดทำรายละเอียด สาระหลักสูตรแกนกลางและสาระหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของสังคมและชาติ โดยคำนึงถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

เป้าหมาย

1. การจัดทำหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ จะต้องมีความหลากหลายและถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด
2. สถานศึกษาจัดทำสาระหลักสูตรแกนกลางของการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยคำนึงถึงความเป็นไทยและความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

3. สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางของรัฐ โดยคำนึงถึงสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมของแต่ละท้องถิ่น

มาตรการ

ให้สถานศึกษากำหนดรายละเอียดสาระของหลักสูตรแกนกลาง และสาระของหลักสูตรท้องถิ่นให้มีความต่อเนื่อง หลากหลาย ซึ่งจะต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด

1. สถานศึกษาจะต้องจัดให้มีการเทียบโอนผลการเรียนตามหลักสูตรที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอรรถศาสตร์ การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์ทำงาน

2. สถานศึกษาจัดทำรายละเอียดสาระของหลักสูตรแกนกลางที่มุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีรายละเอียดสาระการเรียนรู้ในเรื่องต่อไปนี้

3. ความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติและสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4. ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

5. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการประยุกต์ ใช้ภูมิปัญญา

6. ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

7. ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

8. สถานศึกษาจัดทำสาระหลักสูตรท้องถิ่นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหา และ ความต้องการในชุมชน สังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิก

ที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ รวมถึงสาระความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย และการปกครองท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตย

9. จัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคล

10. สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด ติดตามประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้อย่างต่อเนื่อง และร่วมปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปตามที่กำหนด

11. พัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจ สังคม และวิทยาการในบริบทของสังคมไทย

นโยบายด้านกระบวนการเรียนรู้

จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนมีจิตสำนึกในความเป็นไทยและสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มตามศักยภาพให้เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

เป้าหมาย

1. การจัดการศึกษาเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรมกระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละรูปแบบและระดับการศึกษา

2. ผู้เรียนได้รับการศึกษาตามความสนใจ ความถนัด โดยเรียนรู้จากการผสมผสาน สาระความรู้ เรียนรู้พร้อมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เป็นการเรียนรู้ทุกรูปแบบ ทุกสถานที่จากประสบการณ์จริง โดยสามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และประยุกต์ความรู้มาใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

3. ผู้สอนมีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

มาตรการ

1. สถานศึกษาจัดการศึกษาแบบบูรณาการ โดยให้ความสำคัญทั้งด้านความรู้ คุณธรรมและกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมตามระดับการศึกษา

2. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

3. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

4. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

5. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้ สดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ใน ทุกวิชา

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือ กับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

7. ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของ ผู้เรียนความประพฤติการสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไป ในกระบวนการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

8. ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรร โอกาสการเข้าศึกษา ต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

9. ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครั้ว ชุมชน องค์กรชุมชนเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัด การศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร รู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุน ให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน

10. ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ การศึกษา

11. ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการ เรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้ การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียน การสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

นโยบายด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

ระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งด้านงบประมาณ การเงิน ทรัพย์สินในประเทศจากรัฐ บุคคล องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ

สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศ มาใช้จัดการศึกษาและจัดสรรงบประมาณให้กับการศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เป้าหมาย

1. จัดระบบและหรือวางแผนการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาจากเงินงบประมาณ ทรัพย์สินและทรัพยากรที่ได้รับการสนับสนุนในประเทศจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน องค์กร สถาบัน รวมทั้งจากต่างประเทศ และภาษีเพื่อการศึกษาในอัตราส่วนที่เหมาะสมของงบประมาณทั้งหมดในปีงบประมาณนั้น ๆ

2. ส่งเสริม สนับสนุน มาตรการให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

มาตรการ

1. จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความจำเป็นในการจัดการศึกษา สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษแต่ละกลุ่ม โดยคำนึงความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาและความเป็นธรรม

2. สนับสนุนงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและงบลงทุนให้สถานศึกษาตามนโยบายแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติและภารกิจของสถานศึกษา โดยให้มีอิสระในการบริหารงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงคุณภาพและความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา

3. สนับสนุนเงินอุดหนุนการศึกษาที่จัด โดยบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ตามความเหมาะสมและความจำเป็น

4. สนับสนุนเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนการศึกษาภาคบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัด โดยรัฐให้เท่าเทียมกัน

5. จัดสรรทุนการศึกษาในรูปของกองทุนกู้ยืมให้แก่ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยตามความเหมาะสมและความจำเป็น

6. จัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาในท้องถิ่น

7. จัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

8. ให้มีระบบการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการศึกษานโยบาย

จัดการศึกษาและคุณภาพมาตรฐานการศึกษา โดยหน่วยงานภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่ตรวจสอบภายนอก

9. ให้ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายกำหนด

10. สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้สถานศึกษาสามารถและมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น

11. ส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรต่าง ๆ โดยการสนับสนุนการอุดหนุนและใช้มาตรการลดหย่อน หรือยกเว้นภาษีตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

นโยบายด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียนเอกสารทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุน การผลิตและมีแรงจูงใจในการผลิต รวมถึงการพัฒนาและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตลอดจน การสื่อสารทุกรูปแบบ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปแบบอื่น

เป้าหมาย

1. พัฒนาคู อาจารย์ คณาจารย์ และบุคคลทางการศึกษา ให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะในการผลิต พัฒนา และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างเหมาะสม คู่คุณค่าเกิดประโยชน์สูงสุด
2. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
3. มีคลื่นความถี่ สื่อตัวนำ และโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปแบบอื่น เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การทะนุบำรุงศาสนาศิลปะ และวัฒนธรรมตามความจำเป็น
4. มีการระดมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

มาตรการ

1. พัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ
2. พัฒนาขีดความสามารถผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอ ที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
3. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา การผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้
4. จัดให้มีคลังความรู้ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปแบบอื่น เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมตามความจำเป็น
5. จัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจากเงินอุดหนุนของรัฐ ค่าสัมปทานและผลกำไร ที่ได้จากการดำเนินกิจการด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรประชาชน รวมทั้งให้มีการลดอัตราค่าบริการเป็นพิเศษในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวเพื่อพัฒนาคนและสังคม
6. จัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน ประสานดูแลให้บริการทางเทคโนโลยี เสนอนโยบายแผนส่งเสริมและประสานการวิจัย การพัฒนาและการประยุกต์ใช้ รวมทั้งการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

นโยบายด้านการส่งเสริมกีฬา นันทนาการ และกิจกรรมเด็กเยาวชน

ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็กเยาวชน รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบบริการแก่เด็ก เยาวชน ประชาชนอย่างหลากหลาย เพียงพอและมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

1. มีสถานที่เล่นกีฬา ออกกำลังกาย และนันทนาการอย่างเหมาะสม

2. ให้ประชาชนมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการออกกำลังกาย การกีฬา นันทนาการ และการแสวงหาความรู้
3. สร้างทักษะพื้นฐานด้านกีฬาเพื่อนำไปสู่การแข่งขันกีฬา กีฬาเพื่อสุขภาพ กีฬากิ่งอาชีพ กีฬาเพื่อการอาชีพ ตามความพร้อมและความเหมาะสม
4. มีการจัดตั้งและดำเนินการด้านแหล่งเรียนรู้ทุกรูปแบบอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ
5. ปลุกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบอบ ประชาธิปไตย ระเบียบวินัย ความเป็นไทย มีคุณธรรม จริยธรรม

มาตรการ

1. จัดตั้งและสนับสนุนให้มีศูนย์เยาวชน ลานกีฬา สนามกีฬา สถานที่ออกกำลังกาย สวนสุขภาพและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น
2. ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกีฬาเพื่อมวลชน กีฬาพื้นเมืองอย่างแพร่หลาย
3. จัดกิจกรรมกีฬาสำหรับบุคคลกลุ่มพิเศษอย่างเหมาะสมและเพียงพอ
4. ฝึกกีฬาขั้นพื้นฐาน โดยผู้ฝึกสอนที่มีความชำนาญในด้านการกีฬาแต่ละประเภทตามศักยภาพและความพร้อมของท้องถิ่น
5. ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มและจัดตั้งชมรม สมาคม สโมสร องค์กรเกี่ยวกับการกีฬาและนันทนาการ
6. ส่งเสริมหรือจัดให้มีการแข่งขันกีฬาประเภทต่าง ๆ
7. รณรงค์และเผยแพร่ความรู้และสร้างจิตสำนึกให้เด็กเยาวชนด้านการออกกำลังกาย การกีฬา นันทนาการ กิจกรรมค่ายอย่างต่อเนื่องทั่วถึง
8. ดำเนินการจัดตั้ง ตลอดจนให้การสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ สวนสัตว์ สวนพฤกษศาสตร์ เป็นต้น
9. จัดกิจกรรมปลุกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย ระเบียบวินัย ความเป็นไทย มีคุณธรรม จริยธรรม เช่น ค่ายเยาวชน นิทรรศการ ฯลฯ

นโยบายด้านการส่งเสริมอาชีพ

สนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือ ให้มีการประกอบอาชีพอิสระที่ถูกต้องตามกฎหมาย จัดให้มีการรวมกลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนการระดมทุนและการจัดการนำ

วิทยาการต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการประกอบอาชีพ การจัดการด้านการตลาดให้ได้มาตรฐานและ ความเหมาะสมตามสภาพท้องถิ่น

เป้าหมาย

1. มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ประชาชนได้รับการพัฒนาความสามารถในการประกอบอาชีพ
3. มีการระดมทุนและรวมกลุ่มของผู้ประกอบอาชีพอิสระในลักษณะเดียวกัน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
4. มีการพัฒนามาตรฐานของสินค้า บริการ และบรรจุภัณฑ์ให้สามารถออกสู่ตลาดสากล
5. ให้มีระบบการจัดการ และสร้างเครือข่ายด้านการตลาด

มาตรการ

1. สำรวจข้อมูลพื้นฐานอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ
2. สำรวจและจัดลำดับความต้องการในการพัฒนาอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น
3. จัดให้มีการให้ความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการประกอบอาชีพ การจัดการและการตลาดให้แก่เด็ก เยาวชน ประชาชนในท้องถิ่น ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน ตลอดจนเผยแพร่ความรู้ตามสื่อประเภทต่าง ๆ
4. จัดทัศนศึกษา และส่งบุคลากรรับความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนาและเผยแพร่การบริหารจัดการ การจัดการความรู้

นโยบายด้านการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

บำรุงรักษา ส่งเสริมและอนุรักษ์ สถาบันศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดสังคมภูมิปัญญาแห่งการเรียนรู้และสังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน สืบทอดวัฒนธรรมความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น

เป้าหมาย

1. เด็ก เยาวชน และประชาชนรู้คุณค่าของศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีของภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย
2. มีศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น พิพิธภัณฑสถาน และแหล่งข้อมูลสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. มีการบำรุงรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และแหล่งประวัติศาสตร์

4. อนุรักษ์และฟื้นฟูศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และจารีตประเพณีให้ดำรงอยู่ตลอดกาล

มาตรการ

1. เผยแพร่และถ่ายทอดให้เด็ก เยาวชน ประชาชนในท้องถิ่น มีความรู้และห่วงแหน ในศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. จัดตั้งหรือส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น เพื่อรวบรวมศิลปวัตถุ และแหล่งข้อมูลสารสนเทศ

3. จัดสรรทรัพยากรและเทคโนโลยีมาใช้ในการดูแลรักษาบูรณะ ศาสนา โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ศิลปกรรมท้องถิ่น

4. จัดกิจกรรมส่งเสริม อนุรักษ์ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ที่เน้นเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น

5. อนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ให้คงอยู่และพัฒนาให้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2550 : 33-57) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ไว้ดังนี้

งานวิชาการ

งานวิชาการเป็นหัวใจของการทำงานในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผลผลิตคือนักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามเป้าหมายของหลักสูตร องค์ประกอบที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานด้านวิชาการ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งทำหน้าที่บริหารและบริการหลักสูตร ครูผู้สอนเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนเป็นผลผลิตของการจัดการด้านวิชาการ โปรแกรมการเรียนการสอนเป็นแกนหลักของการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นส่วนสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานด้านวิชาการ โดยขอบข่ายของงานวิชาการ มีดังนี้ คือ 1) งานธุรการทางวิชาการ ประกอบด้วย การจัดทำแผนงาน โครงการและปฏิทินปฏิบัติงาน ได้แก่ การแต่งตั้งคณะกรรมการ การสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็น การทำแผนปฏิบัติงานประจำปี และแผนระยะยาว การทำปฏิทินปฏิบัติงาน การเขียนโครงการให้สอดคล้องกับ

แผนปฏิบัติงาน การดำเนินงานตามขั้นตอนในโครงการ การประเมินผลการปฏิบัติงานทุก
 ขั้นตอนของการดำเนินงาน การปรับปรุงและพัฒนางานหลักการประเมินผล การประเมินผล
 และสรุปรายงานผลเมื่อสิ้นสุดโครงการ การประเมินผลการปฏิบัติงานครึ่งแผนงาน การปรับ
 แผนงานเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการปฏิบัติงาน และการประเมินผลและสรุปรายงานเมื่อสิ้น
 แผนงานเป็นต้น ทะเบียน สถิติได้แก่ การจัดทำทะเบียนวุฒิทางการศึกษาความถนัดและ
 ความสามารถของครู การจัดทำทะเบียนการเข้ารับการอบรมและสัมมนาของครูรวบรวม
 รายงานผลการเข้ารับการอบรม การจัดทำสถิติผลการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของแต่ละ
 กลุ่มประสบการณ์การจัดทำสถิติการศึกษาต่อการประกอบอาชีพของนักเรียนที่จบชั้นสูงสุด
 การจัดทำทะเบียนครูเข้าทำการสอนแทน การจัดทำทะเบียนวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการ
 สอน และการจัดทำบัญชีชั้นเรียนเป็นต้น การจัดทำห้องเรียน ได้แก่ การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อ
 การเรียนการสอน การจัดหาวัสดุครุภัณฑ์ การจัดมุมเสริมประสบการณ์ และการจัดป้ายนิเทศ
 เป็นต้น 2) งานจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย หลักสูตรและเอกสารการเรียนการสอน
 ได้แก่ การสร้างและปรับปรุงหลักสูตร การใช้หลักสูตรที่สร้างหรือปรับปรุงขึ้น และการ
 ประเมินผลการใช้หลักสูตรเป็นต้น การจัดทำกำหนดการสอนและแผนการสอนโดยศึกษา
 หลักสูตร ได้แก่ ศึกษาคู่มือหลักสูตรเอกสารคู่มือการสอน ศึกษาโครงสร้างหลักสูตร
 เนื้อหาวิชาจุดประสงค์ของหลักสูตร และจุดประสงค์รายวิชา และศึกษาตัวอย่างแนวการสอน
 เป็นต้น การปฏิบัติการสอน ได้แก่ การปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติการสอนและกลุ่มสาระ
 การเรียนรู้ การผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอน และการวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น 3) งาน
 ส่งเสริมวิชาการประกอบด้วย การสอนซ่อมเสริม ได้แก่ การตรวจสอบความรู้ของนักเรียนเพื่อ
 เป็นข้อมูลพื้นฐานจัดกิจกรรมซ่อมเสริม ศึกษาปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาเพื่อจัดทำแผนการ
 สอนซ่อมเสริม ดำเนินการจัดกิจกรรมการสอนตามแผนการสอนที่กำหนด และบันทึกผลการ
 สอนซ่อมเสริม กระตุ้นและเสริมแรงให้นักเรียนมีกำลังใจในการเรียนรู้และรับรู้ความก้าวหน้า
 ตลอดจนความสำเร็จของนักเรียน และทดสอบผลสัมฤทธิ์เป็นระยะอย่างเป็นระบบ เพื่อรู้
 ข้อบกพร่องนักเรียนให้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น การส่งเสริมความถนัดและ
 ความสามารถทางวิชาการ ได้แก่ สสำรวจความถนัด ความสามารถ ความสนใจของนักเรียนและ
 เก็บรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ จัดแหล่งความรู้และบริการเอกสารสิ่งพิมพ์ เพื่อให้นักเรียน ได้
 ศึกษาอย่างอิสระตามเนื้อหาและเรื่องที่สนใจ จัดกิจกรรมความถนัดและความสามารถทาง
 วิชาการ ส่งเสริมความสามารถของนักเรียนโดยให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงผลงานในวัน
 สำคัญต่าง ๆ ประเมินการก้าวหน้าของนักเรียนและส่งเสริมให้ได้ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการ

อย่างต่อเนื่อง และประสานกับผู้ปกครอง โดยรายงานความก้าวหน้าเกี่ยวกับความสามารถพิเศษของนักเรียนเพื่อจะได้ร่วมมือพัฒนาสติปัญญาของนักเรียนให้สูงขึ้น เป็นต้น การจัดงานห้องสมุด ได้แก่ จัดทำแผนงานและโครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมกิจกรรมการใช้ห้องสมุดจัดนิทรรศการต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้ใหม่ ๆ ให้ทันต่อเหตุการณ์ จัดให้มีการบริการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษานอกที่เข้ามาใช้ห้องสมุด ปฏิบัติงานเทคนิคเกี่ยวกับหนังสือและสิ่งพิมพ์อย่างมีระบบและเป็นระเบียบ สะดวกต่อการใช้ จัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์หนังสือต่าง ๆ อย่างเพียงพอและทันสมัยทางด้านวิชาการ และจัดทำสถิติ ประเมินผลในการใช้บริการห้องสมุด เป็นต้น การนิเทศภายใน ได้แก่ การวางแผน โครงการนิเทศภายในได้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของผู้รับการนิเทศ พิจารณาแต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบงานนิเทศของสถานศึกษาในรูปของคณะกรรมการ ประชุมชี้แจงให้ครูเข้าใจบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการที่รับผิดชอบงานนิเทศของสถานศึกษา รวบรวมข้อมูลและสารสนเทศ รวมทั้งแฟ้มนวัตกรรมที่ต้องใช้ในการวางแผนนิเทศไว้อย่างเป็นระบบ จัดทำรายละเอียดของกิจกรรมการนิเทศและเครื่องมือการนิเทศแต่ละกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์เป้าหมายขั้นตอนการดำเนินการ ทรัพยากร ที่จะใช้และการประเมินผลเพื่อให้ผู้นิเทศไปใช้ได้สะดวก จัดทำแผนและปฏิทินการนิเทศภายในสถานศึกษา ตลอดจนเครื่องมือการนิเทศที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการและสามารถปฏิบัติได้ โดยคณะกรรมการในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผน และมีการตรวจสอบองค์ประกอบแผนหรือโครงการให้มีความครบถ้วนชัดเจน ดำเนินการนิเทศภายในตามแผน โครงการ โดยใช้กิจกรรมที่เหมาะสมกับงานและผู้รับการนิเทศอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึงมีการ ประเมินผลการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ และนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาการนิเทศภายในของสถานศึกษา เป็นต้น 4) งานกลุ่มสาระการเรียนรู้ประกอบด้วย การจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครูผู้สอน การดำเนินการจัดทำแผนพัฒนากลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามระบบของการนิเทศภายในสถานศึกษาโดยเน้นการประเมินผลงานด้วยตนเอง การกำหนด โครงการตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ สรรหาบุคคล ผู้รับผิดชอบ โครงการเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติจัดหางบประมาณดำเนินการประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องและ การติดตามการดำเนินงานของกลุ่มสาระการเรียนรู้ ประเมินผลการปฏิบัติงาน เป็นต้น และ 5) งานวัดและประเมินผลการเรียน ประกอบด้วย การวัดและประเมินผลการเรียนตามระเบียบการวัดผลและประเมินผล ได้แก่ จัดเตรียมเอกสารการประเมินผลการเรียน ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับระเบียบและวิธีการวัดผลและประเมินผล แจ้งให้นักเรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีการประเมินและเกณฑ์การประเมิน

จัดทำและพัฒนาเครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ต้องการประเมิน ให้ครบถ้วน วัดผลและประเมินผลก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้น ของนักเรียนก่อนเรียนทุกบทเรียน วัดผลและประเมินผลระหว่างเรียน เพื่อตรวจสอบความ เข้าใจของนักเรียนและผลการสอนของครู วัดผลและประเมินผลหลังเรียน เพื่อประเมิน พัฒนาการในการเรียนรู้ของนักเรียน ประเมินผลปลายภาคเรียน หรือปลายปี เพื่อตรวจสอบ ความรู้ความสามารถที่กำหนดไว้ในภาคเรียน หรือเพื่อตัดสินผลการเรียนของนักเรียน นำผล การประเมินไปวิเคราะห์ เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงหรือส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน และจัดประชุม สัมมนา วิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงการ เรียนการสอนเป็นต้น การทำคลังข้อสอบ ได้แก่ วิเคราะห์ข้อสอบปลายภาค หรือปลายปีเพื่อหา ค่าความเชื่อมั่น ความเที่ยงตรงของข้อสอบทุกข้อคัดเลือกรวบรวมข้อทดสอบที่มีคุณภาพดีไว้ และจัดให้มีการบริการข้อสอบ เป็นต้น

งานกิจการนักเรียน

การบริหารงานกิจการนักเรียน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนและกิจกรรม นักเรียนทั้งหมด ซึ่งช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนในหลักสูตรให้บรรลุสำเร็จโดยชอบด้วยของ งานกิจการนักเรียน มีดังนี้ คือ 1) การเกณฑ์เด็กในวัยเรียนเข้าเรียน ได้แก่การจัดกิจกรรม ประชาสัมพันธ์ส่งเสริมให้เด็กในวัยเรียนเข้าเรียน สถานศึกษาและชุมชนร่วมกันรณรงค์การเข้า เรียนอย่างทั่วถึง และประเมินผลนำผลการประเมินไปปรับปรุงการดำเนินงาน 2) การบริการ ด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ การจัดทำระเบียบสุขภาพของนักเรียนทุกคน บันทึกข้อมูลให้เป็น ปัจจุบัน การจัดบริการสุขภาพนักเรียน การจัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยแก่นักเรียน และการติดตามประเมินผลการบริการสุขภาพอนามัยและนำผลการประเมินไปใช้ในการ ปรับปรุงการจัดบริการให้ดีขึ้น 3) การบริการอาหารกลางวัน ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูลนักเรียนที่ ขาดแคลนอาหารกลางวันและขาดสารอาหารให้เป็นปัจจุบันการจัดบริการอาหารกลางวันตาม สภาพความพร้อมของสถานศึกษา การจัดกิจกรรมส่งเสริมการฝึกสุขนิสัยที่ดีในการ รับประทานอาหารเป็นประจำการจัดสถานที่รับประทานอาหารให้เป็นสัดส่วนสะอาด และการ ประเมินผลนำผลการประเมินไปปรับปรุงการดำเนินงาน เป็นต้น 4) การบริการแนะแนว ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นข้อมูลขั้นพื้นฐานในการ จัดบริการแนะแนว การส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนว นักเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ การจัดกิจกรรมแนะแนวอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง โดยใช้เทคนิค วิธีการหลากหลายเหมาะสมตามสภาพปัญหาของนักเรียนหรือตามวัตถุประสงค์ การ

ประเมินผลการดำเนินงานนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดบริการแนะแนว ตลอดจนนำข้อมูล ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนทางช่วยเหลือนักเรียนในด้านส่วนตัวและสังคม 5) การบริการห้องสมุด ได้แก่ การจัดให้มีห้องสมุดเพื่อบริการนักเรียนอย่างทั่วถึง การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ห้องสมุดให้เพียงพอ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด การประเมินผลการดำเนินงานและนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดบริการห้องสมุดต่อไป 6) การบริการช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลน ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนที่ขาดแคลนให้เป็นปัจจุบัน การแสวงหาเงินทุกหรือสิ่งของจากชุมชนหรือเอกชนเพื่อนำมาสนับสนุนให้บริการแก่นักเรียนที่ขาดแคลน การจัดบริการช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนอย่างทั่วถึงทุกคน โดยให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนมากที่สุด และการติดตามประเมินผลการให้บริการเพื่อปรับปรุงการให้ความช่วยเหลือต่อไป 7) การจัดกิจกรรมสหกรณ์นักเรียน ได้แก่การจัดให้มีกิจกรรมสหกรณ์นักเรียน การจัดทำหลักฐานเอกสารต่าง ๆ การส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมสหกรณ์และการติดตามประเมินผลการให้บริการเพื่อปรับปรุงและให้ความช่วยเหลือต่อไป 8) การส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ได้แก่การจัดกิจกรรมเพื่อฝึกให้นักเรียนมีพฤติกรรมด้านวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย การติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรม เพื่อปรับปรุงวิธีดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และ 9) การจัดกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา ได้แก่ การสำรวจอาคารสถานที่และบริเวณรอบ ๆ สถานศึกษาที่จะทำให้เกิดอุบัติเหตุหรือเป็นอันตรายต่อนักเรียน การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเพื่อให้นักเรียนมีความปลอดภัยขณะที่อยู่ในสถานศึกษา การจัดกิจกรรมส่งเสริมอบรมนักเรียนโดยเน้นให้นักเรียนมีลักษณะนิสัยติดตัว “เรื่อง ปลอดภัยไว้ก่อน” การติดตามประเมินผลด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหาและการจัดกิจกรรมป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา ได้แก่จัดทำแผนหรือมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพติดในสถานศึกษา จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับมาตรการการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา ร่วมมือกับชุมชน หรือองค์กรต่าง ๆ ในการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดในรูปแบบต่าง ๆ และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ที่เน้นทักษะกระบวนการคิดกระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการการปฏิเสธสิ่งเสพติด เป็นต้น

งานธุรการ การเงินและพัสดุ

งานธุรการ การเงินและพัสดุ เป็นการควบคุมการดำเนินงานทั่วไปของสถานศึกษาด้านงานหลักฐานเอกสาร รวมทั้งการเงิน การพัสดุ ให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ และเป็นปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อให้บริการแก่งานฝ่ายต่าง ๆ ในสถานศึกษาให้ดำเนิน

ไปด้วยความเรียบร้อย โดยขอขยายงานธุรการ การเงินและพัสดุ มีดังนี้ คือ 1) งานธุรการทั่วไป ได้แก่การจัดให้มีแผนงาน โครงการและปฏิทินปฏิบัติงาน การจัดให้มีทะเบียนรับส่ง หนังสือ การจัดทำทะเบียนประวัติพร้อมทั้งทะเบียนสถิติข้อมูลบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา การดำเนินการในเรื่องทะเบียนนักเรียน สมุดหมายเหตุรายวัน สมุดเยี่ยม สมุดลงเวลา ทำทะเบียน ประกาศนียบัตร ทะเบียนคุมและเอกสารที่เกี่ยวกับฝ่ายธุรการ โดยติดตามตรวจสอบให้เป็น ปัจจุบัน และการจัดหาเครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่เอื้อต่องานสารบรรณ เป็นต้น 2) งานสารบรรณ ได้แก่ การแต่งตั้งคณะกรรมการปฏิบัติงานการจัดทำแผนงานและปฏิทินปฏิบัติงานประจำปี และระยะยาวการจัดเก็บเอกสารให้เป็นระบบ โดยจัดให้มีแฟ้มงาน กำหนดรหัสของหนังสือให้เป็นหมวดหมู่ ถูกต้องเป็นปัจจุบันการลงทะเบียนรับ - ส่งหนังสือ เป็นปัจจุบัน การดำเนินงานสารบรรณของสถานศึกษาตามระเบียบข้อบังคับของทางราชการ การติดตามและประเมินผลเพื่อปรับปรุงแก้ไข และการสรุปรายงานผลการปฏิบัติงานเมื่อสิ้นแผน เป็นต้น 3) งานการเงินและบัญชี ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการเก็บรักษาเงิน จัดทำบัญชี ตรวจสอบและกรรมการรับ-ส่งเงิน การจัดหาเอกสารหนังสือเกี่ยวกับการเงินและบัญชีไว้ให้บุคลากรใช้อ้างอิงและเป็นคู่มือปฏิบัติงาน การจัดให้มีการปฏิบัติงานตามระเบียบและข้อบังคับ การวางแผนการใช้เงินของสถานศึกษาให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของงาน โครงการและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนมากที่สุด การใช้จ่ายเงินตามแผนงานของสถานศึกษา การจัดเก็บเอกสารการเงินและบัญชีอย่างเป็นระบบ การตรวจสอบการปฏิบัติงานการเงินและบัญชี ทุกครั้งที่มีการรับ-จ่ายลงบัญชีการเงินของสถานศึกษาให้ถูกต้องตามระเบียบและเป็นปัจจุบัน การจัดเก็บเอกสารการเงินและบัญชีอย่างเป็นระบบ และ การแจ้งการใช้จ่ายเงินให้บุคลากรทราบเมื่อสิ้นสุด โครงการกิจกรรม และงบประมาณ เป็นต้น และ 4) งานพัสดุและครุภัณฑ์ ได้แก่ การแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบงานพัสดุของสถานศึกษาการสำรวจความต้องการความ ขาดแคลนและดำเนินการจัดหาจัดสรร พัสดุครุภัณฑ์ ให้ตรงกับความต้องการและให้ถูกต้อง ตามระเบียบของทางราชการ การจำหน่ายพัสดุครุภัณฑ์ให้ถูกต้องตามระเบียบว่าด้วยการพัสดุ ครุภัณฑ์ของทางราชการ มีการลงทะเบียนบัญชีพัสดุและทะเบียนครุภัณฑ์ถูกต้อง บันทึกรหัส ครุภัณฑ์อย่างครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน มีการควบคุมตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง และจัดสรร พัสดุครุภัณฑ์ให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ และมีการตรวจสอบ และรายงานพัสดุ ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบของทางราชการ เป็นต้น

งานบุคลากร

บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานพัฒนาการศึกษาในสถานศึกษาบรรลุเป้าหมาย ดังนี้ การบริหารงานบุคลากรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการให้ครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ โดยขอบข่ายของงานบุคลากร มีดังนี้ คือ 1) การจัดทำแผนงานโครงการเกี่ยวกับบุคลากร ได้แก่ การสำรวจสภาพปัญหา และความต้องการด้านบุคลากรของสถานศึกษา การสำรวจปัญหาและความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา การดำเนินตามแผนงานและโครงการ และการติดตามและประเมินผล เป็นต้น 2) การจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ ความสนใจและความถนัดของบุคลากรในทะเบียนประวัติ การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากร เพื่อจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานให้ตรงตามภารกิจ การมอบหมายให้บุคลากรแต่ละคนปฏิบัติงานตรงตามคุณวุฒิการศึกษา ประสบการณ์หรือตรงกับความสนใจหรือตรงกับความถนัดให้มากที่สุดตามสภาพของสถานศึกษา การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรและนำผลการปฏิบัติงานมาใช้พิจารณาเพื่อปรับปรุงการมอบหมายงานต่อไป เป็นต้น และ 3) การสร้างและบำรุงขวัญบุคลากร ได้แก่ การจัดประชุมคณะกรรมการในสถานศึกษา เพื่อปรึกษาหารือถึงความต้องการด้านสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การจัดประชุมคณะกรรมการในสถานศึกษา เพื่อปรึกษาหารือถึงความต้องการด้านสวัสดิการ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การจัดสวัสดิการภายในสถานศึกษาตามความต้องการความจำเป็นของบุคลากรส่วนใหญ่ การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน การส่งเสริมให้บุคลากรทุกคน มีส่วนร่วมรับผิดชอบการจัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน การจัดให้มีการเพิ่มพูนความรู้ทักษะและเจตคติที่ดีต่อการทำงานให้แก่บุคลากรตามความต้องการความจำเป็นทั้งระยะสั้นและระยะยาว ได้แก่ จัดประชุมบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อร่วมกันวางแผนพัฒนาบุคลากรทั้งระยะสั้นและระยะยาวตามความต้องการจำเป็นทั้งของหน่วยงานและบุคลากร จัดกิจกรรมตามแผนพัฒนาบุคลากร เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทักษะการปฏิบัติงาน และเจตคติให้กับบุคลากรทุกคนการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากร และนำผลการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง พัฒนาวิธีการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การสร้างเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโอกาสที่เหมาะสม การส่งเสริมบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพและมีคุณธรรม การสำรวจข้อมูล คุณสมบัติต่าง ๆ ของบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นเพื่อการส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพและด้านคุณธรรม การจัดกิจกรรมส่งเสริมบุคลากรให้

มีความก้าวหน้าด้านวิชาชีพหลาย ๆ รูปแบบอย่างเหมาะสม การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้บุคลากร มีคุณธรรม และการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพ และคุณธรรม ตลอดถึงการนำผลสรุปไปปรับปรุงพัฒนางานต่อไป

งานอาคารสถานที่

อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะ ช่วยให้การสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การจัดสภาพบริเวณสถานศึกษาให้สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย ร่มรื่นสวยงาม การตกแต่งบริเวณอาคารจัดสวนหย่อม หรือสื่อกลางแจ้งที่เหมาะสมกับสถานที่ จัดให้มีศาลาพักผ่อน มุมพักผ่อนหรือที่นั่งนอกระบาย และการจัดสถานที่ให้นักเรียนได้เล่นออกกำลังกายอย่างเหมาะสม เป็นต้น 4) การใช้อาคารสถานที่ ได้แก่ ใช้อาคารสถานที่ให้เกิด ประโยชน์อย่างเหมาะสม ให้บริการด้านสถานที่แก่ชุมชนและส่วนราชการอื่น ๆ มีการ ซ่อมแซมแก้ไขส่วนที่ชำรุดให้อยู่ในสภาพใช้การได้ดี และจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ สนับสนุนการพัฒนาอาคารสถานที่มีการต่อเติม ดัดแปลงให้มีสภาพที่ดีขึ้นกว่าเดิม เป็นต้น และ 5) การจัดสถานที่บริการนักเรียน ได้แก่ การจัดให้มีโรงอาหารหรือสถานที่ รับประทานอาหารให้เพียงพอเหมาะสม การจัดให้มีห้องพยาบาล บริการแก่นักเรียนที่เจ็บป่วย จัดให้มีน้ำดื่มที่ล้างมือ ส้วม ที่ถูกสุขลักษณะเพียงพอ และการจัดให้มีห้องกิจกรรมสหกรณ์ นักเรียนเพื่อบริการด้านวัสดุอุปกรณ์ การเรียนและอื่น ๆ ในราคาถูก เป็นต้น

งานความสัมพันธ์กับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนเป็นสิ่งจำเป็นในการ บริหารการศึกษา เพราะสถานศึกษาต้องอาศัยทรัพยากรจากชุมชนช่วยในการพัฒนา สถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นด้านอาคารสถานที่ หรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะเห็นได้ จากแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน ได้มุ่งเน้นให้ใช้ แหล่งวิทยากร สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระของชุมชน มาเสริมการเรียนรู้ ในสถานศึกษา ดังนั้น สถานศึกษากับชุมชนจึงจำเป็นต้องมีความร่วมมือและมีความสัมพันธ์อัน ดีต่อกัน เพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพตรงตามความต้องการของหลักสูตร โดยขอบข่ายของงานความสัมพันธ์กับชุมชน มีดังนี้ คือ 1) การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาของสถานศึกษา ได้แก่ การมีคณะกรรมการการศึกษาของสถานศึกษา และการจัด ประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาระหว่าง ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนหรือคณะกรรมการศึกษากับบุคลากรในสถานศึกษา 2) การร่วมกิจกรรม ของชุมชน สถานศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ตามองค์การบริหารส่วน

จังหวัดและวันสำคัญ 3) การประชาสัมพันธ์สถานศึกษา ได้แก่ การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ให้ครอบคลุมงานของสถานศึกษาและกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ 4) การให้บริการแก่ชุมชน ได้แก่การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากรวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ที่สถานศึกษาสามารถให้บริการแก่ชุมชนได้ และการบริการทางวิชาการ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์อาคารสถานที่แก่ชุมชน และ 5) การสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น ได้แก่การจัดให้มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการ ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ขึ้นในสถานศึกษา และการสนับสนุนทุนทรัพย์ แหล่งวิทยากรมาเสริมการเรียนรู้แก่สถานศึกษาจากผู้ประกอบการ ชุมชนและองค์กรต่าง ๆ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป จะเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุด ในฐานะผู้มีส่วนรับผิดชอบอย่างใกล้ชิดต่อการจัดการศึกษา อันเป็นพื้นฐานการศึกษาทุกระดับ การที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ให้เหมาะสมกับความสำคัญดังกล่าวนี้ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของงานบริหารสถานศึกษา เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายและสอดคล้องกับความคาดหวังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดให้มากที่สุด

มาตรฐานหน่วยงานการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิที่จะจัดการศึกษา อบรม และการฝึกอบรมอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมรัฐ ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำกับดูแล ส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาท้องถิ่นจึงได้จัดทำมาตรฐานหน่วยงานการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษา มาตรฐานหน่วยงานการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย 16 มาตรฐาน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ มาตรฐานด้านปัจจัย มาตรฐานด้านกระบวนการ มาตรฐานด้านผลผลิตและมาตรฐานด้านผลลัพธ์ ซึ่งแต่ละกลุ่มประกอบด้วยมาตรฐานต่าง ๆ ดังนี้

มาตรฐานด้านปัจจัย   ประกอบด้วยมาตรฐานที่ 1-7

มาตรฐานด้านกระบวนการ   ประกอบด้วยมาตรฐานที่ 8-12

มาตรฐานด้านผลผลิต ประกอบด้วยมาตรฐานที่ 13-15

มาตรฐานด้านผลลัพธ์ ประกอบด้วยมาตรฐานที่ 16

มาตรฐานหน่วยงานการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 16

มาตรฐาน ประกอบด้วยรายละเอียดและตัวบ่งชี้ ดังนี้

มาตรฐานและตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 1 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีภาวะผู้นำและมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการมี 3 ตัวบ่งชี้คือ

- 1.1 มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีภาวะผู้นำ
- 1.2 มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการบริหารจัดการ
- 1.3 มีคุณธรรม จริยธรรมและมีมนุษยสัมพันธ์

มาตรฐานที่ 2 นักบริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา มีคุณสมบัติตรงตามมาตรฐานวิชาชีพและมีจำนวนเพียงพอ มี 4 ตัวบ่งชี้คือ

- 2.1 มีจำนวนตามแผนอัตรากำลัง 3 ปี
- 2.2 มีคุณสมบัติตรงตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ
- 2.3 มีคุณสมบัติตรงตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน
- 2.4 มีคุณสมบัติตรงตามมาตรฐานการปฏิบัติตน

มาตรฐานที่ 3 บุคคลในหน่วยงานการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีคุณวุฒิ มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม มนุษยสัมพันธ์ และมีจำนวนเพียงพอ มี 3 ตัวบ่งชี้คือ

- 3.1 มีจำนวนตามแผนอัตรากำลัง 3 ปี
- 3.2 มีคุณวุฒิ มีความรู้ ความสามารถตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง
- 3.3 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีมนุษยสัมพันธ์

มาตรฐานที่ 4 หน่วยงานการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแผนพัฒนาการศึกษา มี 3 ตัวบ่งชี้คือ

- 4.1 มีข้อมูล ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีที่เหมาะสม
- 4.2 มีแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษา
- 4.3 มีแผนพัฒนาการศึกษา 3 ปี

มาตรฐานที่ 5 หน่วยงานการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแผนการใช้จ่ายงบประมาณในการบริหารจัดการ มี 2 ตัวบ่งชี้คือ

5.1 มีแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี

5.2 มีแผนการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการใช้งบประมาณ

มาตรฐานที่ 6 หน่วยงานการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี
วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้างในการบริหารจัดการ มี 2 ตัวบ่งชี้คือ

6.1 มีแผนการจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง

6.2 มีวัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้างในการบริหารจัดการตามภารกิจ

มาตรฐานที่ 7 หน่วยงานการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสถานที่
และแหล่งการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมการพัฒนาเด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่น มี 5 ตัว
บ่งชี้คือ

7.1 มีสถานที่และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย

7.2 มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

7.3 มีศูนย์เยาวชน

7.4 มีสนามกีฬาสถานที่ออกกำลังกาย

7.5 มีศูนย์หรือสถานที่ฝึกอาชีพ

มาตรฐานที่ 8 หน่วยงานการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการ
ดำเนินงานตามพันธกิจ อย่างเป็นระบบ มี 7 ตัวบ่งชี้คือ

8.1 มีการดำเนินงานด้านศูนย์เด็กเล็ก

8.2 มีการดำเนินงานด้านปฐมวัย

8.3 มีการดำเนินงานด้านการศึกษาภาคบังคับ

8.4 มีการดำเนินงานด้านการศึกษาช่วงชั้นที่ 4 และอาชีวศึกษา

8.5 มีการดำเนินงานด้านการศึกษาจากระบบและตามอัธยาศัย

8.6 มีการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ กิจกรรม

เด็ก เยาวชนและประชาชน

8.7 มีการดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีและ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 9 หน่วยงานการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการจัด
องค์กร โครงสร้างระบบการ บริหารงาน และพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบ มี 7 ตัวบ่งชี้คือ

9.1 มีการจัดองค์กร โครงสร้างและระบบการบริหารงานที่มีความคล่องตัว

สูงและปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมตามสถานการณ์

9.2 มีการจัดการข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบครอบคลุมและทันต่อการ
ใช้งาน

9.3 มีการพัฒนานุเคราะห์อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

9.4 มีการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม

9.5 มีการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ขององค์กร

9.6 มีการตรวจสอบและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

9.7 มีการสร้างขวัญ กำลังใจ และสัมพันธ์ภาพที่ดีในองค์กร

มาตรฐานที่ 10 หน่วยงานการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีระบบการ
บริหารการจัดการงบประมาณ มี 4 ตัวบ่งชี้คือ

10.1 มีการดำเนินการตามแผนงบประมาณและวิธีการงบประมาณ

10.2 มีการควบคุมตรวจสอบการใช้งบประมาณอย่างเป็น

ระบบ คุ่มค่า โปร่งใส และตรวจสอบได้

10.3 มีการประเมิน สรุปรายงานผลการใช้งบประมาณ

10.4 มีการนำเสนอผลการใช้งบประมาณในแต่ละปีไปปรับปรุง และพัฒนา

อย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 11 หน่วยงานการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้มี
ระบบการบริหารวัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง มี 4 ตัวบ่งชี้คือ

11.1 มีการดำเนินการตามแผนจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดิน และ
สิ่งก่อสร้าง และใช้อย่างคุ้มค่า

11.2 มีการจัดเก็บและบำรุงรักษาอย่างเป็นระบบ

11.3 มีการประเมิน สรุปรายงานผลการใช้วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดิน และ

สิ่งก่อสร้าง

11.4 มีการนำผลจากการรายงานผลการใช้วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดิน และ
สิ่งก่อสร้าง ในแต่ละปีไปปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 12 หน่วยงานการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้มีการ
บริหารจัดการสถานที่ และแหล่งการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มี 4 ตัวบ่งชี้คือ

12.1 มีการจัดทำแผนการใช้สถานที่และแหล่งการเรียนรู้

12.2 มีการดำเนินการตามแผนการใช้สถานที่และแหล่งการเรียนรู้

12.3 มีการประเมินผลการดำเนินการตามแผนการใช้สถานที่และแหล่งการเรียนรู้

12.4 มีการนำผลประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
มาตรฐานที่ 13 หน่วยงานการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ มี 2 ตัวบ่งชี้คือ

13.1 มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน

13.2 ผลการดำเนินงานตามแผนงานโครงการ / กิจกรรม

มาตรฐานที่ 14 หน่วยงานการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ มี 2 ตัวบ่งชี้คือ

14.1 ผู้เรียนมีพัฒนาทุกด้านอย่างเต็มศักยภาพและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด

14.2 เด็ก เยาวชน และประชาชนมีการพัฒนาทุกด้านอย่างเต็มศักยภาพ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

มาตรฐานที่ 15 หน่วยงานการศึกษาจัดกิจกรรมให้เด็ก เยาวชน ประชาชน เติบโตและดำรงไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์สืบทอดศิลปวัฒนธรรม จารีต ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น มี 2 ตัวบ่งชี้คือ

15.1 เด็ก เยาวชน ประชาชน เติบโตและดำรงไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

15.2 เด็ก เยาวชน ประชาชน สืบทอด ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีต ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 16 การบริหารที่มีประสิทธิภาพ และผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจในการบริหาร มี 2 ตัวบ่งชี้คือ

16.1 การปฏิบัติงานของหน่วยงานการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานหน่วยงานการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบรรลุเป้าหมายของจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนา

16.2 ผู้ที่เกี่ยวข้องมีการความพึงพอใจต่อการบริหารของหน่วยงานการศึกษา
มาตรฐานการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้จัดทำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาให้ได้

มาตรฐานและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาและประกันคุณภาพภายนอกจากสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีทั้งหมด 24 มาตรฐาน 106 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. มาตรฐานด้านปัจจัยทางการศึกษา

มาตรฐานด้านปัจจัยทางการศึกษา มีจำนวน 5 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 1 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเองเข้ากับชุมชนได้ดี มีครูและบุคลากรสนับสนุนเพียงพอ ตัวบ่งชี้ ได้แก่

- 1.1 มีคุณธรรมจริยธรรมและปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู
- 1.2 มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน
- 1.3 มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการสอนและพัฒนาผู้เรียน
- 1.4 มีการแสวงหาความรู้และเทคนิควิธีการใหม่ๆ เป็นประจำ
- 1.5 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่าขึ้นไป
- 1.6 สอนตรงตามวิชาเอกโท หรือตรงตามความถนัด และ
- 1.7 มีจำนวนเพียงพอ หมายรวมทั้งครูและบุคลากรสนับสนุน

มาตรฐานที่ 2 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตัวบ่งชี้ ได้แก่

- 2.1 ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศมีประสิทธิภาพการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2.2 ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์มีประสิทธิภาพการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2.3 ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มีประสิทธิภาพการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2.4 ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนาและวัฒนธรรมมีประสิทธิภาพการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2.5 ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษามีประสิทธิภาพการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2.6 ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมีประสิทธิภาพการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.7 ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีมีประสิทธิภาพ
การสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 3 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ
การศึกษา ตัวบ่งชี้ ได้แก่

3.1 มีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพการบริหาร
การศึกษา

3.2 มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์และเป็นผู้นำทางวิชาการ

3.3 มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการและการจัดการ

3.4 การบริหารงานมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล ผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจ
มาตรฐานที่ 4 สถานศึกษามีจำนวนผู้เรียน และอายุตามเกณฑ์ ตัวบ่งชี้ ได้แก่

4.1 มีอัตราส่วนจำนวนผู้เรียนต่อห้องเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด

4.2 ผู้เรียนมีเกณฑ์อายุ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

มาตรฐานที่ 5 สถานศึกษามีทรัพยากรและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัด
การศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพตัวบ่งชี้ ได้แก่

5.1 มีอาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องพิเศษ วัสดุ ครุภัณฑ์เพียงพอ

5.2 การระดมงบประมาณและทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา

5.3 มีสื่อ เทคโนโลยี สารสนเทศ และนวัตกรรมที่เหมาะสมต่อการจัด
การศึกษา

5.4 มีสภาพแวดล้อม พื้นที่สีเขียว และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา

2. มาตรฐานด้านกระบวนการ

มาตรฐานด้านกระบวนการมีจำนวน 8 มาตรฐาน 40 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย

มาตรฐานที่ 6 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารและ
พัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร ตัวบ่งชี้ ได้แก่

6.1 มีการจัดองค์กร โครงสร้างและระบบการบริหารงานที่เหมาะสม

6.2 มีการจัดข้อมูลสารสนเทศอย่างครอบคลุมและทันต่อการใช้งาน

6.3 มีการพัฒนา ผู้บริหาร ครู และบุคลากรสนับสนุนอย่างเป็นระบบและ

ต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็น
ฐาน ตัวบ่งชี้ ได้แก่

- 7.1 มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา
- 7.2 มีการบริหารเชิงกลยุทธ์และใช้หลักการมีส่วนร่วม
- 7.3 มีคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมพัฒนาโรงเรียน
- 7.4 มีรูปแบบการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน
- 7.5 มีการตรวจสอบและถ่วงดุล

มาตรฐานที่ 8 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตัวบ่งชี้ ได้แก่

- 8.1 มีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมเกี่ยวกับผู้เรียนและท้องถิ่น
- 8.2 มีรายวิชาให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจอย่างหลากหลาย
- 8.3 มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความถนัดและความสามารถของผู้เรียน
- 8.4 มีการส่งเสริมพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้และสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อ การเรียนรู้
- 8.5 มีการจัดระบบการบันทึก การรายงานผลและการส่งต่อข้อมูลของผู้เรียน
- 8.6 มีระบบการนิเทศการเรียนการสอนและนำผล ไปปรับปรุงการสอนอยู่เสมอ
- 8.7 มีการนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน
- 8.8 ดำเนินการส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ติดตามผลและใช้ผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ

มาตรฐานที่ 9 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย ตัวบ่งชี้ ได้แก่

- 9.1 มีการจัดและพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเข้มแข็งและทั่วถึง
- 9.2 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถทางวิชาการและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน
- 9.3 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถพิเศษและความถนัดของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ
- 9.4 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม
- 9.5 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านศิลปะดนตรี นาฏศิลป์ กีฬาและนันทนาการ

9.6 มีการจัดกิจกรรมสืบสานและสร้างสรรค์วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิ

ปัญญาไทย

9.7 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 10 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติ เต็มศักยภาพ ตัวบ่งชี้ ได้แก่

10.1 มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีอาคารสถานที่เหมาะสม

10.2 มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน

10.3 มีการให้บริการเทคโนโลยี สารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

10.4 มีการจัดห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด พื้นที่สีเขียวและสิ่งอำนวยความสะดวก

10.5 มีการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานที่

มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตัวบ่งชี้ ได้แก่

11.1 มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

11.2 มีการสนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดทำหลักสูตรระดับสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันวิชาการเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน ตัวบ่งชี้ ได้แก่

12.1 มีการจัดแหล่งวิชาการในการให้ความรู้และบริการชุมชน

12.2 มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ตัวบ่งชี้ ได้แก่

13.1 มีการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

13.2 มีการพัฒนามาตรฐานการศึกษา

13.3 มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

13.4 มีการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

13.5 มีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

13.6 มีการประเมินคุณภาพการศึกษา

13.7 มีการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

13.8 มีการผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา

3. มาตรฐานด้านผลผลิต (ผู้เรียน)

มาตรฐานด้านผลผลิต (ผู้เรียน) มีจำนวน 11 มาตรฐาน 42 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 14 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้

ได้แก่

14.1 มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่

ตนนับถือ

14.2 มีความซื่อสัตย์สุจริต

14.3 มีความกตัญญูกตเวที

14.4 มีเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม

14.5 ประหยัด และรู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า

14.6 นิยมไทย เห็นคุณค่าในภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ภูมิใจใน

วัฒนธรรมและความเป็นไทย

มาตรฐานที่ 15 ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ตัวบ่งชี้

ได้แก่

15.1 รู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อม ตระหนักถึงผลกระทบต่อตนเองและสังคมที่

เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

15.2 เข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมกิจกรรม/โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 16 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับ

ผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ตัวบ่งชี้ ได้แก่

16.1 มีทักษะในการจัดการและการทำงานให้สำเร็จ

16.2 พากเพียรพยายาม ขยัน อดทน ละเอียดรอบคอบในการทำงาน

16.3 ทำงานอย่างมีความสุข พัฒนางานและภูมิใจในผลงานของตนเอง

16.4 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

16.5 มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนสนใจ

มาตรฐานที่ 17 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มี
 วิจารณญาณมีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง คิดแบบองค์รวมทั้งระบบ และมีวิสัยทัศน์ ตัว
 บ่งชี้ ได้แก่

17.1 สามารถเปรียบเทียบ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปเป็นความคิดรวบยอด

17.2 สามารถคาดการณ์ กำหนดเป้าหมายและแนวทางการตัดสินใจได้

17.3 ประเมินและเลือกแนวทางการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างมีสติ

17.4 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดแบบองค์รวมทั้งระบบ และมีจินตนาการ

มาตรฐานที่ 18 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ตัวบ่งชี้ ได้แก่

18.1 มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามเกณฑ์

18.2 สามารถสื่อความคิดผ่านการพูด เขียน หรือนำเสนอด้วยวิธีต่าง ๆ

18.3 สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

ตามช่วงชั้นที่เหมาะสม

18.4 สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 19 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และ
 พัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่อง ตัวบ่งชี้ ได้แก่

19.1 มีนิสัยรักการอ่าน รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล สนใจแสวงหาความรู้จาก
 แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ รอบตัว

19.2 มีวิธีการเรียนรู้ของตนเอง สามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นและสนุกกับการ
 เรียนรู้

19.3 สามารถใช้ห้องสมุด ใช้แหล่งเรียนรู้และสื่อต่าง ๆ ทั้งในและนอก
 สถานศึกษา

มาตรฐานที่ 20 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ตัวบ่งชี้ ได้แก่

20.1 มีนิสัยในการดูแลสุขภาพและป้องกันตนเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ

20.2 มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์

20.3 ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงสภาวะที่เสี่ยงต่อความ
 รุนแรง โรคภัยและอุบัติเหตุ

20.4 มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ให้เกียรติผู้อื่น

20.5 มีมนุษยสัมพันธ์ดีต่อเพื่อนและครู

มาตรฐานที่ 21 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา ตัวบ่งชี้ ได้แก่

- 21.1 ชื่นชม ร่วมกิจกรรมและมีผลงานด้านศิลปะ
- 21.2 ชื่นชม ร่วมกิจกรรมและมีผลงานด้านดนตรีนาฏศิลป์
- 21.3 ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านกีฬานันทนาการ

มาตรฐานที่ 22 ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตัวบ่งชี้ ได้แก่

- 22.1 เคารพและเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- 22.2 เคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่นรักษาสีทิวาสี เสรีภาพของตนเองและมีความเป็นประชาธิปไตย
- 22.3 รู้และปฏิบัติตามกฎหมาย สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
- 22.4 เคารพและปฏิบัติตามคำสั่งสอน คำแนะนำของพ่อ แม่ ครู ญาติและ

ผู้ใหญ่

- 22.5 รู้จักท้องถิ่น รักและร่วมพัฒนาท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 23 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียนมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน ตัวบ่งชี้ ได้แก่

23.1 ผู้ปกครองและชุมชนมีความพึงพอใจ ยอมรับความรู้ ความสามารถ ทักษะด้านวิชาการ การกีฬา ความมีวินัย คุณธรรม จริยธรรมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

23.2 ผู้ปกครองและชุมชนมีความ พึ่งพอใจในความประพฤติการปฏิบัติตนตามมาตรฐานและ จรรยาบรรณของวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาและครู

23.3 ผู้ปกครองและชุมชนมีความพึงพอใจผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนการช่วยเหลือด้านอื่น ๆ แก่ชุมชนและส่วนรวม

มาตรฐานที่ 24 สถานศึกษามีมาตรฐานเป็นที่พึงพอใจ และยอมรับ โดยผู้ปกครองและชุมชนให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา ตัวบ่งชี้ ได้แก่

24.1 ผู้ปกครองและชุมชนมีความพึงพอใจในความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการให้บริการด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์วิชาการและอื่น ๆ ของสถานศึกษาแก่ชุมชน

24.2 ผู้ปกครองและชุมชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา และให้การสนับสนุนทรัพยากรปัจจัยต่าง ๆ ในการจัดและพัฒนาการศึกษา

องค์การบริหารส่วนจังหวัดและกฎหมายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545

หมวด 1 บททั่วไป

ความมุ่งหมายและหลักการ

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 ในการบวบการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนร่วมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

- (1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
- (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้

- (1) มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
- (2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- (3) มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา

(4) มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

(5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา

(6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

หมวด 2 ลิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา

มาตรา 10 การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกาย พิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

มาตรา 11 บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับตามมาตรา 17 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัว

มาตรา 12 นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคลครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 13 บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ ดังต่อไปนี้

(1) การสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล

(2) เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลที่ครอบครัวจัดให้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนด

(3) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

หมวด 3 ระบบการศึกษา

มาตรา 15 การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

(1) การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

(2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษาโดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

(3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็ผลการศึกษาจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

มาตรา 16 การศึกษาในระบบมีสองระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงการศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา การแบ่งระดับหรือการเทียบระดับการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัย ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 17 ให้มีการศึกษาภาคบังคับกับจำนวนเก้าปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 18 การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้จัดในสถานศึกษาดังต่อไปนี้

(1) สถานศึกษาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

(2) โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น

(3) ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

มาตรา 21 กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ อาจจัดการศึกษาเฉพาะทางตามความต้องการและความชำนาญของหน่วยงานนั้นได้ โดยคำนึงถึงนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

(1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

(3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

(4) ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

(5) ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

(2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

(3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

(4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

(5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษาให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคล ตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัย และศักยภาพสาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคมสำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่งและวรรคสองแล้วยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพขั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

ส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 มาตรา 41 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับ
 หนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อมความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น
 มาตรา 42 ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษา
 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วน
 ท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการ
 เสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554)

คณะรัฐมนตรีรับทราบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.
 2550-2554) ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเสนอ เมื่อ
 วันที่ 7 พฤศจิกายน 2549 โดยมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์การ
 พัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 และการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติและการติดตาม
 ประเมินผล สรุปได้ดังนี้

1. วิสัยทัศน์ประเทศไทย

มุ่งพัฒนาสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) คน
 ไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข
 เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรธรรมชาติที่
 ยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตย
 อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”

2. พันธกิจ

เพื่อให้การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 มุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็น
 เป็นสุขร่วมกัน” ภายใต้แนวปฏิบัติของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เห็นควรกำหนดพันธ
 กิจของการพัฒนาประเทศ ดังนี้

- 2.1 พัฒนาคคนให้มีคุณภาพ คุณธรรมนำความรอบรู้อย่างเท่าทัน
- 2.2 เสริมสร้างเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม
- 2.3 ดำรงความหลากหลายทางชีวภาพ และสร้างความมั่นคงของฐาน

ทรัพยากรธรรมชาติ และคุณภาพสิ่งแวดล้อม

2.4 พัฒนาระบบบริหารจัดการประเทศให้เกิดธรรมาภิบาลภายใต้ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3. วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อสร้าง โอกาสการเรียนรู้คู่คุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่องที่ขับเคลื่อนด้วยการเชื่อมโยงบทบาทครอบครัว สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา เสริมสร้างบริการสุขภาพอย่างสมดุลระหว่างการส่งเสริม การป้องกัน การรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพ และสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

3.2 เพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชน เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย เป็นรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต และอนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน นำไปสู่ การพึ่งตนเองและลดปัญหาความยากจนอย่างบูรณาการ

3.3 เพื่อปรับ โครงสร้างการผลิตสู่การเพิ่มคุณค่าของสินค้าและบริการบนฐานความรู้และนวัตกรรม รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสาขาการผลิตเพื่อให้มูลค่าการผลิตสูงขึ้น

3.4 เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน และระบบบริหารความเสี่ยงให้กับภาคการเงิน การคลัง พลังงาน ตลาดปัจจัยการผลิต ตลาดแรงงาน และการลงทุน

3.5 เพื่อสร้างระบบการแข่งขันด้านการค้าและการลงทุนให้เป็นธรรม และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศ รวมทั้งสร้างกลไกในการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาสู่ประชาชนในทุกภาคส่วนอย่างเป็นธรรม

3.6 เพื่อเสริมสร้างความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพ ควบคู่กับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้เป็นที่มั่นคงของการพัฒนาประเทศ และการดำรงชีวิตของคนไทยทั้งในรุ่นปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งสร้างกลไกในการรักษาผลประโยชน์ของชาติอย่างเป็นธรรมและอย่างยั่งยืน

3.7 เพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศสู่ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชน และขยายบทบาทขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควบคู่กับการเสริมสร้างกลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยให้เกิดผลในทางปฏิบัติต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

4. เป้าหมาย

4.1 เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพคนและความเข้มแข็งของชุมชน

4.1.1 การพัฒนาคน

1) คนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม อารมณ์ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีทักษะในการ ประกอบอาชีพมีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมี ศักดิ์ศรี และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

2) เพิ่มจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยเป็น 10 ปี พัฒนากำลัง แรงงานระดับกลางที่มีคุณภาพเพิ่มเป็นร้อยละ 60 ของกำลังแรงงานทั้งหมด และเพิ่มสัดส่วน บุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาเป็น 10 คน ต่อประชากร 10,000 คน

3) อายุคาดหมายเฉลี่ยของคนไทยสูงขึ้นเป็น 80 ปี ควบคู่กับการลด อัตราเพิ่มของการเจ็บป่วยด้วยโรคป้องกันได้ใน 5 อันดับแรก คือ หัวใจ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน หลอดเลือดสมอง และมะเร็ง นำไปสู่การเพิ่มผลิตภาพแรงงาน และลดรายจ่ายด้าน สุขภาพของบุคคลลงในระยะยาว

4.1.2 การพัฒนาชุมชนและแก้ปัญหาความยากจน ทุกชุมชนมีแผนชุมชน แบบมีส่วนร่วม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำแผนชุมชน ไปใช้ประกอบการจัดสรร งบประมาณเพิ่มกิจกรรมสร้างสรรค์สังคมและบรรเทาปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด และขยาย โอกาสการเข้าถึงแหล่งทุน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และลดสัดส่วนผู้อยู่ใต้เส้นความยากจน ลงเหลือร้อยละ 4 ภายในปี 2554

นโยบายรัฐบาลในด้านการจัดการศึกษา

นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อที่ ประชุมร่วมกันของรัฐสภา เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2551 ณ กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่ง นโยบายการศึกษาได้กำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายสังคมและคุณภาพชีวิต รวม 8 ประการ ดังนี้

1. ปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยปฏิรูปโครงสร้างและการบริหารจัดการ ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และระดมทรัพยากรเพื่อการปรับปรุงการ บริหารจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา พัฒนาคู พัฒนา ระบบการคัดเลือกเข้าสู่มหาวิทยาลัย พัฒนาหลักสูตร รวมทั้งปรับหลักสูตรวิชาแกนหลัก รวมถึงวิชาประวัติศาสตร์ ปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน พัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ ปรับ บทบาทการศึกษานอกโรงเรียนเป็นสำนักงานการศึกษาตลอดชีวิต และจัดให้มีศูนย์การศึกษา ตลอดชีวิต เพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ตลอดจนส่งเสริมการกระจายอำนาจให้ ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อนำไปสู่เป้าหมายคุณภาพการศึกษาและการ เรียนรู้ที่มุ่งเน้นคุณธรรมนำความรู้อย่างแท้จริง

2. ส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ โดยมุ่งเน้นในระดับอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา เพื่อให้สนองตอบความต้องการด้านบุคลากรของภาคเศรษฐกิจ

3. พัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้ครูดี ครูเก่ง มีคุณธรรม มีคุณภาพ และมีวิทยฐานะสูงขึ้น ลดภาระงานครูที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนตามโครงการคืนครูให้นักเรียน มีการดูแลคุณภาพชีวิตของครู ด้วยการปรับโครงสร้างหนี้และจัดตั้งกองทุนพัฒนาคุณภาพชีวิตครู ควบคู่ไปกับการลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เน้นการพัฒนาเนื้อหาสาระและบุคลากร ให้พร้อมรองรับและใช้ประโยชน์จากระบบเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างคุ้มค่า

4. จัดให้ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาฟรี 15 ปี ตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้เกิดความเสมอภาคและความเป็นธรรมในโอกาสทางการศึกษาแก่ประชากรในกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ทั้งผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ ผู้อยู่ในสถานะยากลำบาก ผู้บกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา และชนต่างวัฒนธรรม รวมทั้งยกระดับการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในชุมชน

5. ยกกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศ โดยการจัดกลุ่มสถาบันการศึกษาตามศักยภาพ ปรับเงินเดือนค่าตอบแทนของสำเร็จอาชีวศึกษาให้สูงขึ้น โดยภาครัฐเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างของการใช้ทักษะอาชีวศึกษาเป็นเกณฑ์กำหนดค่าตอบแทนและความก้าวหน้าในงาน ควบคู่กับการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรมด้วยการเพิ่มขีดความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนา

6. ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ให้มีการระดมและไถ่เกี่ยหนี้ รวมทั้งขยายกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาอาชีวศึกษาและปริญญาตรีเพิ่มขึ้น

7. ส่งเสริมให้เด็ก เยาวชนและประชาชนใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ เชิงสร้างสรรค์ อย่างชาญฉลาด เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้

8. เร่งรัดการลงทุนด้านการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีบูรณาการในทุกระดับการศึกษาและในชุมชน โดยใช้พื้นที่และโรงเรียนเป็นฐานบูรณาการทุกมิติ และยึดเกณฑ์การประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นหลัก ในการยกระดับคุณภาพโรงเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และส่งเสริมความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยไปสู่การเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและวิจัยพัฒนาในภูมิภาค รวมทั้งเสริมสร้างสังคมแห่งการ

เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตในชุมชน โดยเชื่อมโยงบทบาทสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันทางศาสนา

5. กฎหมายและนโยบายด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ตามภารกิจ อำนาจหน้าที่ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองท้องถิ่นจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถตอบสนองความต้องการท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ซึ่งต้องใช้หลักกฎหมาย และนโยบายด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ต่าง ๆ ดังนี้

พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540

มาตรา 45 องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดดังต่อไปนี้

(1) จัดกิจการใด ๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด และกิจการนั้นเป็นการสมควรให้ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการหรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ ทั้งนี้กำหนดในกฎกระทรวง

5.2 กฎกระทรวง (พ.ศ. 2541) ออกตามความในพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540

“ให้กิจการดังต่อไปนี้ เป็นกิจการที่ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นสมควรให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดร่วมดำเนินการหรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ”

(11) จัดการศึกษา ทำนุบำรุงศาสนา และบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

5.3 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542

“ มาตรา 16 ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตนเอง ดังนี้

(9) การจัดการศึกษา

(11) การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

(12) การส่งเสริมกีฬา ”

“ มาตรา 17 ภายใต้บังคับมาตรา 16 ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อใช้ประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้ ดังนี้

(6) การจัดการศึกษา

(18) การส่งเสริมการศึกษา จารีตประเพณี และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ”

แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2552 – 2554)

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบการประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้นำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) และกรอบทิศทางพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550- 2554) จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นระยะสามปี ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และเป็นกรอบ ในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของแต่ละองค์กรปกครองท้องถิ่น ประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

วิสัยทัศน์

การจัดการศึกษาทุกระดับได้มาตรฐานแบบมีส่วนร่วม ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ความเป็นไทย ผู้สังคมแห่งการเรียนรู้และอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน

พันธกิจ

1. จัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการจัดการอภัยสภัยให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน
2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีการพัฒนาในการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. พัฒนาคุณธรรม นำความรู้เต็มศักยภาพและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. ปลูกฝังจิตสำนึกให้รักในเอกลักษณ์และค่านิยมความเป็นไทย
5. จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้
6. รณรงค์ ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
7. ส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง
8. ส่งเสริมให้ครอบครัวอบอุ่นและชุมชนเข้มแข็ง

จุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนา

1. ประชาชนได้รับบริการสาธารณะด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐาน
2. ประชาชนและภาคีการพัฒนาต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. ประชาชนดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. เด็ก เยาวชน และประชาชนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ
5. ประชาชนมีความรู้เพียงพอสำหรับใช้ในการประกอบอาชีพ
6. เด็ก เยาวชน และประชาชนรักในเอกลักษณ์และค่านิยมความเป็นไทย
7. สังคมท้องถิ่นเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้
8. เด็ก เยาวชน และประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
9. เด็ก เยาวชน และประชาชนมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ
10. ครอบครัวมีความอบอุ่น
11. ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง

ยุทธศาสตร์การพัฒนา

1. พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐาน
2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีการพัฒนาในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
4. พัฒนาและส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์
5. พัฒนาความรู้ของประชาชนให้มีความรู้ที่หลากหลาย เพื่อสร้างสรรค์ให้ท้องถิ่นเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้
6. ส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกฝังจิตสำนึกในเอกลักษณ์และค่านิยมความเป็นไทย
7. จัดหาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อสร้างสรรค์ให้ท้องถิ่นเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้
8. สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

9. ส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็ก เยาวชนและประชาชน
10. ส่งเสริมความอบอุ่นของครอบครัว
11. เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น

ความหมายของหลักสูตร

กู๊ด (Good) (อ้างในใจทิพย์ เชื้อรัตน์พงษ์. 2539 : 4) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่าหลักสูตรคือกลุ่มรายวิชาที่จัดไว้อย่างมีระบบ หรือลำดับวิชาที่บังคับสำหรับการจบการศึกษา หรือเพื่อรับประกาศนียบัตรในสาขาวิชาหลัก ๆ

แรมสมร อยู่สถาพร (อ้างในพิพัฒน์ ภูภิโย. 2540 : 9) ได้กล่าวว่า หลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาถือเป็นแม่บทที่เป็นตัวนำสู่ความสำเร็จและเป็นตัวกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา หลักสูตรที่ดีจึงต้องสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ เศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนลักษณะความต้องการของผู้เรียนเพื่อสนองตอบความต้องการด้านกำลังของประเทศสามารถทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต

วิชัย ดิสสระ (อ้างในพิพัฒน์ ภูภิโย. 2540 : 9) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่าหลักสูตรหมายถึง เนื้อหาวิชาที่ประมวลประสบการณ์ของการเรียนรู้ กระบวนการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล

บุญมี เถรยอด (อ้างในพรนภา อนันตสุรราช. 2540 : 10) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรหมายถึง มวลความรู้ประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน ไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ทั้งในและนอกโรงเรียน

สมภพ เจริญนท (2542 : 20) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรหมายถึงสิ่งที่กำหนดทิศทางให้แก่ครูอาจารย์ในด้านการเสริมสร้างมวลประสบการณ์แก่ผู้เรียนในทุกระดับชั้นเพื่อเป็นการเตรียมตัวผู้เรียนออกไปเผชิญโลกภายนอกในอนาคต

ธำรง บัวศรี (2542 : 7) ได้ให้ความหมายของคำว่าหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรคือแผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหากิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ไพฑูรย์ ธิโร (2544 : 27) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ แผนการจัดมวลงประสพการณั้ให้กับผู้เรียนเพื่อใ้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาไปตามแนวทางที่พึงประสงคั้

กรมวิชาการ (2545 : 1) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า เป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาใ้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมใ้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู้ศัภยภาพสูงสุดของตน

จากความหมายของหลักสูตรดังกล่าว สรุปได้ว่า หลักสูตรเป็นการมวลงหรือนำเอาประสพการณั้ ความรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้จัดใ้แก่ผู้เรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนเพื่อใ้ผู้เรียน ได้พัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ความสำคัญขงหลักสูตร

กาญจนา คุณารัศั (2540 : 4) ได้กล่าวถึงความสำคัญขงหลักสูตรว่า หลักสูตรเปรียบเสมือนแผนที่การเรียนการสอนเป็นแม่แบบตัวชี้้นำความสำเร็จขงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สร้างขั้ขึ้นโดยผู้เชียวชาญทางด้านเนื้อหา การบริหารโรงเรียน โดยสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาขงประเทศ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ตลอดจนความต้องการขงชุมชน ประเทศและความต้องการขงผู้เรียนเพื่อสร้างคุณลักษณะขงประชาชนในชาติใ้มีความรู้และศัภยภาพ

อุทัย บุญประเสริฐ (2541 : 179) ได้กล่าวถึงความสำคัญขงหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร เป็นขงขั้ในการจัดการศึกษาขงโรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นแผนแม่บทกำกับการทำงานทุกด้านขงโรงเรียน

ธำรง บัวศรี (2542 : 10) ได้กล่าวถึงความสำคัญขงหลักสูตรว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนารมณั้หรือเป้าประสงคั้ขงการศึกษาขงชาติ ลงสู่การปฏิบัติ

สมภพ เติมขุนทด (2542 : 21) ได้กล่าวถึงความสำคัญขงหลักสูตรว่า หลักสูตรเป็นลั้ขงสำคัญขงระบบการศึกษาขงั้เป็นระบบขงการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมขงั้จะต้องมีโยงใยสัมพันธ์กันขงประเทศชาติ

นิภา เพชรสม (2542 : 42) ได้กล่าวถึงความสำคัญขงหลักสูตรไว้ว่า

1. หลักสูตรเป็นเสมือนเบ้าหลอมพลเมืองดีและมีคุณภาพ เนื่องขงผู้เรียนหรือประชาชน คือ ผลผลิตขงการศึกษา ดังนั้นคุณภาพขงประชาชนจะดีหรือไม่ย่อมขั้ขึ้นอยู่กับหลักสูตรว่าต้องการใ้ผู้ผ่านการศึกษาามีคุณลักษณะอย่างไร หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนเบ้าหลอมบุคคล

2. หลักสูตรเป็น โครงการและแนวทางในการให้การศึกษา เพราะหลักสูตรจะบอกให้ทราบว่า การจัดการศึกษามีวัตถุประสงค์อย่างไร และในการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์นั้น จะต้อง จัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์อะไร จะจัดการเรียนการสอนอย่างไร สิ่งเหล่านี้จะทำให้เห็นภาพรวมของการจัดการศึกษาของชาติว่ามุ่งไปในทิศทางใด ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายกับการจัดการศึกษาจะได้ดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน

3. หลักสูตรเป็นแนวทาง ไปสู่การปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะบอกให้ครูรู้ว่าควรพัฒนาผู้เรียนในด้านใดบ้าง จะสอนผู้เรียนด้วยเนื้อหาอะไร และควรจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ใดให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

4. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ

4.1 มาตรฐานประการแรก สถาบันการศึกษา หรือ โรงเรียนจะต้องสอนให้ถึงมาตรฐานที่หลักสูตรกำหนดไว้

4.2 มาตรฐานประการที่สอง หมายความว่า หลักสูตรจะเป็นเกณฑ์มาตรฐานให้ทุกสถาบันการศึกษาที่จัดตั้งขึ้นด้วยวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน

5. หลักสูตรเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความเจริญก้าวหน้าของประเทศ เนื่องจากการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ดังนั้นประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสมทันต่อเหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพ ทำให้การพัฒนาสังคมและประเทศชาติเป็นไปอย่างได้ผลดียิ่ง กรมวิชาการ (2545 : 1) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรว่า มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน สามารถชี้แนะให้ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้พยายามจัดมวลประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์บรรลุตามจุดหมายของการจัดการศึกษา

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปความสำคัญของหลักสูตร ได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากหลักสูตรเป็นตัวที่กำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการเรียนการสอนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้มีมาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ คุณธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร อันจะส่งผลถึงคุณภาพต่อประเทศชาติ

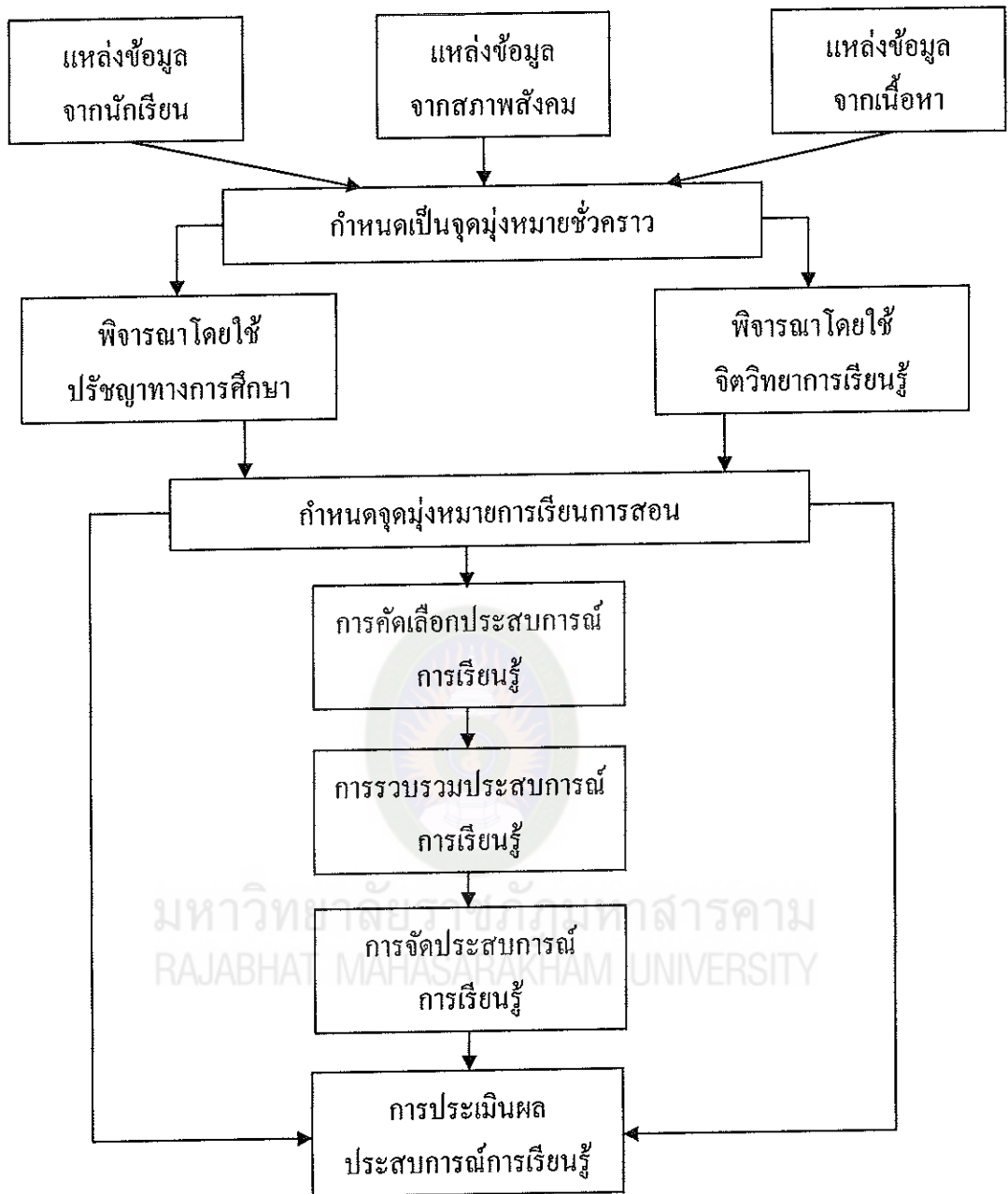
กระบวนการสร้างหลักสูตร

กระบวนการสร้างหลักสูตรจากหนังสือที่รู้จักกันแพร่หลาย คือ Basic Principles of Curriculum and Instruction ของ ราล์ฟ ดับเบิลยู ไทเลอร์ (Ralph W. Tyler) ซึ่งได้อธิบายหลักการพื้นฐานของการสร้างหลักสูตร 4 ประการ คือ

1. มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่จะให้ผู้เรียนได้รับ
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
4. จะทราบได้อย่างไรว่าวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้นได้บรรลุแล้ว

ไทเลอร์ กล่าวว่า นักวางแผนหลักสูตรได้ทำการจำแนกจุดประสงค์ทั่วไป โดยการรวบรวมข้อมูลจาก 3 แหล่ง คือ จากผู้เรียน สภาพชีวิตประจำวันภายนอกโรงเรียนและเนื้อหาวิชาหลังจากที่จำแนกจุดประสงค์ทั่วไปแล้ว ได้ทำการกลั่นกรองจุดประสงค์เหล่านั้น โดยใช้ปรัชญาทางการศึกษา ปรัชญาทางสังคม และจิตวิทยาการเรียนรู้

โอลิวา (Oliva. 1982 : 168 อ้างถึงใน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539 : 26-27) ได้นำแนวคิดกระบวนการสร้างหลักสูตรของไทเลอร์มาปรับและเขียนเป็นแผนภูมิ โดยเพิ่มเติมกระบวนการวางแผนภายหลังจากกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนการสอน ดังแผนภาพที่

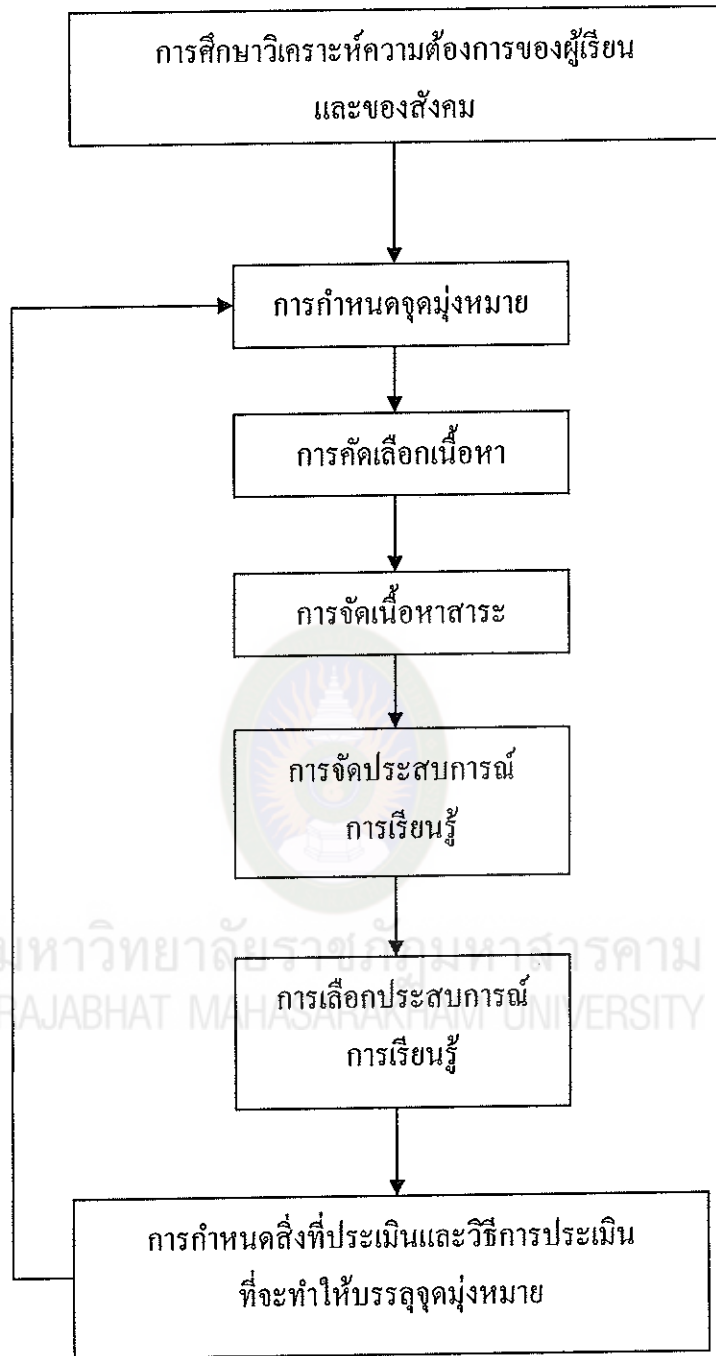

แผนภาพที่ 1 กระบวนการสร้างหลักสูตรของไทเลอร์

ทาบ (Taba, 1962 : 12 อ้างถึงใน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539 : 26-27) เป็นนักวิชาการอีกผู้หนึ่งที่มีแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรเหมือนไทเลอร์ โดยเชื่อว่าครูผู้สอนเป็นผู้ที่ใช้หลักสูตรจึงควรเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตร กระบวนการสร้างหลักสูตรของ

ทาบ เป็นกระบวนการสร้างหลักสูตรจากล่างขึ้นไปสู่บน (The grass-roots approach) ซึ่งมีรูปแบบแบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวินิจฉัยความต้องการ สํารวจสภาพปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคมและของผู้เรียน
2. การกำหนดจุดประสงค์ เป็นการกำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจนหลังจากที่ได้วินิจฉัยความต้องการแล้ว
3. การคัดเลือกเนื้อหาสาระ จุดประสงค์ที่กำหนดแล้วจะช่วยในการเลือกเนื้อหาสาระ เนื้อหาสาระที่เลือกนี้ นอกจากจะต้องให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ วย และความสามารถของผู้เรียนแล้ว เนื้อหาสาระยังต้องมีความเชื่อถือได้และสำคัญต่อการเรียนรู้
4. การจัดเนื้อหาสาระ เนื้อหาสาระที่เลือกได้ต้องจัด โดยคำนึงถึงความต่อเนื่อง ความยากง่ายของเนื้อหา วุฒิภาวะ ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน
5. การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและจุดประสงค์ของหลักสูตร
6. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ควรจัด โดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระและความต่อเนื่อง
7. การกำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมิน โดยผู้สอนต้องตัดสินใจว่าจะประเมินอะไร เพื่อตรวจสอบผลว่าบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และกำหนดด้วยว่าจะใช้วิธีประเมินผลอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร ดังรายละเอียดที่แสดงไว้ในแผนภาพที่ 2

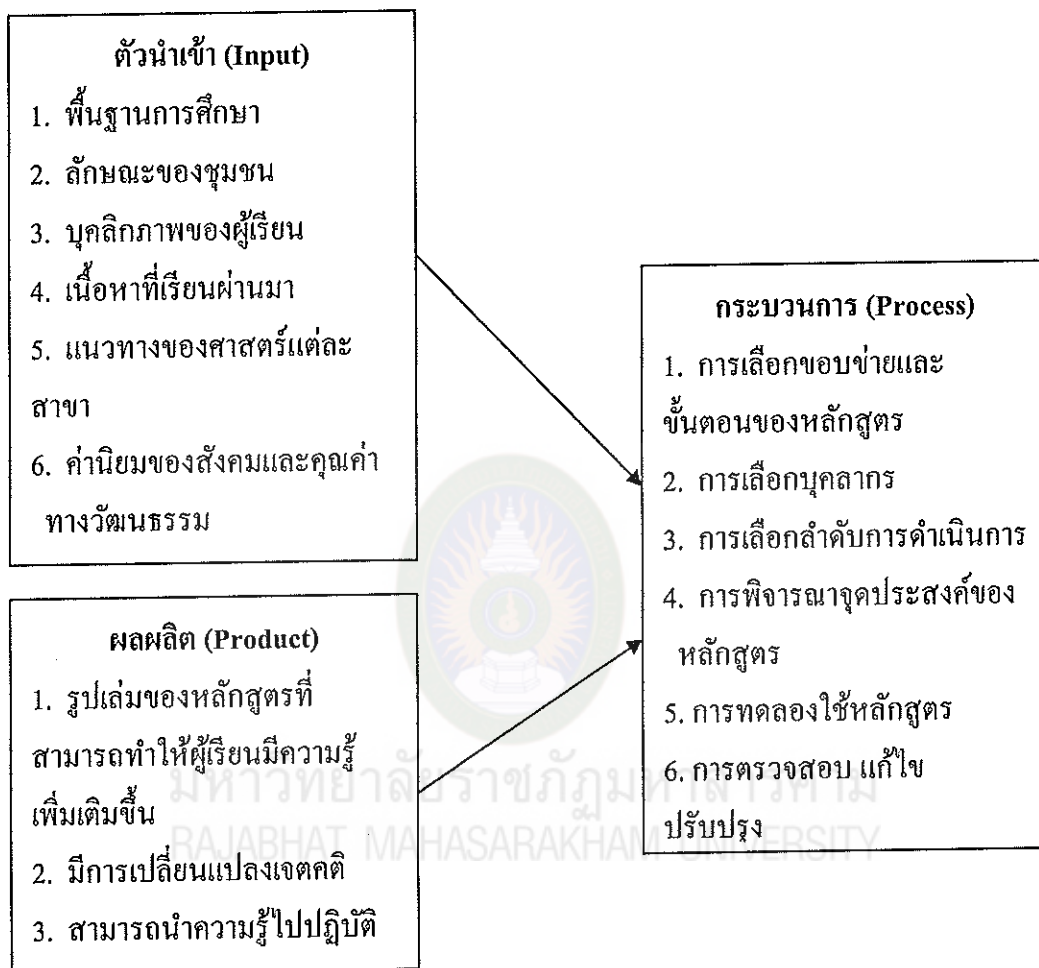

แผนภาพที่ 2 กระบวนการสร้างหลักสูตรตามแนวคิดของ ทาบา

โบแชมพ์ (Beauchamp, 1981 : 146 อ้างถึงใน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539 : 26-27) เป็นนักการศึกษาที่นำกระบวนการสร้างหลักสูตรของทาบามาพัฒนา ปรับปรุง และ

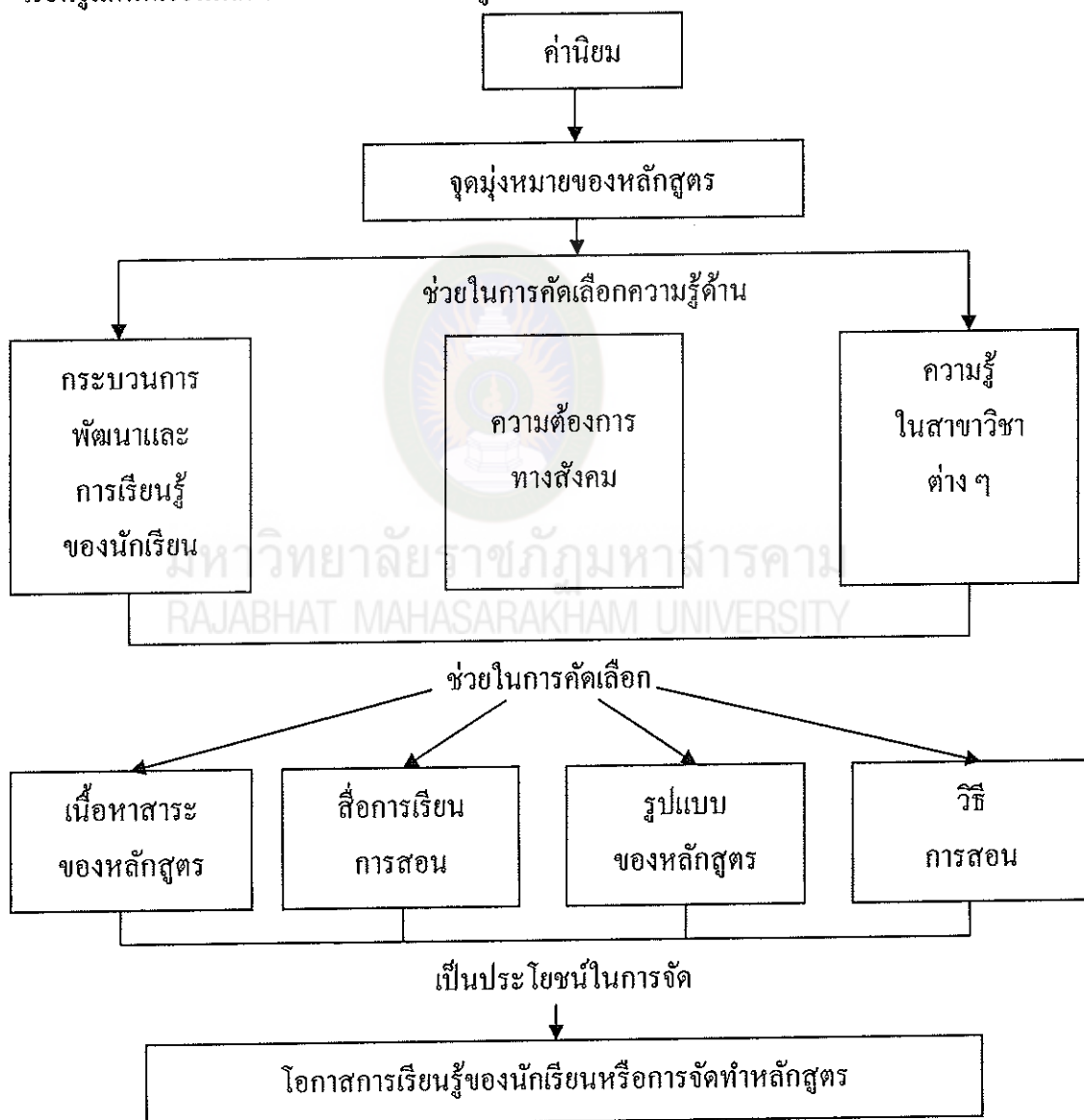

นำเสนอในรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรที่เป็นแนวคิดเชิงระบบ โดยแสดงเป็นขั้นตอน ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 กระบวนการสร้างหลักสูตรของโบแซมพ์

ฟ็อกซ์ (Fox. อ้างถึงใน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539 : 26-27) ได้เสนอรูปแบบการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นว่า นักพัฒนาหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจากค่านิยม ต่าง ๆ ในสังคม และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะช่วยในการตัดสินใจเลือกสิ่งที่เป็นความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้อันของเด็ก ความต้องการทางสังคมและความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ และเป็นแนวทางในการคัดเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน รูปแบบของหลักสูตรและวิธีการสอน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียนและใช้ในการจัดทำหลักสูตร ดังรายละเอียดจากแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 กระบวนการสร้างหลักสูตรของฟ็อกซ์

นอกจากแนวคิดในเรื่องกระบวนการสร้างหลักสูตรของนักวิชาการต่างประเทศแล้ว ยังมีนักวิชาการชาวไทยที่เสนอแนวคิดในเรื่องนี้ไว้ด้วย เช่น สงัด อุทรานันท์ (2532 : 32) ได้ประยุกต์แนวคิดของไทเลอร์ เพื่อเป็นพื้นฐานในการกำหนดขั้นตอนของการสร้างหลักสูตร 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาความต้องการของชุมชนและผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้สามารถจัดหลักสูตรให้สนองต่อความต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

2. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นการมุ่งแก้ปัญหาและสนองความต้องการที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล อาจเป็นข้อมูลพื้นฐานที่มีอยู่เดิม หรือจากการเก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการขึ้นมาใหม่

3. การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ จะต้องผ่านการพิจารณากลั่นกรองถึงความเหมาะสม และจำเป็นต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

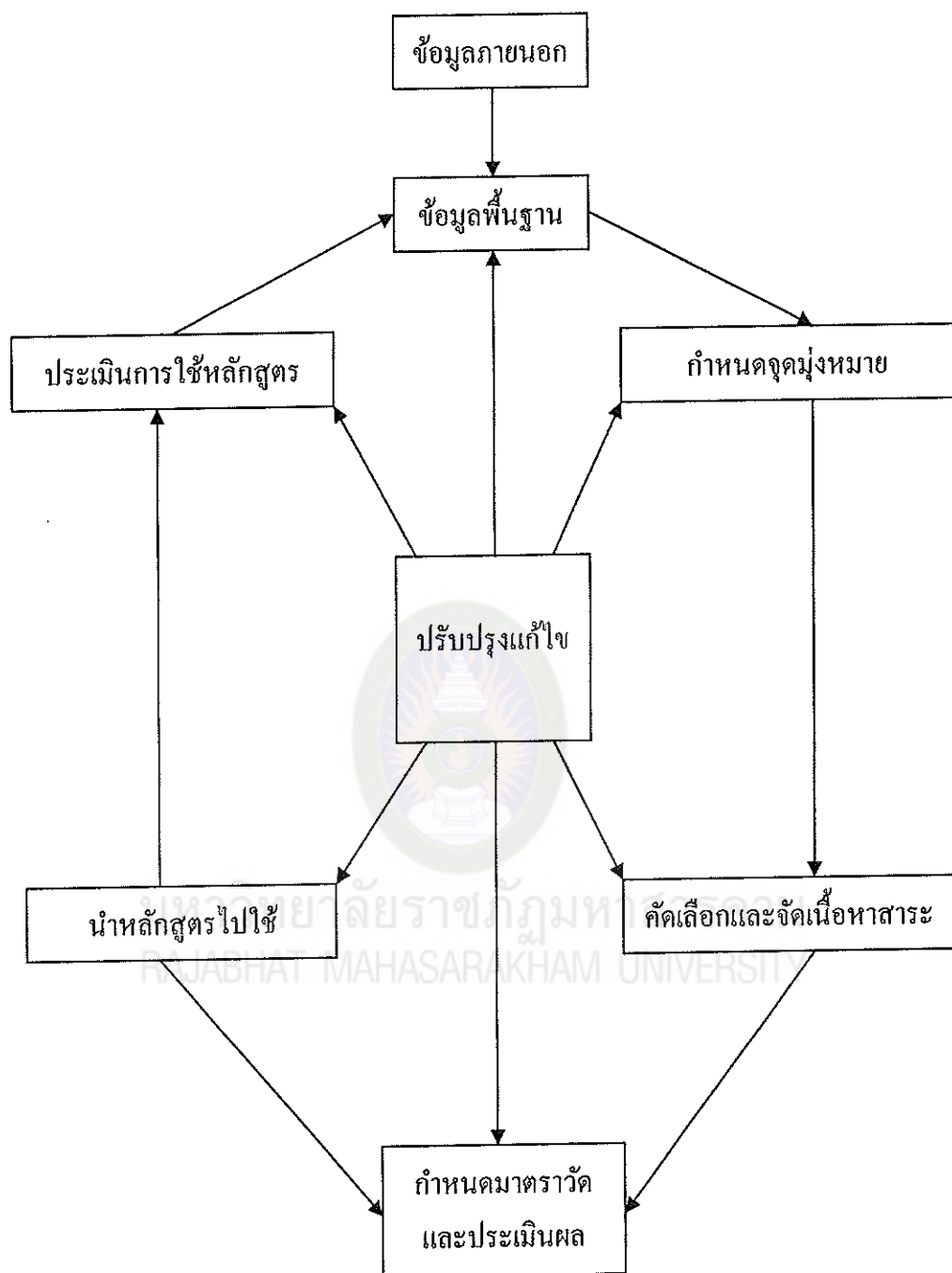
4. การกำหนดมาตรฐานการวัดและประเมินผล ในขั้นนี้มุ่งที่จะหาเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อใช้ในการวัดและประเมินผลว่าจะวัดและประเมินผลอะไรบ้าง จึงจะสอดคล้องกับเจตนารมณ์ หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

5. การทดลองใช้หลักสูตร ในขั้นตอนนี้จะมุ่งศึกษาหาจุดอ่อน หรือข้อบกพร่องต่าง ๆ ของหลักสูตร หลังจากได้มีการร่างหลักสูตรเสร็จแล้ว ทั้งนี้เพื่อหาวิธีการแก้ไขและปรับปรุงหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น

6. การประเมินผลการใช้หลักสูตร หลังจากได้มีการทดลองใช้หลักสูตรแล้ว ก็ควรจะมีการประเมินผลการใช้ว่าเป็นอย่างไร มีส่วนไหนที่ควรจะได้รับปรับปรุงแก้ไขบ้าง ถ้ามีจุดอ่อน หรือไม่เหมาะสมในส่วนใดก็จะต้องปรับปรุงให้ถูกต้องเหมาะสมก่อนนำไปใช้จริงต่อไป

7. การปรับปรุงหลักสูตรก่อนนำไปใช้ หลังจากที่ได้มีการตรวจสอบและประเมินผลเบื้องต้นแล้ว หากพบว่าหลักสูตรมีข้อบกพร่องจะต้องปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องหรือเหมาะสมก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้จริง เพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด

การดำเนินการตามกระบวนการต่าง ๆ ต้องมีการจัดให้ต่อเนื่องกัน ซึ่งหากขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไป จะทำให้การสร้างหลักสูตรนั้นขาดความสมบูรณ์ไปได้ ดังแสดงไว้ในแผนภาพที่ 5

แผนภาพที่ 5 กระบวนการสร้างหลักสูตรตามแนวคิดของ สจัด อุทรานันท์

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

คำว่า "บริ" หมายถึง รอบๆ ในเรื่องการบริหารหลักสูตรนั้น ผู้เกี่ยวข้องจะต้องคำนึงตลอดเวลาว่า สภาพแวดล้อมของหลักสูตรและการเรียนการสอนนั้น ไม่ใช่แค่เรื่องเอกสารหรือตำราเรียนเท่านั้น แต่หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับโรงเรียน ครู ผู้เรียน ล้วนเป็นสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น หากเข้าใจและนำมาสู่กระบวนการเรียนรู้

ส่วนคำว่า "หาร" หมายถึง การแบ่ง ในมิติของการบริหารหลักสูตรจึงหมายถึง การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบออกไปให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อส่วนกลางได้กระจายอำนาจในการจัดทำหลักสูตรมายังสถานศึกษาแล้ว ย่อมเป็นความรับผิดชอบและบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะจัดทำและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้ดีที่สุด

การบริหารหลักสูตร มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และโดยที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เปิดศักราชใหม่ให้กับการบริหารหลักสูตร โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบในทุกๆ ด้าน จึงนับเป็นการเปิดศักราชแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริงให้กับเด็กและเยาวชนไทย ที่ตั้งอยู่บนหลักของการเรียนรู้ที่คำนึงถึงชีวิตและความเป็นจริง ที่ผู้เรียนจะต้องเผชิญอยู่ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ตลอดจนสภาพแวดล้อมในทุกมิติที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชีวิตของผู้เรียน

แนวคิดหลักการบริหารหลักสูตร

การทำความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาอย่างชัดเจนและถูกต้องถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติ โดยมีหลักและแนวคิดที่สำคัญ 9 ประการ ดังนี้

1. การวางแผนงานหลักสูตร ในช่วงระยะเปลี่ยนผ่านของการปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทุกโรงเรียนจะมีทั้งหลักสูตรใหม่และหลักสูตรเก่า หลักสำคัญในการบริหารหลักสูตรคือจะต้องทำให้ผู้เรียนสูญเสียประโยชน์น้อยที่สุด เพราะฉะนั้นจะต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนหลักสูตรให้น้อยและสั้นที่สุด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนที่ดี ต้องจัดระบบให้ตีมีข้อมูลที่ชัดเจน และเตรียมทุกอย่างให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

2. การจัดระบบข้อมูลโรงเรียน นับเป็นพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งในการบริหารหลักสูตร ระบบข้อมูลโรงเรียนประกอบด้วยข้อมูลต่างๆ ดังนี้

- 2.1 หลักสูตร - ระบบการสร้างหลักสูตร การบริหารหลักสูตร และการประเมินผล
- 2.2 การบริหารจัดการ - มีข้อมูลด้านผู้เรียน ผู้สอน ว่ามีความพร้อมหรือไม่เพียงใด
- 2.3 ระบบข้อมูล - ครูอาจารย์ นักเรียน บุคลากร ผู้รู้ในชุมชน อาชีพในพื้นที่
- 2.4 การวางแผนกลยุทธ์ 3-5 ปี - แสดงถึงวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย และขั้นตอนการปฏิบัติงาน
- 2.5 ระบบงบประมาณ - การบริหารงบประมาณจะต้องมีความชัดเจน ตรวจสอบได้ มุ่งผลงาน และเพื่อพัฒนาการศึกษาเป็นสำคัญ
- 2.6 การพัฒนาการเรียนรู้ - สื่อและข้อมูลเกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนการสอนการประเมินผล การศึกษาอบรมของครู
- 2.7 ระบบช่วยเหลือ - มีข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล จำแนกเด็กเก่ง เด็กปกติ และเด็กด้อยโอกาส เพื่อให้การสนับสนุนช่วยเหลืออย่างสอดคล้องกับความจำเป็น ความต้องการของเด็กแต่ละกลุ่ม
- 2.8 บริหารบุคคล - ข้อมูลเกี่ยวกับครูอาจารย์ ทั้งในด้านการศึกษา การอบรมการจัดหา บรรจุ และเลิกจ้างเพื่อช่วยในการพัฒนาครูให้เหมาะสมสอดคล้องกับหลักสูตรใหม่
- 2.9 การประเมินภายใน - จัดเตรียมข้อมูลการพัฒนาหลักสูตร บุคลากร และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กและโรงเรียน
3. เอกสารหลักสูตร จะต้องชี้แจงการสอนอย่างถูกต้อง ชัดเจน และทันสมัย เอกสารประกอบหลักสูตรและรายวิชาที่ละเอียดประณีต จะช่วยให้การบริหารหลักสูตรเป็นไปโดยง่าย สามารถติดตามการทำงานได้อย่างใกล้ชิดและเป็นขั้นเป็นตอน
4. คณาจารย์มีคุณภาพ เข้าใจหลักสูตรอย่างดี เมื่อครูเป็นผู้เขียนหลักสูตรเองแล้ว ย่อมจะทำให้การศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรเป็นไปโดยง่าย สามารถปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริงในห้องเรียนได้
5. ผู้เรียนมีความพร้อมด้านความรู้พื้นฐานและคุณธรรม ทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม จริยธรรม สถานศึกษาจะต้องจัดเตรียมระบบข้อมูลรายบุคคลของผู้เรียน โดยครูผู้สอนทุกคนมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียนทุกๆ ด้าน

6. มีทรัพยากรสนับสนุนที่ดีและเพียงพอ การบริหารการศึกษาในอนาคตอันใกล้เป็น การกระจายอำนาจในหลายๆ ด้าน ท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทรัพยากรในการเรียนการสอน ซึ่งครอบคลุมทั้งเรื่องงบประมาณ ทรัพยากรบุคคล แหล่งเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน การระดมทรัพยากรจะต้องกระทำอย่างหลากหลาย และกว้างขวางขึ้น

7. ระบบอาจารย์ที่ปรึกษาดีและมีประสิทธิภาพ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จุดเน้นอีกเรื่องหนึ่งคือ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะมีสอดคล้องอยู่เป็นระยะๆ ตลอดเวลา บทบาทในเรื่องนี้ไม่ใช่ภาระหน้าที่ของครูคนใดคนหนึ่ง แต่ครูทุกคนจะมีบทบาทเป็นครูที่ปรึกษาหรือครูแนะแนวได้ โดยเฉพาะครูที่อยู่ใกล้ชิดเด็ก

8. มีบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้อต่อการแสวงหาความรู้ ทุกจุดทุกมุมของ โรงเรียนและชุมชนเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ ไม่ใช่จะต้องเรียนจากตำราอย่างเดียว หากครูเข้าใจก็จะสามารถดึงประสบการณ์ของผู้เรียนเข้ามาสู่กระบวนการเรียนรู้ได้ การสร้างบรรยากาศทาง วิชาการเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ต้องอาศัยความเอาใจใส่อย่างสูงจากผู้เกี่ยวข้อง เช่น การจัดแสดง นิทรรศการหรือข้อมูลข่าวสารต่างๆ ใน โรงเรียน หากทำให้เป็นปัจจุบันและให้เด็กมีส่วนร่วม ในการทำ ก็จะเป็นกิจกรรมและแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้ตัวเด็กได้อีกแหล่งหนึ่ง เช่น นำผลงานของ เด็กที่ดีเด่นมาแสดงทั้งด้านศิลปะ หรือใน โรงอาหาร ติดป้ายให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับ โภชนาการ เป็นต้น

9. มีระบบการติดตามและประเมินผล คณะกรรมการบริหารหลักสูตรรายวิชา จะต้องมาพูดคุยกันในแต่ละภาคการศึกษา และทุกสิ้นปีการศึกษา คณะกรรมการบริหาร หลักสูตรสถานศึกษาที่จะต้องจัดการประเมินผล ดูภาพรวม และเขียนรายงานออกมา เป็นการ ประเมินภายในไปในตัว เป็นการทำงานที่ผลการปฏิรูปการเรียนการสอนจะไปสู่ตัวผู้เรียน โดยตรง และควรเน้นการประเมินตามสภาพจริง ระบบบริหารจัดการหลักสูตรที่ดีจึงต้องเป็น ระบบที่มีคุณธรรม อันเป็นคุณสมบัติที่ดีทางจิตใจมีความรับผิดชอบต่อการจัดการเรียน การสอนให้ดีที่สุด เมื่อนำไปประพฤติปฏิบัติจริง ถือได้ว่ามีจริยธรรม มีการควบคุมกายวาจา อัน เป็นศีลธรรมของผู้สอน ทำให้เกิดความชอบธรรม ในการจัดการเรียนการสอน และทุกคนทุก ฝ่ายจะต้องมีความสามัคคีกัน ช่วยกันทำงานเพื่อพัฒนาผู้เรียน เติมเต็มผู้เรียนในทุกๆ ด้าน เมื่อ ประกอบกับ โรงเรียนมีโครงสร้างและทำงานอย่างมีคุณภาพ ก็จะทำให้โรงเรียนเป็นระบบที่มี ปัญญาเป็นพื้นฐานสามารถเรียนรู้ และปรับตัวได้ต่อเนื่องเด็กจะมีคุณภาพ มีความสุข และ ชุมชนจะเติบโตเข้มแข็งขึ้น

ขั้นตอนสู่การเปลี่ยนแปลง (Transformation) ที่ประสบผลสำเร็จ

1. การผลักดันอัตราเร่งรีบ (Urgency Rate) ในช่วงภาวะที่ครุมีความสนใจ
ต้นตัวต่อกระแสการปฏิรูปการศึกษา และพร้อมที่จะเรียนรู้และพัฒนา บทบาทของผู้บริหารคือ
การกระตุ้นและให้กำลังใจครูในการทำงาน

2. การเตรียมส่วนผสมแห่งการนำ (Guiding Coalition) ต้องรู้ว่าบุคลากรที่มี
อยู่ ใครมีขีดความสามารถและศักยภาพในการทำงานอย่างไรบ้าง ในด้านการจัดทำหลักสูตรก็
ต้องอาศัยคนที่มีความสนใจ มีประสบการณ์ และความสามารถสูงมาเป็นผู้ริเริ่ม และมีทีมงานที่
จะสนับสนุนในการปฏิบัติ เพื่อการกระจายงานได้อย่างทั่วถึง โดยอาจจะเริ่มต้นจากคนหรือ
กลุ่มที่มีความพร้อมสูงก่อนเพื่อเป็นตัวอย่างนำร่องให้คนอื่นๆ ได้ปฏิบัติต่อไป

3. พัฒนาวิสัยทัศน์และกลยุทธ์เพื่อไปสู่การบรรลุเป้าหมาย วิสัยทัศน์นั้นเป็น
เรื่องของการคิด แต่ในการปฏิบัติเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์จะต้องมีการวางกลยุทธ์ ขั้นตอนใน
การดำเนินงานโดยละเอียด เป็นขั้นเป็นตอน เพื่อให้บุคลากรทุกระดับได้เข้าใจและสามารถ
ปฏิบัติตามได้

4. สื่อสารวิสัยทัศน์ทั่วทั้งองค์กร จะต้องมีการทำความเข้าใจทั้งองค์กร ว่า
กำลังจะเกิดการเปลี่ยนแปลงใหม่ในด้านหลักสูตร ครูทุกคนจะต้องร่วมกันสร้างหลักสูตร
ร่วมกันปรับปรุงการเรียนการสอน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีข่าวสารข้อมูลใหม่ๆ นวัตกรรม
ใหม่ๆ จะต้องนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

5. การมอบอำนาจเพื่อเปลี่ยนระบบและวาง โครงสร้างสอดคล้องกับวิสัยทัศน์
การบริหารหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม จะต้องกระจายอำนาจไปยังบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
กำหนดโครงสร้างและระบบการทำงานที่ชัดเจน ให้ทุกคนทุกฝ่ายตระหนักถึงภารกิจที่สำคัญ
ร่วมกัน ทั้งนี้ รวมถึงการเพิ่มบทบาทของชุมชนและผู้ปกครองในการจัดการศึกษาด้วย

หลักการและขั้นตอนข้างต้นนี้ เป็นหลักใหญ่ที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ
ในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ในรายละเอียดของการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนนั้น ผู้บริหารและ
ครูควรต้องร่วมกันกำหนดขั้นตอนวิธีการทำงานใหม่ให้ชัดเจน เนื่องจากครุมีภารกิจประจำ
มาก เพราะฉะนั้นขั้นตอนการทำงานต่างๆ จะต้องสั้น ง่าย และไม่เป็นวิชาการมากเกินไป
การเปลี่ยนแปลงหลายอย่างไม่ประสบความสำเร็จ เป็นเพราะทำเรื่องง่ายให้เป็นเรื่องยาก และ
ขาดการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้ปฏิบัติ ทำให้คนปฏิบัติเกิดความไม่เข้าใจ

อย่างไรก็ตาม การบริหารหลักสูตรถือเป็นหัวใจของการบริหารวิชาการ ถ้าโรงเรียน
ไม่บริหารวิชาการแล้วจะบริหารอะไร การบริหารอาคารสถานที่ หรือการหมกมุ่นกับการสร้าง

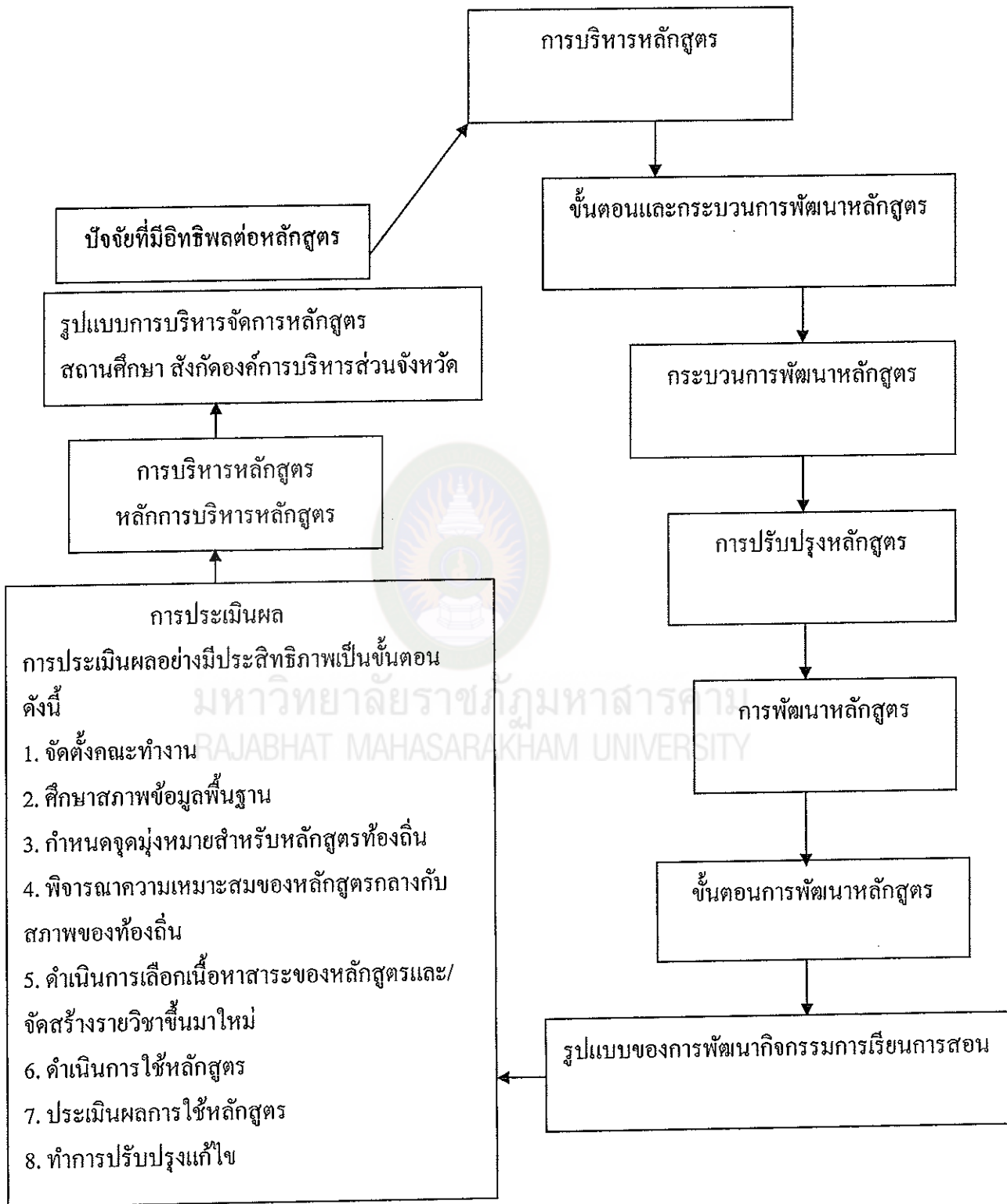
รัฐหรือฝ่ายโรงเรียนมิใช่หรือที่เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้การศึกษาของไทยตกต่ำลงไปอยู่เกือบครึ่ง
ท้ายจากผลการจัดอันดับของหน่วยงานต่างประเทศเมื่อเร็วๆ นี้ บทบาทของผู้บริหาร
สถานศึกษายุคปฏิรูปจึงควรต้องเอาใจใส่ในเรื่องวิชาการอย่างจริงจัง ควรตระหนักว่าสิ่งที่จะ
เป็นผลให้เกิดการพัฒนาการศึกษา คืองานด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน

หากสามารถปฏิบัติได้ตามหลักการและขั้นตอนเบื้องต้นนี้แล้ว ก็น่าเชื่อว่า ในที่สุดจะเกิด
วัฒนธรรมใหม่ ที่ทุกคนร่วมกันคิดร่วมกันทำ ร่วมกันตรวจสอบประเมินผลการทำงาน และ
แบ่งปันความสำเร็จร่วมกัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตร

แผนภาพที่ 6 รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตร

การนำหลักสูตรไปใช้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กล่าวถึง การบริหารหลักสูตรไว้ว่า ในระบบการศึกษาที่มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรนั้น หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในแต่ละระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่ และมีความรับผิดชอบในการพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริม การใช้และพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษามี ประสิทธิภาพสูงสุด อันจะส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ระดับชาติ

ระดับท้องถิ่น ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดอื่นๆ เป็นหน่วยงาน ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษา เป็นตัวกลางที่เชื่อมโยง หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดในระดับชาติให้สอดคล้องกับสภาพและ ความต้องการของท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา ส่งเสริมการใช้และ พัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นเพื่อนำ ไปสู่การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา ส่งเสริมการใช้ และพัฒนาหลักสูตรในระดับสถานศึกษา ให้ประสบความสำเร็จ โดยมีภารกิจสำคัญ คือ กำหนดเป้าหมายและจุดมุ่งหมายและจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพเรียนในระดับท้องถิ่น โดย พิจารณาให้สอดคล้องกับสิ่งที่มีความต้องการในระดับชาติ พัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ประเมินคุณภาพการศึกษาในระดับท้องถิ่น รวมทั้งเพิ่มพูนคุณภาพ การใช้หลักสูตรด้วยการวิจัย และพัฒนาการพัฒนาบุคลากร สนับสนุน ส่งเสริม ติดตามผล ประเมินผล วิเคราะห์ และ รายงานผลคุณภาพของผู้เรียน

สถานศึกษามีหน้าที่สำคัญ ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนและ การดำเนินการใช้หลักสูตร การเพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนาการ ปรับปรุงและ การพัฒนาหลักสูตร จัดทำระเบียบการวัดและประเมินผล ในการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา ต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และรายละเอียด ที่เขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดอื่นๆ ในระดับท้องถิ่นได้จัดทำเพิ่มเติม รวมทั้ง สถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญา ท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียน โดยทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา

รูปการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของระบบบริหารการจัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยมีการปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยมุ่งสู่เป้าหมายคือ “คุณภาพการศึกษา”

ระบบบริหารจัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เป็นการใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการ มีการกระจายอำนาจ การประกันคุณภาพ การใช้แผนยุทธศาสตร์ และการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อสร้างประสิทธิภาพ บรรยากาศองค์กรวัฒนธรรมการทำงาน และผลลัพธ์การทำงาน โดยใช้แนวคิดเชิงระบบที่พิจารณาผลที่ได้รับ กระบวนการ และปัจจัยนำเข้า

การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่ชุมชนมีบทบาทหลัก รูปแบบที่ผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก รูปแบบที่มีครูเป็นหลัก รูปแบบโรงเรียนในกำกับของรัฐ รูปแบบที่เป็นการบริหารโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ ซึ่งสถานศึกษาต้องพิจารณาเลือกตัดสินใจใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพสถานศึกษา โดยควรคำนึงถึงปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ได้แก่ การกระจายอำนาจ การประชาสัมพันธ์ การอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน การปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร เป็นต้น

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนที่นำไปสู่การปฏิบัติซึ่งมีงานหรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรนั้น ซึ่งการนำหลักสูตรไปใช้ในการพัฒนาระบบการศึกษาในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เป็นกระบวนการนำองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีภารกิจที่สำคัญ 7 ชั้น คือ

- ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา
- ขั้นที่ 2 การจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา
- ขั้นที่ 3 การวางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรไปใช้
- ขั้นที่ 4 ดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
- ขั้นที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล
- ขั้นที่ 6 สรุปการดำเนินงาน
- ขั้นที่ 7 ปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

จากกระบวนการทั้ง 7 ขั้น ที่มีองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษาสำคัญที่นำไปสู่ การดำเนินการเกี่ยวกับ การพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นแนวทางในการจัดทำ รูปแบบของหลักสูตรท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนการใช้หลักสูตรที่รวดเร็ว ผู้เรียนได้รับ ผลกระทบน้อยที่สุด ไม่เป็นปัญหากับการดำเนินงานของหลักสูตรใหม่และหลักสูตรเดิม มีการ ประชาสัมพันธ์หลักสูตร เพื่อสร้างความเข้าใจให้ผู้เกี่ยวข้อง การเตรียมบุคลากร ให้ความรู้ และทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินงานตามแนวคิดของหลักสูตร รวมทั้ง การจัดสภาพแวดล้อมต้องจัดให้เอื้อกับการดำเนินงานตามแนวคิดของหลักสูตรทั้งใน ระดับสถานศึกษาและท้องถิ่น ทั้งด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพและความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลและระหว่างหน่วยงาน

หลักสูตรสถานศึกษากับการสอนและการเรียนรู้

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีหลักการว่าต้อง สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริงซึ่ง เป็นการเรียนรู้จากสภาพจริง (Authentic Learning) ซึ่งผู้สอนต้องตระหนักในประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การเรียนของผู้เรียนมิใช่อยู่ที่การสอน และระยะเวลาที่ยาวนานแต่แก่นแท้ ของการเรียนอยู่ที่การเรียนรู้ของผู้เรียน
2. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกแห่งทุกเวลาอย่างต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิต
3. บรรยากาศ สิ่งแวดล้อม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ได้รับ การพิจารณาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดศรัทธา ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีอย่างหนึ่งของการเรียนอย่าง เป็นระบบ
4. การเรียนรู้ที่ดีจะเกิดจากการสัมผัสและสัมพันธ์คือผู้เรียนควรจะได้มีโอกาส สัมผัสกับสภาพจริง หรือสถานการณ์จำลอง ซึ่งการได้ทดลองทำ การได้ร่วมกระบวนการกลุ่ม จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้วิธีการอยู่ร่วมกันในสังคมและการแก้ปัญหาของชีวิตได้อย่างมีสติ และใช้ปัญญาด้วยความรอบครอบ
5. ผลของกระบวนการเรียนรู้นั้น สามารถนำไปสู่กระบวนการปฏิบัติจริงใน ชีวิต โดยจะได้จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น ครูจะจัดการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนรู้จด รู้จำ ตามที่ครูบอกและใช้ข้อมูลความรู้เฉพาะในหนังสือที่เขียนไว้คงไม่เป็นการเพียงพอที่จะทำให้ ผู้เรียน สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขได้ ครูจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้สร้างบรรยากาศ การเรียนรู้กระตุ้นให้ผู้เรียนวางแผนการเรียนรู้ด้วย

ตนเอง แสวงหาข้อมูลวิทยากรต่าง ๆ ก่อนที่จะมาพบกลุ่มหรือมาเรียนในห้องเรียนและ
บทเรียนควรมีความหลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันเน้นการ
เชื่อมโยงระหว่างการเรียนกับชีวิตจริงและชีวิตการทำงาน โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้งใน
ส่วนที่เป็น โลกาภิวัตน์และท้องถิ่นหรือชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนที่
เหมาะสมจึงสมควรที่จะจัดในลักษณะของการเรียนรู้ตามสภาพจริง

กรมวิชาการ (2535) กล่าวว่า พฤติกรรมของครูในชั้นเรียนเป็นองค์ประกอบ
สำคัญที่สุดในการเรียนการสอนและส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาโดยตรงครูจึงต้องเลือกให้
วิธีการสอนต่าง ๆ ให้ตรงจุดหมายและเหมาะสมกับสภาพการเรียน ซึ่งมีแนวดำเนินการ
ดังต่อไปนี้

1. มีความเชื่อมั่นว่านักเรียนทุกคนรู้ได้ ถ้าครูจัดประสบการณ์ที่เหมาะสม
2. วิเคราะห์จุดที่จะพัฒนาผู้เรียน โดยการเปรียบเทียบความสามารถที่ควรจะเป็น
เป็นและความสามารถที่เป็นอยู่เพื่อกำหนดความสามารถที่จะพัฒนาเด็กทั้งชั้นและรายบุคคล
3. แสวงหา คัดเลือกวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถที่จะ
พัฒนา
4. ลงมือปฏิบัติการสอนด้วยวิธีที่หลากหลาย ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง
มากกว่าการฟัง และอ่านเพียงอย่างเดียว
5. ตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนเป็นระยะๆ เพื่อหาทางเร่งปรับปรุง
ความก้าวหน้าของนักเรียน
6. นำผลงานของนักเรียนไปเสนอในที่ประชุมต่างๆ อย่างภาคภูมิใจ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) กล่าวถึง
บทบาทหน้าที่ครูผู้สอนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน หน้าที่หลักของครู ก็คือ การสอน ซึ่ง
ต้องใช้หลักสูตรประกอบการเตรียมการสอน การทำแผนการสอน หรือกำหนดการสอนเพื่อใช้
ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพโดยมีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

1. ทำความรู้จักเด็ก ศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล ให้ความอบอุ่นเด็ก
2. ทำความเข้าใจจุดหมาย หลักการ โครงสร้างของหลักสูตร แผนการสอน
กำหนดการสอน และกระบวนการเรียนการสอน
3. ศึกษาแผนการสอน คู่มือครูให้เข้าใจชัดเจนก่อนทำการสอน
4. เตรียมสื่อการสอนที่จะใช้ในการสอนแต่ละครั้งก่อนสอน
5. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้เด็ก

- 5.1 รู้จักคิด รู้จักหาเหตุผล รู้จักตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเอง
- 5.2 รู้จักแก้ปัญหาโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เน้นกิจกรรมการทำงานเป็นกลุ่มและการอภิปราย
- 5.3 ยอมรับความสามารถของผู้อื่น ความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 5.4 มีนิสัยรักการอ่าน และใช้เวลาว่างในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม
6. ทำการสอนทุกครั้งอย่างมีจุดหมาย ครูจะต้องรู้อยู่ตลอดเวลาว่าวิชาที่สอนนั้นมีจุดประสงค์อะไร
7. ฝึกหาวิธีการประเมินผล และรู้จักใช้เครื่องมือประเมินผลที่ถูกต้องตามลักษณะการเรียนการสอนและประมวลประสบการณ์ที่จัดให้นักเรียน
8. จัดการสอนซ่อมเสริมให้แก่เด็กที่มีความจำเป็นต้องได้รับการสอนซ่อมเสริม
9. รู้จักปรับปรุงวิธีการสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น โรงเรียนและนักเรียน

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536) ยังกล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของครูผู้สอน เพิ่มเติมไว้ ดังนี้

- 9.1 ฝึกให้นักเรียนได้ทำกิจกรรม โดยผ่านขั้นตอน ทักษะ กระบวนการ และอื่น ๆ
- 9.2 ให้ผู้เรียน ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจ จนเกิดการค้นพบด้วยตนเองเพื่อพัฒนากระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา ฯลฯ

10. ปลุกฝังค่านิยมและคุณธรรมที่พึงประสงค์

อารีรัตน์ วัฒนสิน (2544) ได้กล่าวถึง ครูมืออาชีพตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไว้ว่า ครูเป็นกลไกสำคัญที่สุดในการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพให้ครบถ้วนทั้งด้านความดี มีปัญญา มีสุขภาพแข็งแรง มีความมั่นคงทางอารมณ์ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข มีความเป็นไทย และสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพและอย่างต่อเนื่องทั้งด้านการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ ครูจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ครูอย่างสมบูรณ์แบบ สร้างความมั่นใจให้สังคมยอมรับว่าอาชีพครูเป็นสถาบันวิชาชีพชั้นสูง ครูต้องปรับตนเองเพื่อเข้าสู่ครูอาชีพ โดยมีภาระงานดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ครูทุกคนมีภาระงานสำคัญที่จะร่วมในการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1.1 ร่วมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลชุมชนทุกด้าน ข้อมูลทรัพยากรและ ศักยภาพของสถานศึกษา ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน และร่วมกับชุมชนและกรรมการ สถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนที่ชัดเจน

1.2 ร่วมกำหนดโครงสร้างหลักสูตร โดยเฉพาะการกำหนดเวลาตาม โครงสร้างเพื่อให้สามารถไปกำหนดควาระรายละเอียดผลการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

1.3 ใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะกลุ่มสาระที่มีความถนัดมากที่สุดร่วมมือ กันกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี

1.4 รวมครูที่รับผิดชอบการสอนชั้นเดียวกันออกแบบหลักสูตรชั้นปี ควร จะได้มีการแยกผลการเรียนรู้รายปีไว้ทุกกลุ่มสาระ พร้อมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และนำมา วิเคราะห์ซ้ำเพื่อกำหนดผลการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกันสามารถบูรณาการการเรียนการสอนเพื่อให้ เกิดการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม

1.5 ออกแบบการเรียนรู้ โดยการจัดทำเป็นแผนการเรียนรู้รายคาบ/ชั่วโมง ควรให้ครูในแต่ละระดับชั้นปีเป็นผู้ออกแบบ รูปแบบการเขียนแผนการเรียนรู้ อยู่กับกลุ่มครู ของชั้นปีนั้น ๆ เพื่อครูจะได้ทำความเข้าใจร่วมกัน

1.6 ร่วมกำหนดระบบ วิธีการ และเกณฑ์การวัดและประเมินผลของ สถานศึกษา

2. การพัฒนางานสอน ครูอาชีพต้องพัฒนาตนเองอย่างรอบด้านและทำหน้าที่ ครูที่กระตุ้นพัฒนาการของผู้เรียนในองค์รวมทั้งด้านองค์ความรู้ใหม่ กระบวนการไปสู่องค์ ความรู้ และคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กับการประเมินตามสภาพจริงเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของ ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ครูจึงต้องมีบทบาทดังนี้

2.1 เป็นครูภาษาไทย ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ และเป็นเครื่องมือใน การสื่อสารและแสวงหาความรู้ ครูทุกคนต้องดูแลพัฒนาการด้านภาษาของผู้เรียนตลอดเวลาทั้ง ด้านการพูด การอ่าน การเขียน การสรุปองค์ความรู้ และหาโอกาสในการปรับปรุงการใช้ ภาษาไทยของผู้ใช้ให้ถูกต้องตลอดเวลา

2.2 เป็นครูแนะแนว การที่ผู้เรียนจะพัฒนาเต็มตามศักยภาพได้ ครูต้องรู้จัก ผู้เรียน ค้นหาวิธีการเรียนรู้ที่เขาถนัดเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ และ ขณะเดียวกันก็ต้องพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง

2.3 เป็นครูหน้าที่พลเมือง ศีลธรรม ครูต้องฝึก อบรม บ่มนิสัยของผู้เรียน ขณะจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูต้องสอดแทรกการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน

2.4 เป็นครูวัดผลการเรียนการสอนต้องควบคุมการประเมินผลตามสภาพจริง หลักสูตรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาเป็นองค์รวมทั้งด้านความรู้ กระบวนการ และคุณธรรม จริยธรรมการวัดและประเมินผลผู้เรียนต้องประเมินทั้ง 3 องค์ประกอบตลอดเวลา

2.5 เป็นครูวิจัย คือ การประเมินตนเองนั่นเอง ครูมีอาชีพจำเป็นต้อง พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนของตนเองให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมบรรลุผลการ เรียนรู้ที่คาดหวังอย่างแท้จริง ครูจึงจำเป็นต้องประเมินตนเอง และควรประเมินทุกคาบเรียน บันทึกลงสั้นๆ ง่ายๆ ว่าทำได้ตามที่ออกแบบไว้หรือไม่ ถ้าทำไม่ได้ ได้ปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

2.6 ครูมีอาชีพต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ต้องศึกษาค้นคว้าองค์ ความรู้ในงานที่ได้รับมอบหมาย เพื่อครูจะได้โต้ตอบกับผู้เรียนได้อย่างมั่นใจ นอกจากนั้นครูยัง จะสามารถตรวจสอบผลงานผู้เรียนที่มีวิธีการที่หลากหลายแตกต่างกันไปอย่างมั่นใจด้วย

สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ คือ ต้องศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อนำไปสู่การเรียนการสอนที่เป็นไปตาม เจตนารมณ์ของหลักสูตรและต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมสอดคล้องกับ นักเรียน สภาพโรงเรียนท้องถิ่นด้วยวิธีการเรียนการสอนเทคนิคและสื่อการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้ นักเรียนเกิดการพัฒนาตนเองในทุกๆ ด้านอย่างสมดุล

ขั้นตอนและกระบวนการจัดทำหลักสูตร

แนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรตามความ ต้องการของท้องถิ่นนั้น สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ในลักษณะต่อไปนี้

1. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริม ในแต่ละกลุ่มวิชาใน ทุกระดับชั้น โคนปรับปรุงจากหลักสูตรแกนกลางโดยไม่ทำให้จุดประสงค์ของหลักสูตร เปลี่ยนแปลงปรับรายละเอียดของเนื้อหาโดยเพิ่มหรือลดรายละเอียดจากหลักสูตรแกนกลาง
2. ปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่น
3. จัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่ เช่นหนังสือเรียน คู่มือครู หนังสือ เสริมประสบการณ์ แบบฝึกหัด หรือสื่ออื่นๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้ เหมาะสมกับจุดประสงค์ เนื้อหาและสภาพท้องถิ่น โดยสื่อเหล่านี้อาจใช้กับเนื้อในรายวิชาใหม่ ที่พัฒนาขึ้นก็ได้

4. จัดทำคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมจากที่ปรากฏในหลักสูตรแกนกลาง ทั้งนี้ คำอธิบายวิชาที่จัดทำขึ้นต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์เนื้อหาและความต้องการของท้องถิ่น กระบวนการพัฒนาหลักสูตรทั้ง 4 ขั้นตอนดังกล่าว มีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน คือ ข้อมูลทางด้านความต้องการ ความจำเป็น และปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง ตลอดจนนโยบายทางการศึกษา ของรัฐ ข้อมูลทางด้านจิตวิทยา ปรัชญาการศึกษา ความต้องการของผู้เรียน ตลอดจน วิเคราะห์หลักสูตรเดิม เพื่อพิจารณาข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไข

2. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คณะกรรมการดำเนินงานจะต้อง ร่วมกันพิจารณากำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน โดย จุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะระบุคุณสมบัติของผู้ที่จบหลักสูตรนั้นๆ มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัยจิตพิสัย และทักษะพิสัย โดยกำหนดทั้งจุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะ แต่ละรายวิชา ซึ่งจะเน้นการปฏิบัติมากขึ้น โดยคำนึงถึงพัฒนาการทางร่างกาย และจิตใจ ตลอดจนปลูกฝังนิสัยที่ดีงาม เพื่อให้เป็นพลเมืองดี

3. การกำหนดเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ หลังจากได้กำหนด จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้ว ก็ถึงขั้นการเลือกสาระความรู้ต่างๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนา ผู้เรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เพื่อความสมบูรณ์ให้ได้วิชาความรู้ที่ถูกต้อง เหมาะสม กระบวนการขั้นนี้ จึงครอบคลุมถึงการคัดเลือกเนื้อหาวิชาแล้วพิจารณาจัดลำดับ เนื้อหาเหล่านั้นว่า เนื้อหาสาระใดควรเป็นพื้นฐานของเนื้อหาใดบ้าง ควรให้เรียนอะไรก่อน อะไรหลัง แล้วแก้ไขเนื้อหาที่ถูกต้องสมบูรณ์ทั้งแง่สาระและการจัดลำดับที่เหมาะสม ตาม หลักจิตวิทยาการเรียนรู้

4. การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นของการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ซึ่งเป็น ขั้นตอนที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับครูผู้สอน หลักสูตรจะประสบผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพ นั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหาร โรงเรียน และครูผู้สอนจะต้องศึกษาทำความเข้าใจและมีความชำนาญใน การใช้หลักสูตร ซึ่งครอบคลุมถึงการเตรียมการสอน การจัดการเรียนการสอน การจัด สภาพแวดล้อมต่างๆ ภายในโรงเรียน เพื่อเสริมหลักสูตรไปทดลองใช้ก่อนนำไปเผยแพร่ด้วย

5. การประเมินผลหลักสูตร เป็นการประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรว่าเมื่อ ได้นำหลักสูตรไปใช้แล้วนั้น ผู้ที่จบหลักสูตรนั้นๆ ไปแล้ว มีคุณสมบัติ มีความรู้ ความสามารถตามที่หลักสูตรกำหนดไว้หรือไม่ นอกจากนี้ การประเมินหลักสูตรจะเป็น ประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณค่าสูงขึ้น อันเป็นผลในการนำหลักสูตร

ไปสู่ความสำเร็จเป้าหมายที่วางไว้ การประเมินหลักสูตรควรทำให้ต่อเนื่องกัน ดังนั้นการประเมินหลักสูตร จึงประกอบด้วย การประเมินสิ่งต่อไปนี้ คือ

5.1 การประเมินเอกสาร หลักสูตร เป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร ว่ามีความเหมาะสมดี และถูกต้องตามหลักการพัฒนาหลักสูตรเพียงใด หากมีสิ่งใดบกพร่องก็จะได้นำมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขก่อนจะได้นำไปประกาศใช้ในโอกาสต่อไป

5.2 การประเมินการใช้หลักสูตร เป็นการตรวจสอบว่าหลักสูตร สามารถนำไปใช้ได้ดีในสถานการณ์จริงเพียงใด มีส่วนไหนที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้หลักสูตร โดยมากหากพบข้อบกพร่องในระหว่างการใช้หลักสูตรก็มักได้รับการแก้ไขโดยทันที เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 การประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร โดยทั่วไปจะดำเนินการหลังจากได้มีผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรไปแล้ว การประเมินหลักสูตร ในลักษณะนี้มักจะทำการติดตามความก้าวหน้าของผู้สำเร็จการศึกษาว่าสามารถประสบความสำเร็จในการทำงานเพียงใด

5.4 การประเมินระบบหลักสูตร เป็นการประเมินหลักสูตรในลักษณะที่มีความสมบูรณ์และสลับซับซ้อนมาก กล่าวคือ การประเมินระบบหลักสูตรจะมีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบอื่น ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรด้วย เช่น ทรัพยากรที่ต้องใช้ ความสัมพันธ์ของระบบหลักสูตร กับระบบบริหารโรงเรียน ระบบการจัดการเรียนการสอน และระบบการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน เป็นต้น

การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจากได้ผ่านกระบวนการประเมินผลหลักสูตรแล้ว ซึ่งเมื่อมีการใช้หลักสูตรไประยะหนึ่งอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงทางสภาวะแวดล้อมและสังคม จนทำให้หลักสูตรขาดความเหมาะสม จำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ลักษณะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจากสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน สังคมหรือชนเผ่า นั้น ๆ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

1. การสำรวจสภาพปัญหาชุมชน/ชนเผ่า
2. การวิเคราะห์สภาพปัญหาชุมชน/ชนเผ่าและความต้องการของผู้เรียน
3. การเขียนแผนการสอน
4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
5. การประเมินผล

จากลักษณะที่ 1 ที่กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจากสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน สังคมหรือชนเผ่าดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในลักษณะนี้มีทั้งสิ้น 5 ขั้นตอนคือ การสำรวจสภาพปัญหาชุมชน การวิเคราะห์สภาพปัญหาชุมชน/ชนเผ่าและความต้องการของผู้เรียน การเขียนแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผล โดยทุกขั้นตอนต้องเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบท (Context) ของท้องถิ่น สังคมหรือชนเผ่าที่โรงเรียนตั้งอยู่

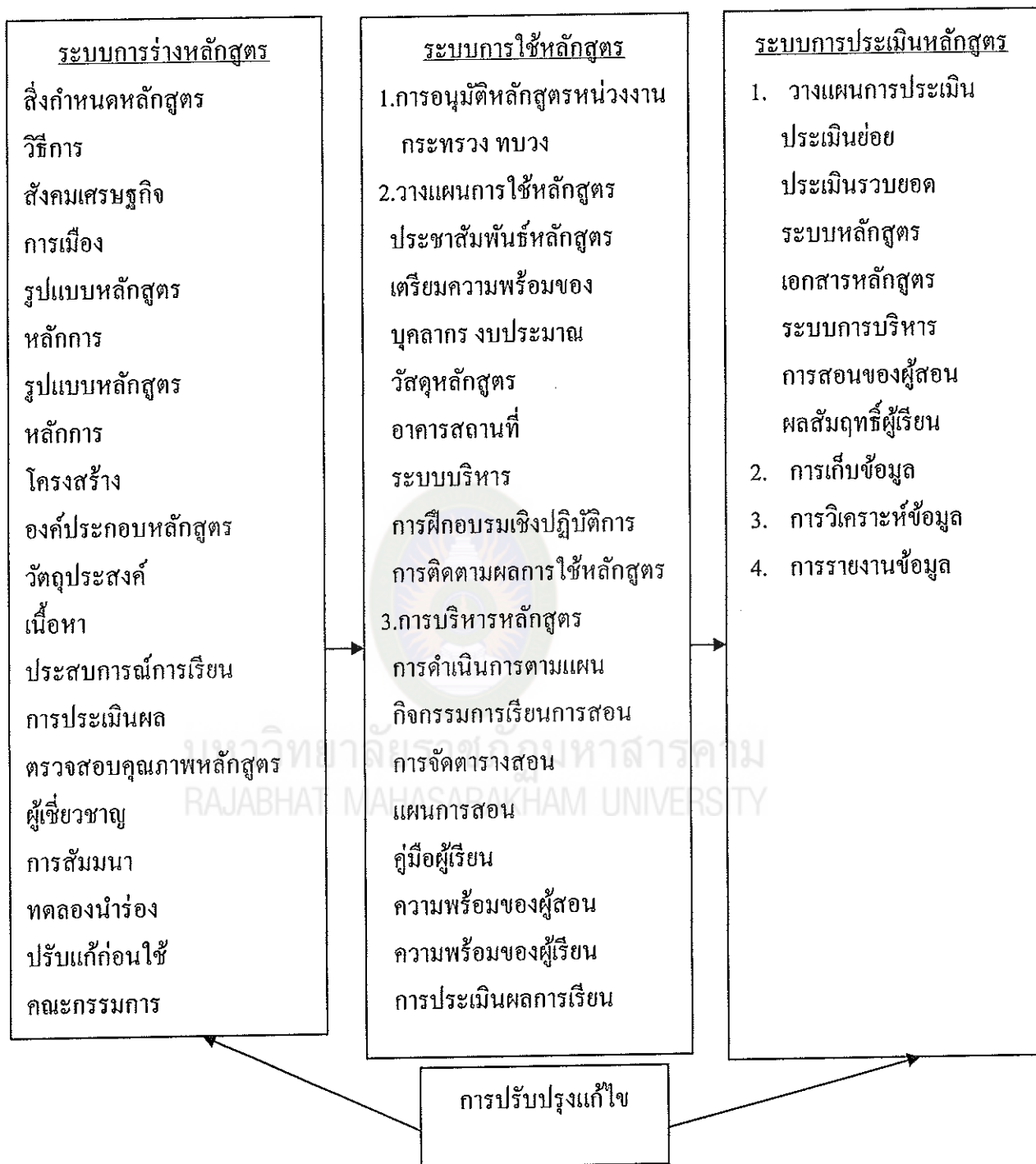
ลักษณะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจากหลักสูตรแกนกลาง โดยในลักษณะนี้จะต้องนำหลักสูตรแกนกลางมาทำการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจและดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ อย่างน้อย 5 ขั้นตอน ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางและวิเคราะห์สภาพปัญหาของชุมชนหรือชนเผ่า

- 1.1 กางจัดหมวดหมู่สภาพปัญหาและความต้องการที่ส่งผลต่อผู้เรียน
- 1.2 การเขียนแผนการสอน
- 1.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 1.4 การประเมินผล

จากรูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาทั้ง 2 ลักษณะดังกล่าวจะพบว่าขั้นตอนแรกจะมีความจำเป็นหรือมีความสำคัญมากที่สุด ส่วนขั้นตอนอื่น ๆ ก็จะมีความสำคัญรองลงมาตามลำดับ อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมจึงจะกล่าวถึงขั้นตอนสำคัญต่าง ๆ ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่จะต้องดำเนินการโดยสังเขป ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร

แผนภาพที่ 7 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการมีส่วนร่วม

(มาเรียม นิลพันธุ์. 2543 : 45-46)

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการมีส่วนร่วมถือว่ามีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากหลักสูตรที่ใช้ในประเทศไทยเป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นจากส่วนกลาง และได้ใช้หลักสูตรเดียวกันทั่วประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนทั่วประเทศ มีมาตรฐานทางการศึกษาอยู่ในระดับเดียวกัน การพัฒนาหลักสูตรเพื่อใช้กว้างขวางในระดับประเทศ เช่นนี้จึงมีเนื้อหาสาระกว้าง ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นอยู่มาก กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาได้โดยการปรับ เพิ่ม ขยาย หรือสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นขึ้นมาเสริมหลักสูตรแม่บท เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา ในความหมายของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานั้น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านดังนี้

สุนทร สุนันท์ชัย (2518 : 5) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นว่า “หมายถึงหลักสูตรที่ท้องถิ่นขยาย ตัด หรือเพิ่มเนื้อหากิจกรรมโดยยึดหลักสูตรแกนกลางเป็นแม่บท และไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางเพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและความต้องการของท้องถิ่น หรือศึกษาหลักสูตรที่ท้องถิ่นจัดทำขึ้นบางส่วน เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น”

สุมิตร คุณานุกร (2523 : 97) ได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหมายถึงการขยายและปรับปรุงหลักสูตรระดับชาติ คำว่าขยายหมายถึงการนำเอาทั้งจุดมุ่งหมายและเนื้อหาขยายความคือขยายเนื้อหาให้เพิ่ม มีรายละเอียดที่ครูจะนำไปสอนได้ ส่วนปรับก็คือการนำเอาจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชามาปรับให้ในแต่ละเขตการศึกษา

อรสา ปราชญ์นคร (2525 : 121) ได้กล่าวว่า “เป็นการนำเอาหลักสูตรระดับชาติมาใช้โดยพิจารณาถึงลักษณะท้องถิ่นเพิ่มเติม ทั้งนี้เพื่อนำให้เหมาะสมกับลักษณะพิเศษของแต่ละท้องถิ่นและลักษณะของผู้เรียนและเป็นการเรียนรู้ที่นำไปใช้ในชีวิตจริง”

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2527 : 18) ได้ให้หัวข้อสรุปเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึงการนำเอาหลักสูตรแม่บท (ระดับชาติ) มาปรับให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงและความต้องการของท้องถิ่นในแต่ละระดับ เช่น ภาค จังหวัด อำเภอ และกลุ่มโรงเรียนเพื่อแก้ปัญหาทางการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

กรมวิชาการ (2536 : 37) ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นเป็นกระบวนการของการนำหลักสูตรแม่บทไปสู่การปฏิบัติในห้องเรียนให้ได้ผลยิ่งขึ้น นับตั้งแต่การจัดทำรายวิชาขึ้นใหม่ การปรับใช้รายวิชาจาก

หลักสูตรแม่บท ตลอดจนการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและกระบวนการสอน การวัดผลและการประเมินผล เพื่อให้จัดการเรียนการสอนเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอันเป็นแนวนโยบายของชาติ

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 107) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นว่า "หมายถึงมวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานและบุคคลในท้องถิ่นจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ"

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ

ความหมายของรูปแบบ

สุบรรณ พันธ์วิชาวาส และชัยวัฒน์ บัชพงษ์ (2522 : 6) ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่า คือ รูปย่อที่เลียนแบบความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยจัดระบบความคิดในเรื่องนั้นให้ง่ายขึ้นและเป็นระเบียบ สามารถเข้าใจความจริงของปรากฏการณ์นั้นได้ ราช (Raj. 1996 : 241) ได้ให้ความหมายของคำว่ารูปแบบ (Model) ไว้ 2 ความหมาย ดังนี้

1. รูปแบบ คือ รูปย่อของความจริงของปรากฏการณ์ ซึ่งแสดงด้วยข้อความจำนวน หรือ ภาพ โดยการลดทอนเวลา ความพอเหมาะและกาลเทศะ ทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ยิ่งขึ้น

2. รูปแบบ คือ ตัวแทนของการใช้แนวความคิดของโปรแกรมที่กำหนดเฉพาะ

สรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้าง โปรแกรม แบบจำลอง หรือตัวแบบที่จำลองสภาพความเป็นจริง ที่สร้างขึ้นจากการลดทอนเวลาและเทศะ พิจารณาวามีสิ่งใดบ้างที่จะต้องนำมาศึกษาเพื่อใช้แทนแนวความคิดหรือปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง โดยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบนั้น ๆ

ประเภทของรูปแบบ

รูปแบบตามความคิดของสไตเนอร์ (Steiner. 1988 : 108) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Ethical Model or Model-of) เป็นการประเมินสถานะชุมชนแบบมีส่วนร่วม รูปแบบประเภทนี้เป็นแบบจำลองทางกายภาพ เช่น แบบจำลองรถยนต์ เครื่องบินภาพจำลอง

2. รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model or Model-for) เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากกรอบความคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐาน ตัวทฤษฎีเองไม่ใช่รูปแบบหรือแบบจำลองเป็นตัวช่วยให้เกิดรูปแบบที่มีโครงสร้างต่างๆ ที่สัมพันธ์กัน

รูปแบบตามแนวคิดของ คีฟ (Keeves. 1988 : 47) แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. รูปแบบคล้าย (Analogue Models) คือ เป็นรูปแบบที่มีความสัมพันธ์กับระบบจำลองมักเป็นรูปแบบสุริยะกับระบบสุริยะที่เกิดขึ้นจริง

2. รูปแบบที่อธิบายความหมายหรือให้ความหมาย (Semantic Models) คือ เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาในการบรรยายลักษณะของรูปแบบ รูปแบบชนิดนี้จะช่วยใช้วิธีการอุปมาในการพิจารณาด้วยภาษา มากกว่าที่จะใช้วิธีอุปมาในการพิจารณาด้วยโครงสร้างกายภาพ

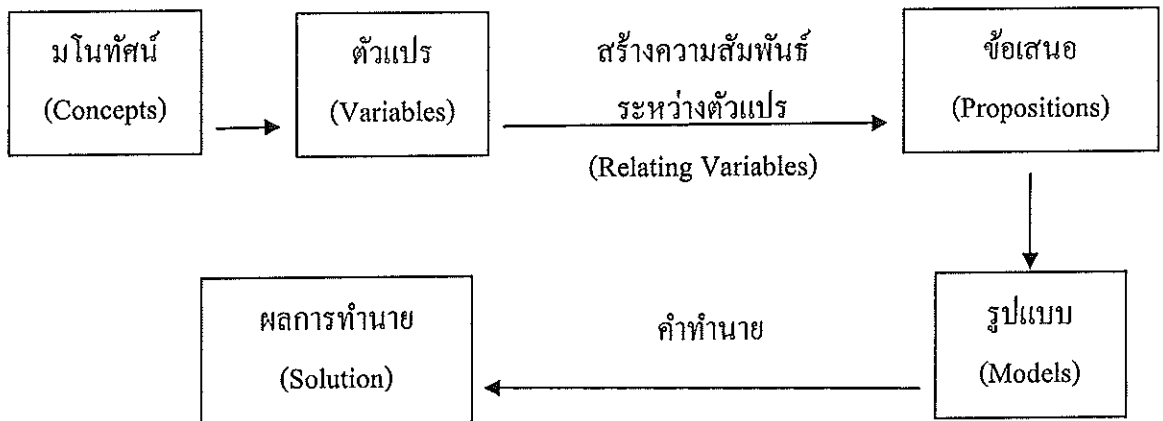
3. รูปแบบที่มีลักษณะเป็นแผนภูมิ แบบแผนหรือโครง (Schematic Model)

4. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Models) คือ เป็นรูปแบบที่กำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในรูปสมการหรือฟังก์ชันทางคณิตศาสตร์

5. รูปแบบเชิงเหตุผล (Causal Models) คือ เป็นรูปแบบที่มีโครงสร้างเป็นสมการเชิงเส้น ที่ประกอบด้วยตัวแปรสัมพันธ์กันเป็นเหตุและผล มีการทดสอบสมมุติฐานของรูปแบบ

การสร้างรูปแบบ

การสร้างรูปแบบ คือ การกำหนดมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบเพื่อชี้ให้เห็นว่า รูปแบบเสนออะไร เสนออย่างไร เพื่อให้ได้อะไร และสิ่งที่ได้นั้นอธิบายปรากฏการณ์อะไรใหม่ๆ ขั้นตอนการสร้างรูปแบบเขียนเป็นแผนภูมิดังกล่าวประกอบที่ 2.8 (Steiner. 1990 : 108 ; 1988 : 49)

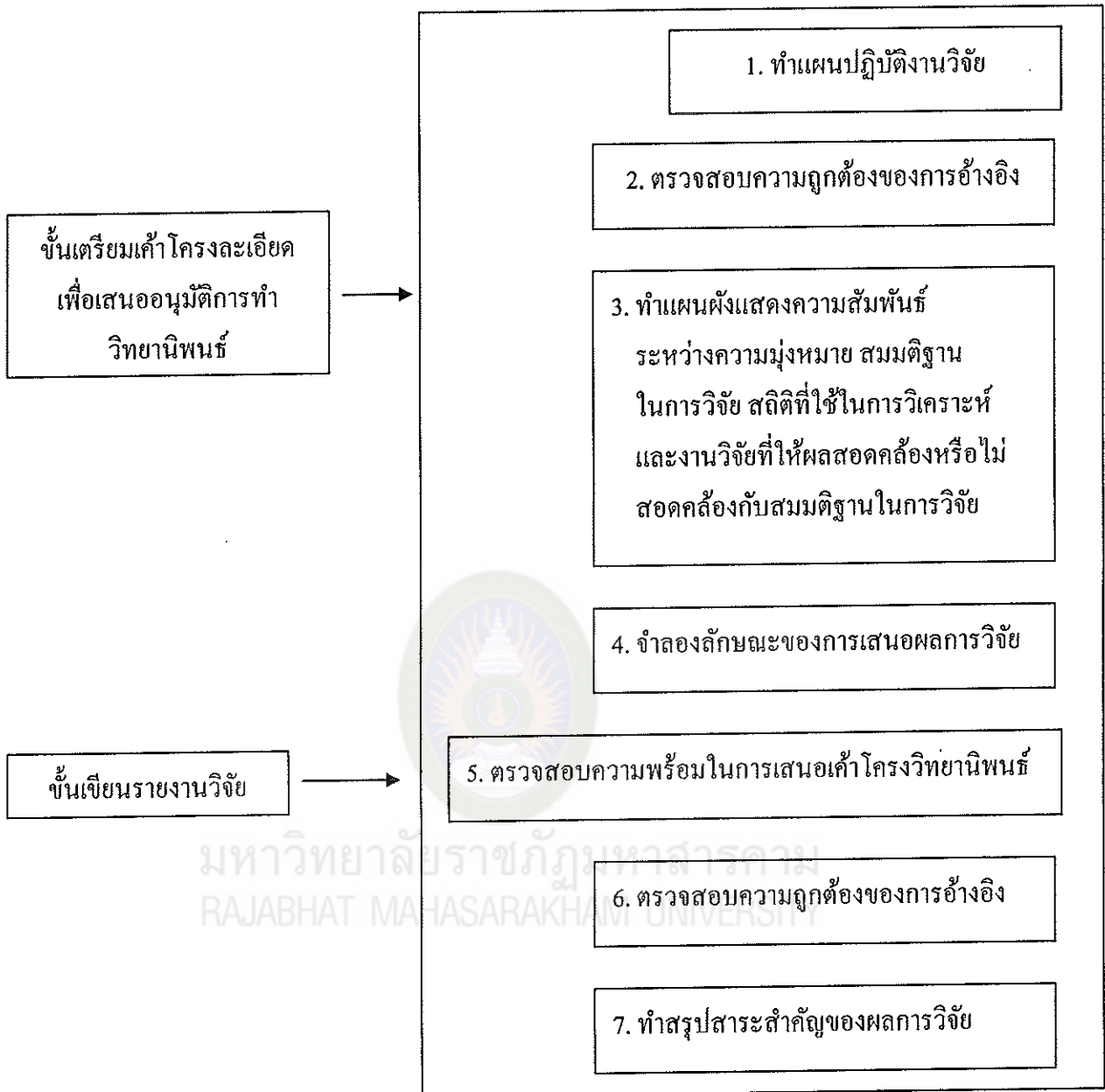

แผนภาพที่ 8 ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ

แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนารูปแบบ

บุญชม ศรีสะอาด (2533 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์กับนิสิต จำนวน 15 คน พบว่า รูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์มีสองส่วน คือ ส่วนที่เป็นการพัฒนารูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ กับส่วนที่เป็นการทดสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบที่พัฒนา ดังจะกล่าวรายละเอียดของแต่ละส่วน ดังนี้

1. รูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ จากการพัฒนารูปแบบของการควบคุมวิทยานิพนธ์ ได้รูปแบบดังกล่าวประกอบที่ 10 ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2533 : 6)

หมายเหตุ กรณีที่ได้จัดทำเค้าโครงวิทยานิพนธ์อย่างละเอียดสมบูรณ์และไม่ได้มีการอ้างอิงเพิ่มเติมในขั้นการเขียนรายงานแล้ว ก็ไม่ต้องใช้ขั้นตอนที่ 6

แผนภาพที่ 9 รูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์

รูปแบบของการควบคุมวิทยานิพนธ์ตามภาพประกอบด้านบน แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมเค้าโครงละเอียดเพื่อเสนออนุมัติการทำวิทยานิพนธ์ และขั้นเขียนรายงานการวิจัย ขั้นแรก คือ ขั้นเตรียมเค้าโครงละเอียดเพื่อเสนออนุมัติการทำวิทยานิพนธ์นั้น นิสิตนักศึกษาต้องทำกิจกรรม 5 กิจกรรม กิจกรรมแรกคือ การทำแผนปฏิบัติงานวิจัย กิจกรรมที่สองการตรวจสอบความถูกต้องของการอ้างอิง กิจกรรมที่ 3 การทำแผนผังแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความมุ่งหมาย สมมติฐานในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ และงานวิจัยที่ให้ผลสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับสมมติฐานนี้ กิจกรรมที่ 4 การจำลองลักษณะของการเสนอผลการวิจัย กิจกรรมที่ 5 การตรวจสอบความพร้อมในการเสนอเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ขั้นที่ 1 และขั้นที่ 5 เป็นขั้นที่ตายตัว ส่วนขั้นที่ 2 ขั้นที่ 3 และขั้นที่ 4 อาจดำเนินการตามลำดับที่กำหนดไว้หรือจะสลับลำดับกันก็ได้ เมื่อทำกิจกรรมที่ 5 ของขั้นแรกเสร็จแล้ว นิสิตนักศึกษาจะได้รับอนุญาตจากอาจารย์ที่ปรึกษาให้ควบคุมวิทยานิพนธ์ให้เสนอ (Defense) เค้าโครงวิทยานิพนธ์กับคณะกรรมการได้ เมื่อเสนอผ่านแล้วจะทำการรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ แปลผล และเขียนรายงานการวิจัย ขั้นที่สอง ขั้นเขียนรายงานการวิจัย นิสิตนักศึกษาต้องทำกิจกรรมที่ 6 คือ ทำการตรวจสอบความถูกต้องของการอ้างอิงอีกครั้งหนึ่ง โดยใช้แบบฟอร์มและวิธีการเดียวกันกับกิจกรรมที่ 2 ของขั้นแรก และทำกิจกรรมที่ 7 คือ สรุปสาระสำคัญของผลการวิจัย ซึ่งเป็นส่วนช่วยในการเตรียมสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์

จากข้างต้นสรุปได้ว่า รูปแบบที่จะนำไปใช้ให้ได้ประโยชน์สูงสุดนั้น รูปแบบต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญคือ มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง สามารถทำนายผลได้ สามารถขยายความผลทำนายได้กว้างขวางขึ้น และสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ๆ สำหรับการพัฒนารูปแบบนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีในการสร้างรูปแบบ นำเอาข้อมูลที่จัดเก็บมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบ กำหนดโครงสร้างและข้อเสนอของรูปแบบอย่างชัดเจน เพื่อนำไปสู่ผลสรุปเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มุ่งหวังของการวิจัย มีการทดสอบและปรับปรุงรูปแบบก่อนนำรูปแบบไปใช้งานจริง ประเมินผลหลังจากการนำรูปแบบไปใช้งานจริง

2. วิธีการวิจัยโดยใช้รูปแบบ

บุญชม ศรีสะอาด (2549 : 2-7) ได้กล่าวว่า การวิจัยโดยใช้รูปแบบจำแนกออกได้เป็น 2 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 เป็นการสร้างหรือพัฒนารูปแบบ ขั้นตอนที่ 2 เป็นการทดสอบ ความเที่ยงตรง (Validity) ของรูปแบบ

2.1 การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ

ผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อน เป็นรูปแบบตามสมมุติฐาน โดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิด รูปแบบ (ที่มีผู้พัฒนาไว้แล้วในเรื่องเดียวกันหรือเรื่องอื่น และผลการศึกษาหรือวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ หรือตัวแปรเหล่านั้นหรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบในการพัฒนารูปแบบนี้ จะต้องใช้หลักของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ และการศึกษาค้นคว้ามากจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบอย่างยิ่ง ผู้วิจัยอาจคิดโครงสร้างของรูปแบบขึ้นมาก่อน แล้วปรับปรุง โดยอาศัยข้อเสนอแนะจากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิด รูปแบบ หรือผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง หรือทำการศึกษางค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรแต่ละตัว แล้วคัดเลือกองค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรที่สำคัญ ประกอบกันขึ้นเป็นโครงสร้างของรูปแบบก็ได้

2.2 การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ

หลังจากที่ได้พัฒนารูปแบบในขั้นแรกแล้ว จำเป็นที่จะต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ดังกล่าว เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนั้นถึงแม้ว่าจะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎีแนวความคิดรูปแบบของคนอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมาแต่ก็เป็นเพียงรูปแบบตามสมมุติฐาน ซึ่งจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริง หรือทำการทดลองนำไปใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อทดสอบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ (ในขั้นนี้บางครั้งจึงใช้คำว่าทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ)

ทฤษฎีการประเมินหลักสูตร

ทฤษฎีเกณฑ์การประเมิน (A Theory of Evaluation Criteria)

กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดก็ตาม จำเป็นต้องใช้ข้อเท็จจริงตามตัวบ่งชี้เพื่อทำการเปรียบเทียบกับลักษณะที่ถือว่าเป็นคุณภาพความเหมาะสมหรือความสำเร็จของสิ่งเหล่านั้น ซึ่งอาจได้มาจากลักษณะที่กลุ่มสมาชิกยึดถือเป็นบรรทัดฐานหรือลักษณะอันเป็นที่ยอมรับทางวิชาชีพ

1. ทฤษฎี

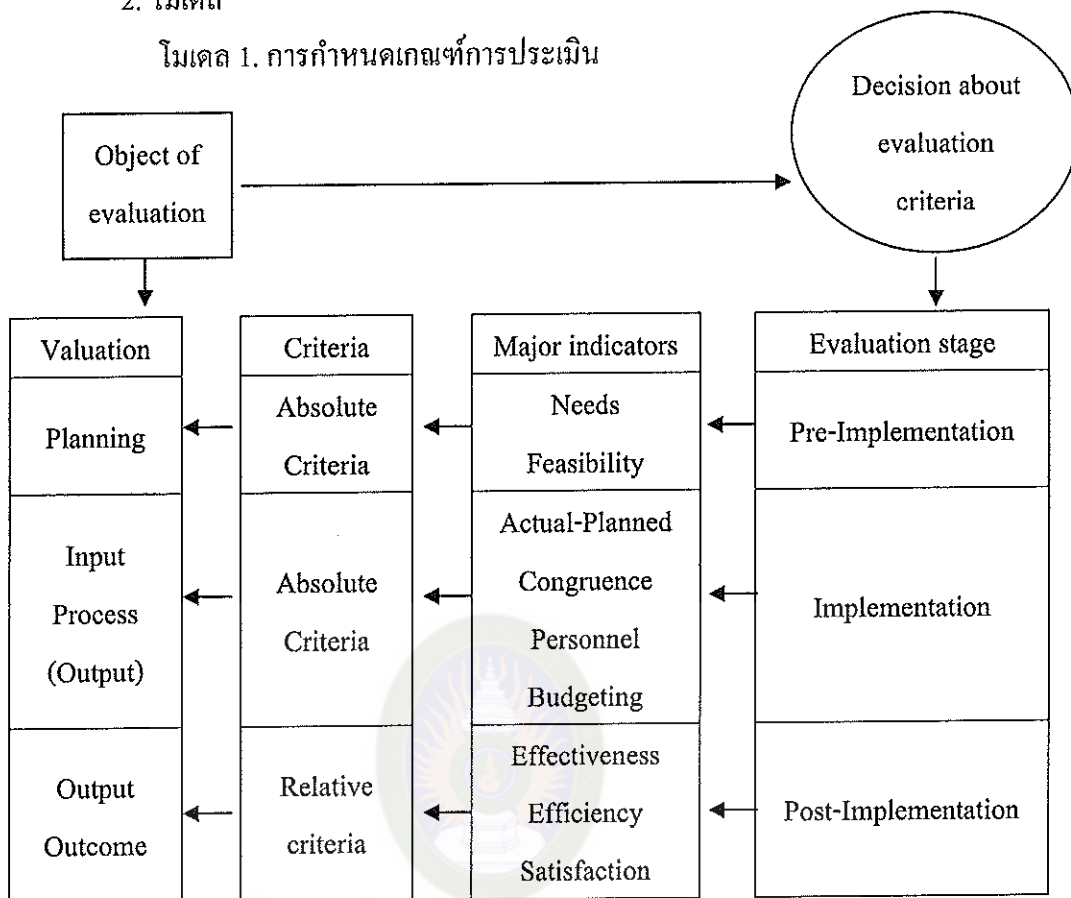
การตัดสินคุณค่าภายนอกด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านของสิ่งที่มุ่งประเมินไม่ว่าจะเกี่ยวกับการประเมินบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการหรือผลที่ได้ นักประเมินสามารถกระทำได้โดยการสรุปอ้างอิงจากสิ่งที่สังเกตได้ตามตัวบ่งชี้เพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่

เหมาะสม โดยนักประเมินสามารถเลือกใช้เกณฑ์มาตรฐานของสิ่งนั้น (เกณฑ์สัมบูรณ์) หรือเกณฑ์จากการเปรียบเทียบกับ โครงการเดิมที่ทำมาแล้วหรือ โครงการอื่นๆที่ใกล้เคียงกัน (เกณฑ์สัมพัทธ์) ในการเลือกใช้เกณฑ์อย่างเหมาะสมสำหรับใช้ตัดสินให้ครอบคลุมคุณค่าด้านที่ต้องการประเมินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณค่าของสิ่งนั้น นักประเมินจะต้องพิจารณาถึงความสำคัญของบริบทและจุดเน้นของการประเมินในช่วงระยะที่ทำการประเมินนั้นๆ

ในการประเมินเริ่มปฏิบัติงาน (Pre-implementation Evaluation) เพื่อวางแผนโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง และการประเมินระหว่างการปฏิบัติงาน (Implementation Evaluation) เพื่อกำกับติดตามการนำโครงการ ไปปฏิบัติ ถือเป็น การประเมินที่มีลักษณะเฉพาะ โครงการ จึงควรเลือกใช้เกณฑ์สัมบูรณ์สำหรับตัดสินคุณค่าตามมาตรฐานการปฏิบัติโครงการว่าสามารถสนองต่อความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องได้เพียงใด ความเป็นไปได้ของการบรรลุผลการปฏิบัติตามแผนและประสิทธิภาพของการบริหารทรัพยากรภายใต้บริบทนั้น แต่ถ้าเป็นการประเมินหลังเสร็จสิ้นการปฏิบัติงาน (Post-Implementation Evaluation) เพื่อสรุปผลโครงการ ถือเป็น การประเมินที่ผูกพันกับการตัดสินเชิงสรุปเปรียบเทียบกับ การเลือกทางเลือกระดับ โครงการ จึงควรเลือกใช้เกณฑ์สัมพัทธ์สำหรับตัดสินคุณค่าของโครงการ ด้วยการเปรียบเทียบกับปกติวิสัยของประสิทธิผล และ/หรือประสิทธิภาพของโครงการเดิม หรือ โครงการอื่นที่มีธรรมชาติคล้ายคลึงกัน

2. โมเดล

โมเดล 1. การกำหนดเกณฑ์การประเมิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
แผนภาพที่ 10 Indicators and Criteria for the Evaluation

การประเมินระยะก่อนเริ่มปฏิบัติงาน (Pre-implementation) ซึ่งเป็นช่วงของการพัฒนาโครงการเพื่อประโยชน์สำหรับการวางแผนโครงการ (Planning) ควรเริ่มต้นด้วยการประเมินบริบท (Context Evaluation) เพื่อเตรียมโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการเตรียมเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของผู้เกี่ยวข้องต่าง ซึ่งความเหมาะสมของการเตรียมโครงการที่สำคัญได้แก่ การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) และการประเมินความเป็นไปได้ของโครงการ (Feasibility) การเตรียมโครงการที่เหมาะสมจึงขึ้นอยู่กับคุณลักษณะเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายและบริบททางสังคม นักประเมินจึงควรใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ตามความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมายและปัจจัยของความสำเร็จตามบริบททางสังคมของโครงการนั้น

การประเมินระหว่างกาปฏิบัติงาน (Implementation) ซึ่งเป็นช่วงของการนำโครงการไปปฏิบัติเพื่อประโยชน์สำหรับการกำกับติดตามการปฏิบัติงาน (Monitoring) โดยทั่วไปควรคำนึงถึงปัจจัยเบื้องต้น (Input) กระบวนการ (Process) และ/หรือผลปฏิบัติงาน ระยะสั้นที่เกิดขึ้นตัวบ่งชี้ซึ่งความสามารถของการปฏิบัติงานสามารถพิจารณาได้จากความสอดคล้องระหว่างกาปฏิบัติงานกับแผนปฏิบัติ ประสิทธิภาพของการบริหารบุคลากรและงบประมาณของโครงการ นักประเมินจึงควรใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ตัดสินคุณค่าของการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นเกณฑ์ตามแผนการเฉพาะของโครงการนั้นที่กำหนดไว้

การประเมินระยะหลังเสร็จสิ้นการปฏิบัติงาน (Post-implementation) ซึ่งเป็นช่วงเสร็จสิ้นโครงการแล้วเพื่อสรุปผลของโครงการ (Summating) นักประเมินควรคำนึงถึงผลผลิต (Output) อันเป็นผลโดยตรงจากโครงการและผลลัพธ์ (Outcome) อันเป็นผลต่อเนื่องภายนอก ซึ่งอาจเป็นผลพลอยได้และผลกระทบระยะยาว ตัวบ่งชี้ผลสำเร็จที่สำคัญได้แก่ประสิทธิผล ประสิทธิภาพและความพึงพอใจ เพื่อการตัดสินสถานภาพสรุปของโครงการ นักประเมินจึงควรให้เกณฑ์เพื่อเปรียบเทียบมาตรฐานของโครงการกับ โครงการเดิมหรือโครงการที่คล้ายคลึงกัน

3. มโนทัศน์ที่เกี่ยวข้อง

3.1 เกณฑ์ : ความหมาย ประเภท และที่มา

เกณฑ์ หมายถึง ระดับหรือมาตรฐานที่ถือว่าเป็นความสำเร็จของการดำเนินงานหรือแผนการดำเนินงาน เกณฑ์จึงเป็นตัวตัดสินคุณภาพของการปฏิบัติหรือผลที่ได้รับ เกณฑ์อาจได้มาจากมาตรฐานทางวิชาชีพ มาตรฐานการกระทำ หรือระดับความคาดหวังที่พึงประสงค์ของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องต่างๆ เช่น มาตรฐานที่กำหนด โดยผู้เชี่ยวชาญ ความต้องการที่แท้จริงของผู้รับบริการ ค่านิยมของสังคม เป็นต้น

เราสามารถจำแนกเกณฑ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ เกณฑ์สัมพัทธ์ (Relative Criterion) และ เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criterion) โดยเกณฑ์สัมพัทธ์เป็นเกณฑ์ที่พัฒนามาจากประสบการณ์ในการเปรียบเทียบผลระหว่างโครงการหรือเปรียบเทียบกับผลที่เคยทำมาแล้ว หรือเปรียบเทียบกับปกติวิสัย (Norm) ของการจัดโครงการ โดยทั่วไป สำหรับเกณฑ์สัมบูรณ์เป็นเกณฑ์ที่พัฒนามาจากหลักเหตุผลเกี่ยวกับมาตรฐานของสิ่งนั้น หรือความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับมาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับทางวิชาชีพ หรือคุณภาพของสิ่งนั้นอันเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ

3.2 ตัวบ่งชี้ผลสำเร็จของ โครงการ

การวัดผลสำเร็จรวมสรุปของ โครงการตั้งอยู่บนหลักการที่ว่าโครงการเป็นกิจกรรมที่มีระบบแบบแผน ซึ่งมุ่งที่จะบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้โดยมีเป้าหมายในการนำผลการประเมินไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อระบบการบริหารโครงการและสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งสัมพันธ์กับระบบ โครงการที่ประสบความสำเร็จจึงต้องมีองค์ประกอบที่สอดคล้องกัน ระหว่างบริบทปัจจัยเบื้องต้น การดำเนินงาน และผลที่ได้รับ ความเหมาะสมของผลที่ได้รับย่อมอยู่บนพื้นฐานความเหมาะสมของบริบท ปัจจัยเบื้องต้น และการดำเนินงานตามลำดับ ความเหมาะสมของผลที่ได้นั้นสามารถประเมินได้จากตัวบ่งชี้สำคัญ คือ ประสิทธิภาพ (Effectiveness) และ ประสิทธิภาพ (Efficiency)

ปัญหาความยุ่งยากประการหนึ่งของการประเมินผลสำเร็จโครงการคือ ความสับสนระหว่างคำว่า “ประสิทธิภาพ” และ “ประสิทธิผล” โดยประสิทธิภาพเน้นการพิจารณาผลผลิต (Output) ที่สอดคล้องกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ส่วนประสิทธิภาพเน้นการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายโดยตรงต่อการสร้างผลผลิต 1 หน่วย จึงเห็นได้ว่าโครงการสามารถมีประสิทธิภาพได้โดยไม่มีประสิทธิผลและในทางกลับกัน โครงการอาจมีประสิทธิผลได้โดยไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นประสิทธิผลและประสิทธิภาพจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด แต่ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน

1. ประสิทธิภาพ (Effectiveness)

วิธีหนึ่งในการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน เช่น คุณค่าของโครงการ เป็นต้น สามารถกระทำได้โดยการเปรียบเทียบผลที่ได้จากโครงการกับวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้อย่างครอบคลุมตัวแปรที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโครงการอย่างแท้จริง โครงการจะถือว่ามีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อผลของโครงการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ความสำเร็จของผลที่ได้ย่อมอยู่บนพื้นฐานความเหมาะสมของบริบท การวางแผน และการดำเนินงาน ตามลำดับ

ความเหมาะสมของบริบทในการดำเนินโครงการ ควรประกอบด้วยความต้องการจำเป็น (Need) ของการพัฒนาโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของประชากรเป้าหมาย สถานการณ์และแนวโน้มของสถานการณ์เอื้ออำนวยต่อการดำเนินโครงการและผลสำเร็จของโครงการ

ในด้านการวางแผน ควรประกอบด้วย ความสมเหตุสมผลของแนวคิด/ทฤษฎีที่ใช้เป็นหลักในการบริหารและการจัดดำเนินงาน ทรัพยากร เช่น บุคลากร วัสดุอุปกรณ์/เครื่องมือ และงบประมาณ มีความเป็นไปได้ (Feasibility) แผนการดำเนินงานมีความเป็นไปได้

ได้ภายใน (ความเพียงพอและเหมาะสมของทรัพยากร) และมีความเป็นไปได้ภายนอก (แนวโน้มของการเกิดผลตามที่คาดหวัง)

สำหรับความเหมาะสมของการดำเนินงาน ควรประกอบด้วยการบริหารบุคคล และงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ และมีการติดตามกำกับการทำงานตามแผนที่ดี

2. ประสิทธิภาพ (Efficiency)

ในทางเศรษฐศาสตร์ นิยมพิจารณาผลสำเร็จด้านประสิทธิภาพของโครงการ โดยดูจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเบื้องต้น (Input) กับผลผลิต (Output) ของโครงการ ความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ออกมาเป็นประสิทธิภาพภายใน (Efficiency) ซึ่งพิจารณาภายในบริบทของโครงการหรือสังคมภายใน และประสิทธิภาพภายนอก (External Efficiency) ซึ่งพิจารณาในแง่สิ่งแวดล้อมภายนอกของโครงการหรือระบบสังคมภายนอก (Psacharopoulos & Wood hall. 1985)

ประสิทธิภาพภายใน เป็นผลของโครงการจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเบื้องต้นกับผลผลิตภายในบริบทของโครงการหรือสิ่งแวดล้อมของโครงการ โดยตรง เป็นศึกษาว่า ภายใต้อำนาจที่ได้รับ ทั้งปริมาณและคุณภาพของปัจจัยเบื้องต้นและผลผลิตมีความสัมพันธ์กันอย่างไร และสอดคล้องหรือเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่? จึงเป็นการวิเคราะห์ทั้งในด้านประสิทธิภาพ (Effectiveness) และฟังก์ชันการผลิต (Production Function)

ในด้านประสิทธิภาพผลเป็นการวิเคราะห์ว่าผลที่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างผลที่ได้รับจริงกับผลที่คาดหวังนั่นเอง

สำหรับด้านฟังก์ชันการผลิต ซึ่งเป็นความเกี่ยวข้องกันของการแปลงรูปจากปัจจัยเบื้องต้นไปเป็นผลผลิต จึงสามารถทำการวิเคราะห์ได้ทั้งในงานประสิทธิภาพเชิงเทคนิค (Technical Efficiency) และประสิทธิภาพในเชิงเศรษฐศาสตร์ (Economic Efficiency) โดยประสิทธิภาพเชิงเทคนิค เกี่ยวข้องกับการทำให้ผลผลิตสูงสุด (Maximum Output) ภายใต้อำนาจของปัจจัยเบื้องต้นและเทคโนโลยีที่มีอยู่ ส่วนประสิทธิภาพเชิงเศรษฐศาสตร์ เกี่ยวข้องกับการสร้างผลผลิตที่ต้องการ โดยให้มีการสิ้นเปลืองทรัพยากรหรือค่าใช้จ่ายที่น้อยที่สุด (Minimum Cost)

ประสิทธิภาพภายนอก เป็นการศึกษาคุณค่าของผลผลิต (Output) ที่สนองต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกของโครงการหรือสังคมภายนอก ซึ่งสามารถตัดสินได้จากความสมดุล

ของค่าใช้จ่ายทางสังคม (Social Benefits) หรือความสำเร็จของโครงการในการตอบสนองความต้องการจากภายนอก เช่น ความพึงพอใจของผู้บริโภค ตลาดแรงงาน ระบบสังคมอื่นๆ เป็นต้น

Work Bank (1980, cited in Psacharopoulos and Wood hall, 1985)

เสนอแนะ ในการพิจารณาผลของโครงการว่า นักประเมินจะต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่าผลของโครงการที่ต้องการทราบนั้นเป็นผลผลิต (Output) หรือผลลัพธ์ (Outcome) ถ้าเป็นผลผลิตจะต้องมองในแง่ของผล โดยตรงจากโครงการ เช่น คุณภาพของผลผลิต สมรรถภาพของบัณฑิต หรือผู้ผ่านการฝึกอบรม เป็นต้น แต่ถ้าเป็นผลลัพธ์จะต้องมองในแง่ของผลภายนอก (External Effect) หรือผลกระทบที่เกิดจากการมีผลผลิตนั้นๆ เช่น ความพึงพอใจของผู้บริโภค ความสามารถในการทำงานของบัณฑิต รายได้จากการทำงาน เป็นต้น

เมื่อนักประเมินมีความชัดเจนเกี่ยวกับผลของโครงการที่มุ่งวัดแล้วว่าเป็นผลผลิต และ/หรือผลลัพธ์ ในการประเมินผลของโครงการ นักประเมินควรใช้ดุลยพินิจในการเลือกเกณฑ์ตัดสินให้เหมาะสม สิ่งที่กำลังกล่าวมาแล้วน่าจะจะใช้เกณฑ์ประสิทธิภาพภายใน ส่วนการประเมินผลลัพธ์ มีความสอดคล้องกับการเลือกใช้เกณฑ์ประสิทธิภาพภายนอก

3.3 การประเมินตามขั้นตอนของการดำเนินโครงการและการเลือกเกณฑ์

เราสามารถแบ่งระยะของการประเมินให้มีความสอดคล้องกับขั้นตอนของการดำเนินโครงการได้เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นวางแผนก่อนการดำเนินโครงการ (Pre-implementation Stage)

การประเมินในขั้นนี้ควรเน้นการประเมินบริบทและการวางแผนโครงการว่า เป็นไปอย่างเหมาะสมเพียงใด โดยอาศัยตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโครงการความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ของโครงการ และความเป็นไปได้ของการดำเนินงานและผลของโครงการ

2. ขั้นดำเนินงาน (Implementation Stage)

การประเมินในขั้นนี้ควรเน้นการปฏิบัติงานตามโครงการว่าเป็นไปอย่างเหมาะสมเพียงใด โดยอาศัยตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารงานทั้งทางด้านการบริหารงานบุคคลและงบประมาณ รวมทั้งการปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานอย่างเหมาะสม และการดำเนินงานตามแผน

3. ขั้นสรุปผลหลังการดำเนินโครงการ (Post-implementation Stage)

การประเมินในขั้นนี้ควรเน้นที่ผลของการดำเนินโครงการว่ามีคุณค่าความเหมาะสมเพียง โดยอาศัยตัวบ่งชี้เกี่ยวกับประสิทธิผล และประสิทธิภาพของผลผลิตและผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินโครงการ พร้อมทั้งความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง

สำหรับ “เกณฑ์” ที่ใช้ในการตัดสินผลสำเร็จของโครงการตามตัวบ่งชี้ที่เสนอนี้ ขึ้นอยู่กับเหตุผลของนักประเมินว่าจะเลือกใช้เกณฑ์สัมพัทธ์หรือเกณฑ์สัมบูรณ์ จึงจะเหมาะสมกับเรื่องที่ทำกรประเมิน ซึ่งในกรณีนี้นักทฤษฎีสัมบูรณ์การประเมินยังมีความคิดเห็นแยกเป็น 2 ฝ่ายดังนี้

Cronbachm เสนอแนะว่า การวัดผลสำเร็จของโครงการใดขึ้นอยู่กับบริบทของโครงการนั้น โดยเฉพาะ จึงไม่ควรนำผลมาเปรียบเทียบระหว่างโครงการเนื่องจากโครงการต่างๆมีธรรมชาติที่แตกต่างกัน ดังนั้นการเปรียบเทียบผลระหว่างโครงการไม่น่าจะให้คำตอบที่ถูกต้องหรือเป็นประโยชน์ต่อการนำผลการประเมินไปใช้ ข้อเสนอของ Cronbachm ได้รับการสนับสนุนจาก Stake ซึ่งได้แนะนำว่าไม่ควรเปรียบเทียบผลระหว่างโครงการแต่ควรเปรียบเทียบผลของโครงการกับมาตรฐานของโครงการนั้นๆ

ในทางตรงกันข้าม Scrivener ได้แย้งว่าในการดำเนินงานโครงการใดๆก็ตาม ผู้บริหารโครงการมีความจำเป็นที่จะต้องตัดสินใจเลือกทางเลือกต่างๆอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ได้ทางเลือกที่เหมาะสมต่อความสำเร็จของโครงการดังนั้นธรรมชาติของการประเมินจึงเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยการเปรียบเทียบระหว่างทางเลือกต่าง ๆ การเปรียบเทียบการดำเนินงานและผลการดำเนินงาน โดยใช้เกณฑ์จึงมีความเหมาะสม

จากความคิดเห็นของทั้งสองฝ่าย สรุปได้ว่าการเลือกเกณฑ์การประเมินที่เหมาะสมและมีความสอดคล้องกับธรรมชาติของเป้าหมายในการประเมินมากที่สุดนั้นควรพิจารณาทั้ง บริบท และ ช่วงระยะที่ทำการประเมินเป็นสำคัญ ดังนั้นการประเมินในขั้นของการวางแผนก่อนดำเนินงานและในขั้นของการดำเนินงาน ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะของโครงการต่อการสร้างผลตามเป้าหมายของโครงการ จึงควรใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ตามมาตรฐานการปฏิบัติของโครงการนั้นๆ แต่การประเมินในขั้นของการสรุปผลหลังการดำเนินโครงการ ควรใช้เกณฑ์สัมพัทธ์เพื่อให้ทราบถึงมาตรฐานของโครงการเมื่อเปรียบกับโครงการที่ผ่านมาหรือโครงการอื่นๆที่คล้ายคลึงกัน

4. ข้อเสนอและสมมุติฐาน

จากโมเดลการกำหนดเกณฑ์การประเมิน สามารถนำมาสร้างเป็นสมมุติฐานต่างๆเพื่อการทดสอบได้ เช่น

4.1 การประเมินก่อนเริ่มดำเนินโครงการ ขณะดำเนินโครงการและหลังเสร็จสิ้นการดำเนินโครงการ จะทำให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ซึ่งกันและ โดยการประเมินในระยะแรก ๆ ของการดำเนินโครงการจะช่วยส่งเสริมคุณภาพของการประเมินในระยะต่อ ๆ มาตามลำดับ ถ้าได้ทำการประเมินตามระยะต่างๆของการดำเนินโครงการอย่างครบวงจร น่าจะทำให้โครงการมีโอกาสประสบความสำเร็จสูงสุด

4.2 การกำหนดประเภทและระดับของเกณฑ์ที่ใช้ตัดสินความสำเร็จได้อย่างเหมาะสมนั้น ควรมีการทบทวนร่วมกันโดยนักประเมินภายใน นักประเมินภายนอก และผู้ใช้ผลการประเมิน

4.3 การประเมิน โครงร่างการประเมิน (Evaluation Proposal) ที่ดีควรพิจารณาให้ครอบคลุมถึงความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ ความเป็นไปได้ความเหมาะสมของเกณฑ์ และการออกแบบการประเมินที่สามารถตรวจสอบประสิทธิผลและ/หรือประสิทธิภาพของการดำเนินงาน รวมทั้งตรวจสอบผลการดำเนินงานว่าสามารถสนองต่อความต้องการจำเป็น (Needs) ของผู้รับบริการ/ผู้เกี่ยวข้องได้ดีเพียงใด

การประเมินหลักสูตร

เริ่มต้นอย่างจริงจังโดยใช้รูปแบบการประเมิน 4 ชนิดที่คิดได้ในขณะนั้น รูปแบบที่หนึ่ง เจริญรอยตามแนวคิดของ Tyler โดยทำการประเมินผลสำเร็จของหลักสูตรจากการเปรียบเทียบ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรใหม่กับการผลการเรียนรู้ของนักเรียน รูปแบบที่สอง ใช้แบบสอบถามมาตรฐานวัดผลการเรียนรู้เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ และเนื้อหาวิชาของหลักสูตรใหม่ รูปแบบที่สาม ใช้ผู้เชี่ยวชาญจัดลำดับความสำคัญของโครงการและติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบการพัฒนาหลักสูตรต่างๆ และรูปแบบที่สี่ ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามเกี่ยวกับอุปสรรคและปัญหาในการพัฒนาหลักสูตร อย่างไรก็ตาม พื้นฐานความคิดในการประเมินยังไม่เป็นที่ยอมรับกันมากนักในหมู่นักพัฒนาหลักสูตร การประเมินจึงกระทำไปในลักษณะตามระเบียบข้อบังคับมากกว่าที่จะเป็นการหาข้อเท็จจริงเพื่อปรับปรุงหลักสูตร (Quartos, 1996)

ปี ค.ศ. 1965 ประธานาธิบดี John F. Kennedy ได้ประกาศสงครามกับความยากจน ส่งผลให้มีการทุ่มเงินมหาศาลในการพัฒนาคุณภาพของโครงการทางสุขภาพอนามัย

บริการทางสังคม และการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพของผู้มีรายได้น้อย วุฒิสมาชิก Robert Kennedy ได้เสนอร่างแก้ไขบทบัญญัติการประถมและมัธยมศึกษา (Elementary and Secondary Education Act, ESEA) ของปี 1964 ยังผลให้เกิดโครงการจัดการศึกษาทดแทนให้แก่เด็กที่มีความสามารถต่ำกว่าระดับปกติ และเรียกร้องให้โรงเรียนในท้องถิ่นที่ได้งบประมาณสนับสนุนจากส่วนกลางจัดทำรายงานประเมินผล ประจำปี โดยมอง การประเมินเป็นเครื่องมือทางการเมือง เพื่อควบคุมการใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพ นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา ที่โครงการทางการศึกษาทุกโครงการจะต้องทำการประเมินผลว่าเงินที่ได้รับการสนับสนุนของรัฐก่อให้เกิดผลลัพธ์อะไรบ้าง จึงเกิดมโนทัศน์ใหม่ของการประเมิน เช่น การรับผิดชอบต่อผลการกระทำ (Accountability) การวิเคราะห์ค่าใช้จ่าย – ผลประโยชน์ (Cost-benefit) การประกันคุณภาพ (Quality Assurance) (McLaughlin. 1975) การประเมินในขณะนั้นถูกกำหนดให้ใช้แบบสอบถามมาตรฐานทั่วประเทศ เพื่อตรวจสอบผลสำเร็จจากการเปรียบเทียบผลลัพธ์การเรียนรู้กับวัตถุประสงค์ ของหลักสูตร ซึ่งต่อมาพบว่าเครื่องมือและมาตรการดังกล่าวขาดความเหมาะสมด้วยเหตุผลหลายประการเป็นต้นว่า ประการแรก แบบสอบถามมาตรฐานสามารถวัดได้เพียงผลการเรียนรู้โดยทั่วไป ไม่ละเอียดเพียงพอที่จะวัดความแตกต่างระหว่างกลุ่มนักเรียน โปรแกรมการสอน และเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียน ประการที่สอง วิธีดังกล่าวขัดกับหลักการของ Tyler ในแง่ที่ว่าโรงเรียนซึ่งอยู่ต่างท้องถิ่นควรกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้นการใช้แบบสอบถามมาตรฐานทั่วประเทศ จึงยากที่จะจำแนกผลความแตกต่างระหว่างกลุ่มนักเรียนดังกล่าวได้ ประการที่สาม เนื่องจากความไม่เหมาะสมในการเลือกกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนของการออกแบบการประเมิน จึงไม่พบความแตกต่างในผลการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ประการที่สี่ การประเมินในขณะนั้นกระทำโดยนักการศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัย แต่ไม่ได้รับการพัฒนาทักษะในด้านการประเมิน ปัญหาของการประเมินจึงถูกจัดกระทำโดยใช้รูปแบบของการวิจัยตามพื้นฐานความรู้ที่ต่างคนต่างเล่าเรียนมา ขาดการประยุกต์ที่เหมาะสม รายงานส่วนใหญ่จึงเป็นแต่เพียงการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และรายงานผลแบบการทำวิจัย จึงไม่น่าแปลกใจเลยที่ผลลัพธ์ส่วนใหญ่เป็นการระบุผลในทางลบของโครงการ (Pop ham. 1975)

การประเมินโครงการระดับใหญ่ในช่วงนี้จึงเป็นลักษณะของการตอบสนองความต้องการทางการเมือง เช่น โครงการศึกษาความเท่าเทียมของโอกาสทางการศึกษา (Coleman, 1996) ซึ่งหวังผลในการสร้างแรงกดดันทางการเมืองและสังคมดังกล่าว พัฒนาการที่สำคัญ

ทางการประเมินในช่วงนี้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการเก็บรวบรวมข้อมูลทางสังคมและ เศรษฐศาสตร์เพื่อเป็นพื้นฐานของการประเมินประสิทธิภาพของนโยบายทางสังคม หรือกล่าว อีกนัยหนึ่งว่า นักประเมินควรให้ความสนใจต่อเงื่อนไขของการนำข้อมูลไปใช้ อย่างมี ประสิทธิภาพ ตลอดจนการติดตามทำความเข้าใจธรรมชาติทางการเมือง พฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์

เนื่องจากเทคนิคการประเมินที่ใช้ยังไม่เป็นที่น่าพอใจโดยทั่วไป Cronbach (1963) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับ “การประเมินเพื่อการปรับปรุงหลักสูตรและรายวิชา” ซึ่งเป็นผลงานชิ้นสำคัญอันหนึ่งในประวัติศาสตร์ของการประเมิน Cronbach ได้วิจารณ์การ ประเมินที่ผ่านมามาว่าไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ข้อมูล และไม่เป็นประโยชน์ต่อการ วางแผนในอนาคต Cronbach ให้คำแนะนำว่า นักประเมินควรมองออกไปให้ไกลว่าการ เปรียบเทียบความแตกต่างกันของผลกับวัตถุประสงค์ หรือคะแนนสอบระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ควรเน้นกระบวนการเก็บข้อมูลและการรายงานข่าวสารที่ช่วยแนะนำการ ตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงการเปลี่ยนแปลง และการวางแผน ที่สอดคล้องกับ กระบวนการพัฒนาหลักสูตร Cronbach สนับสนุนการวิเคราะห์คุณลักษณะต่าง ๆ ภายในตัว หลักสูตรเองซึ่งมีความสำคัญกว่าการเปรียบเทียบระหว่างหลักสูตร และเรียกร้องให้มีการ วิเคราะห์ และรายงานคะแนนสอบเป็นรายข้อกระทง ซึ่งน่าจะให้ประโยชน์มากกว่าการใช้ คะแนนเฉลี่ยของคะแนนรวม (Worthen Sanders. 1973)

จากความไม่สมหวังของการประเมินโครงการที่ผ่านมา Guba (1969) ได้ วิเคราะห์ลักษณะการประเมินในขณะนั้นว่า ขาดความเหมาะสมของสิ่งต่อไปนี้ ได้แก่ การ กำหนดความหมายของการประเมิน ทฤษฎีการประเมิน ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการ ตัดสินใจในการใช้ข้อมูล เกณฑ์ในการตัดสินคุณค่าเทคนิคการรายงานผล และคุณสมบัติของ นักประเมิน นอกจากนี้กลุ่ม Phi Delta Kappa ตลอดจน Stufflebeam และคณะ (1971) ได้ จัดตั้งคณะกรรมการศึกษาการประเมินแห่งชาติ เพื่อศึกษาปัญหาการประเมินในช่วงที่ผ่านมา คณะกรรมการดังกล่าวได้สรุปผลว่าการประเมินในขณะนั้นตกอยู่ในภาวะวิกฤต พร้อมทั้ง เรียกร้องให้มีการทบทวนแนวคิดการประเมินในอดีตเพื่อพัฒนาวิทยาการและทฤษฎีการ ประเมินแนวใหม่ คณะกรรมการเสนอให้มีการสร้างและปรับปรุงหลักสูตรการผลิตนัก ประเมินในรูปแบบต่างๆกัน แนวคิดที่จัดได้ว่ามีนัยสำคัญต่อพัฒนาการของทฤษฎีการประเมิน สามารถสรุปได้ดังนี้

Cook (1996) เสนอการใช้วิธีวิเคราะห์ระบบในการประเมินโครงการทำการสืบค้นถึงความสัมพันธ์เชิงปริมาณระหว่างเหตุและผล ตลอดจนการวิเคราะห์ค่าใช้จ่าย เพื่อตัดสินใจประสิทธิภาพของโครงการ

Mattresses และ Michael (1967) เสนอแนวทางปฏิรูปแนวคิดของ Tyler โดยเสนอเทคนิคการวัดระดับผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะของโครงการ รวมทั้งแนวทางการวิเคราะห์การแปลความหมายและการจัดทำข้อเสนอแนะ

Hammond (1967, 1969) เสนอการประเมินประสิทธิภาพของโครงการโดยทำการเปรียบเทียบ ผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของโครงการ โดยใช้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการบริหารโครงการทำหน้าที่ในการประเมิน

Scrivener (1967) ได้เขียนบทความเรื่อง “วิทยาการทางการประเมิน” ซึ่งจัดได้ว่าเป็นบทความที่มีอิทธิพลมากที่สุดผลงานหนึ่งต่อการพัฒนาศาสตร์แห่งการประเมิน บทความดังกล่าวได้เสนอแนวคิดพื้นฐานสำคัญทางการประเมิน เช่น การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) การประเมินผลสรุปรวม (Summative Evaluation) การตรวจสอบคุณภาพของวัตถุประสงค์การประเมิน การประเมินผลกระทบของโครงการ เป็นต้น

Stake (1967) เสนอรูปแบบการประเมินที่เน้นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมและคุณค่าของโครงการ ตามการรับรู้ของบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับโครงการ

Stufflebeam และคณะ (1967, 1971) เสนอรูปแบบการประเมิน CIPP โดยทำการประเมิน สภาพการณ์และวัตถุประสงค์ของโครงการ ปัจจัยการดำเนินงาน กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ของโครงการเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงและบริหารโครงการ

Provus (1969, 1971) เสนอแนวทางการวิเคราะห์ความสอดคล้องและความไม่สอดคล้องระหว่างผลลัพธ์ของโครงการและมาตรฐาน โดยใช้นักวิจัยเป็นทีม

Alkin (1969) ได้เสนอรูปแบบการประเมินที่มีลักษณะคล้ายคลึง CIPP โดยมีการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs) และเสนอแนวทางการพัฒนาทฤษฎีการประเมิน

Popham (1971) เสนอการใช้การทดสอบอิงเกณฑ์แทนการทดสอบอิงกลุ่ม เพื่อเป็นมาตรฐานในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียนรู้จากโครงการ และวัตถุประสงค์ของโครงการ

แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา

การวิจัยและพัฒนา (The Research and Development) เป็นการวิจัยลักษณะหนึ่งที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนางาน พัฒนาวิชาชีพ หรือการพัฒนาวิถีชีวิตของมนุษย์ ซึ่งในปัจจุบัน องค์กรจำนวนมากได้พยายามส่งเสริมให้บุคลากรในสังกัดมีความรู้ความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนา โดยเชื่อว่า การวิจัยและพัฒนาจะช่วยให้ได้ทางเลือกหรือวิธีการใหม่ๆ ที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ

ความหมายของการวิจัยและพัฒนา

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2545 : 32) ได้กล่าวถึงความหมายของ การวิจัย ตรงกับคำว่า Research คือ การค้นคว้าหาความจริง (Reliable knowledge) ค้นหาแล้วค้นหาก็ จนกว่าจะได้รับความจริงหรือข้อเท็จจริงเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่ถูกต้อง หรือความรู้ใหม่เกิดขึ้น ดังนั้น การวิจัยจึงเป็นกระบวนการ (Process) เทคนิควิธี (Techniques) ในการแสวงหาความรู้ (Knowledge) ความจริง (Fact) ที่น่าเชื่อถือได้ (Reliable) โดยมีจุดมุ่งหมาย (Objective) ที่แน่นอน ดังนั้น คำว่า “Research” จึงแตกต่างกับคำว่า “Discovery” (การค้นพบ) เพราะคำว่า “Discovery” คือการค้นพบโดยบังเอิญ ไม่ได้ตั้งใจ ไม่มีระบบและวิธีการที่ถูกต้องตามระบบ และวิธีการทาง วิทยาศาสตร์เพราะการวิจัยเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ส่วน “การพัฒนา” คือ การพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

สุพักตร์ พิบูลย์ และคณะ (2551 : 2) ได้กล่าวไว้ว่า การวิจัยและพัฒนา (The Research and Development) เป็นลักษณะหนึ่งของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่ใช้กระบวนการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ มุ่งพัฒนาทางเลือกหรือวิธีการใหม่ๆ เพื่อใช้ในการยกระดับคุณภาพงานหรือคุณภาพชีวิต

รุจโรจน์ แก้วอุไร (2545 : 1) กล่าวว่า การวิจัยและพัฒนา คือ กระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นการวิจัยที่ต้องการค้นคว้าและพัฒนา ทำการทดสอบในสภาพจริง ทำการประเมิน และดำเนินการปรับปรุงผลิตภัณฑ์หลายๆรอบจนได้ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ

ลักษณะของการวิจัยและพัฒนา

การวิจัยและพัฒนา เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีการพัฒนาด้านแบบนวัตกรรม (หมายถึงสื่อ/สิ่งประดิษฐ์ หรือวิธีการ) แล้วมีการทดลองใช้ เพื่อตรวจสอบคุณภาพในเชิง

ประจักษ์ ทั้งนี้ นวัตกรรมที่นำมาทดลอง คือ ปฏิบัติการ (Treatment) หรือตัวแปรต้น โดยมี “ดัชนีชี้คุณภาพ” ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นตัวแปรตาม

การวิจัยและพัฒนาจะให้ผลลัพธ์ที่สำคัญ 2 ลักษณะคือ (สุพัตร์ พิบูลย์ และคณะ (2551:3)

1. นวัตกรรมประเภทวัตถุที่เป็นชิ้นอัน ซึ่งอาจเป็นประเภท วัสดุ/อุปกรณ์/ ชิ้นงาน เช่น รถยนต์ คอมพิวเตอร์ ชุดการสอน สื่อการสอน ชุดกิจกรรม เสริมความรู้ คู่มือ ประกอบการทำงาน เป็นต้น

2. นวัตกรรมประเภทที่เป็นรูปแบบ /วิธีการ/ กระบวนการ/ระบบปฏิบัติการ อาทิ รูปแบบการสอน วิธีการสอน รูปแบบการบริหารจัดการ ระบบการทำงาน Quality Control (Q.C.) Total Quality Management (TQM) The Balanced Scorecard (BSC) ระบบ ISO เป็นต้น ผลงานทางวิชาการประเภทงานวิจัยและพัฒนา คุณค่าของงานจะอยู่ที่ “สิ่งประดิษฐ์/ผลงานเป็น ชิ้นเป็นอันที่สร้างขึ้น” หรือ “วิธีการ/รูปแบบการทำงาน/รูปแบบการจัดการ” ที่พัฒนาขึ้น ผลงานวิจัยและพัฒนาที่มีคุณค่ามาก คือ กรณีที่สามารถสร้างสิ่งประดิษฐ์หรือวิธีการที่ “ดูดี มีคุณค่า ใช้งาน ได้พอดี มีประสิทธิภาพ”

กระบวนการวิจัยและพัฒนา

กระบวนการวิจัยและพัฒนา อาจเริ่มด้วยระบบของการวิเคราะห์สภาพปัญหาให้ ชัดเจน แล้วเข้าสู่ระยะของการพัฒนาทางเลือก หรือวิธีการใหม่ๆ ซึ่งระยะของการพัฒนา ทางเลือกจะมีขั้นตอนคล้ายคลึงกับการวิจัยโดยทั่วไป แต่เป็นการพัฒนาด้านแบบนวัตกรรมให้ ได้มาตรฐานก่อนที่จะทำการทดลองใช้ในสภาพจริง เพื่อตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรม โดยทั่วไปการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม จะมีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้ สุพัตร์ พิบูลย์ และคณะ (2551 : 3)

ขั้นที่ 1 พัฒนาด้านแบบ (อาจเป็นการพัฒนาสื่อ อุปกรณ์ หรือรูปแบบการบริหารจัดการ)

ขั้นที่ 2 ทดลองใช้นวัตกรรม

ขั้นที่ 3 สรุปผลการทดลอง / เขียนรายงาน

ในการสร้างต้นแบบนวัตกรรม นักวิจัยและพัฒนาจะต้องตรวจสอบและปรับปรุง ต้นแบบนวัตกรรมอย่างต่อเนื่องในลักษณะของ R&D ดังนี้

1. ต้องศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม (Review Literature)
2. สร้างต้นฉบับนวัตกรรม (DI = Development ครั้งที่ 1)

3. ตรวจสอบประสิทธิภาพในกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก (R1 =Research ครั้งที่ 1)
  4. ปรับปรุงต้นฉบับ (D2)
  5. ทดลองใช้ในกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ขึ้น (R2)
  6. ดำเนินการจนได้ต้นแบบนวัตกรรมที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด
- รจ.โรจน์ แก้วอุไร (2545 : 2) ได้แบ่งกระบวนการวิจัยและพัฒนา เอาไว้ดังนี้

1. การกำหนดผลิตภัณฑ์และรวบรวมข้อมูล

ผลิตภัณฑ์ทางการศึกษาที่จะวิจัยและพัฒนาคืออะไร โดยต้องกำหนด (1) ลักษณะทั่วไป (2) รายละเอียดของการใช้ และ(3) วัตถุประสงค์ของการใช้ โดยมีเกณฑ์ในการเลือกกำหนดผลิตภัณฑ์การศึกษาที่จะวิจัยและพัฒนา 4 ข้อคือ

- 1.1 ตรงกับความต้องการอันจำเป็นหรือไม่
  - 1.2 ความก้าวหน้าทางวิชาการมีเพียงพอในการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่กำหนดหรือไม่
  - 1.3 บุคลากรที่มีอยู่ มีทักษะความรู้และประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการวิจัยและพัฒนานั้นหรือไม่
  - 1.4 ผลิตภัณฑ์นั้นจะพัฒนาขึ้นในเวลาอันสมควรได้หรือไม่
- การวางแผนการวิจัยและพัฒนา

2. การวางแผนการวิจัยและพัฒนาประกอบด้วย

- 2.1 กำหนดวัตถุประสงค์ของการใช้ผลิตภัณฑ์
- 2.2 ประมาณการค่าใช้จ่าย
- 2.3 การกำหนดกำลังคน
- 2.4 การกำหนดระยะเวลาที่ต้องใช้เพื่อศึกษาความเป็นไปได้
- 2.5 พิจารณาผลสืบเนื่องจากผลิตภัณฑ์ ขั้นตอนในการวางแผนการวิจัยและพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยจะสามารถคาดคะเนได้ว่าการวิจัยครั้งนี้จะมีแนวทางเป็นไปได้อย่างไรหรือประสบความสำเร็จตามเวลาที่วางแผนไว้หรือไม่

3. การพัฒนารูปแบบขั้นตอนของการผลิต

ขั้นนี้เป็นการออกแบบและจัดทำผลิตภัณฑ์ทางการศึกษาที่วางไว้ เช่น ถ้าเป็นโครงการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นก็ต้องออกแบบหลักสูตร เตรียมวัสดุหลักสูตร คู่มือผู้ฝึกอบรม เอกสารในการฝึกอบรม และเครื่องมือในการประเมินผล โดยให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายขอผลิตภัณฑ์ทางการศึกษาที่ตั้งไว้

4. ทดลองหรือทดสอบผลิตภัณฑ์ขั้นต้น

ในขั้นนี้จะเป็นการนำผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบและจัดเตรียมไว้ในขั้นที่ 3 ไปทดลองใช้เพื่อทดสอบคุณภาพขั้นต้นของผลิตภัณฑ์ในโรงเรียนจำนวน 1 –3 โรงเรียน ใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก 6 – 12 คน ประเมินผลโดยการใช้แบบสอบถาม การสังเกต และการสัมภาษณ์ แล้วรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์

นำข้อมูลและผลการทดลองมาปรับปรุงผลิตภัณฑ์ครั้งที่ 1 ในขั้นตอนนี้จะนำข้อมูลและผลการทดลองที่ได้จากขั้นที่ 4 มาปรับปรุงผลิตภัณฑ์ครั้งที่ 1

ทดลองหรือทดสอบผลิตภัณฑ์ครั้งที่ 2 ในขั้นนี้จะนำผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการปรับปรุงไปทดลองเพื่อทดสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ตามวัตถุประสงค์ โดยใช้โรงเรียนประมาณ 5 – 15 โรงเรียน ใช้กลุ่มตัวอย่าง 30 – 100 คน ประเมินผลเชิงปริมาณ ในลักษณะทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test) กับทดสอบหลังเรียน (Post-Test) นำผลไปเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของการใช้ผลิตภัณฑ์ อาจมีกลุ่มควบคุมการทดลองถ้าจำเป็น

นำข้อมูลและผลการทดลองมาปรับปรุงผลิตภัณฑ์ครั้งที่ 2 ในขั้นตอนนี้จะนำข้อมูลและผลการทดลองที่ได้จากการประเมิน มาปรับปรุงผลิตภัณฑ์ครั้งที่ 2

ทดลองหรือทดสอบผลิตภัณฑ์ครั้งที่ 3 ในขั้นนี้จะนำผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการปรับปรุงไปทดลองเพื่อทดสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ตามวัตถุประสงค์ โดยใช้โรงเรียนประมาณ 10 – 30 โรงเรียน ใช้กลุ่มตัวอย่าง 40 – 200 คน ประเมินโดยการใช้แบบสอบถาม การสังเกต และการสัมภาษณ์ แล้วรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์

นำข้อมูลและผลการทดลองมาปรับปรุงผลิตภัณฑ์ครั้งที่ 3 ในขั้นตอนนี้จะนำข้อมูลและผลการทดลองที่ได้ มาปรับปรุงเพื่อเผยแพร่ต่อไป

5. การเผยแพร่

เสนอรายงานเกี่ยวกับผลการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ในที่ประชุมสัมมนาทางวิชาการหรือวิชาชีพส่งไปลงเผยแพร่ในวารสารทางวิชาการ และติดต่อกับหน่วยงานทางการศึกษาเพื่อจัดทำผลิตภัณฑ์ทางการศึกษาเผยแพร่ไปในโรงเรียนต่าง ๆ หรือติดต่อกับบริษัทเพื่อผลิตจำหน่ายต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยและพัฒนา

การเลือกใช้วิธีการทางสถิติ เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยและพัฒนาขึ้นอยู่กับชนิดของตัวแปร หรือตัวชี้วัดที่ทำการศึกษา ซึ่งโดยทั่วไป มักจะมีวิธีการทางสถิติดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ สำหรับตัวแปรตัดตอนที่วัด โดยเครื่องมือประเภทแบบตรวจสอบรายการ หรืออาจใช้การเปรียบเทียบสัดส่วนด้วยสถิติอ้างอิง ไค สแควร์

2. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทดสอบความรู้ หรือคะแนนจากมาตราส่วนประมาณค่า และใช้สถิติอ้างอิง การทดสอบค่าที (t-test) สำหรับการเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนเรียน กับหลังเรียนหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อการตรวจสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยกรณีทดสอบหลายกลุ่ม เป็นต้น

3. ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับข้อความประเภทปลายเปิด หรือใช้เขียนแสดงความคิดเห็น หรือบรรยายสภาพความเปลี่ยนแปลงหลังการใช้นวัตกรรม

การเลือกใช้วิธีการทางสถิติ ให้เน้นหลักการ “สามารถตอบคำถามวิจัยได้ง่ายต่อการสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจ”

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน ที่ตั้งอยู่ในชนเผ่าที่สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยศึกษาจากบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการการศึกษาตลอดจนผู้เชี่ยวชาญด้านสาขาวิชาต่าง ๆ ของโรงเรียน เนื่องจากบุคคลเหล่านี้มีบทบาทมากที่สุดในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นและผลที่ได้้นอกจากจะทำให้งานด้านหลักสูตรท้องถิ่นเป็นไปด้วยความราบรื่นแล้ว ยังสามารถนำผลจากการศึกษาไปใช้ในการวางแผนให้ความรู้และช่วยเหลือ โรงเรียนจัดหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป

จากการศึกษาเอกสาร หลักการ ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาโดยลำดับ ทำให้ผู้วิจัยเชื่อว่าถ้าได้ดำเนินการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชนเผ่า ซึ่งสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ขององค์การปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยดังกล่าวนั้น สามารถดำเนินการวิจัยไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประกอบกับการดำเนินการดังกล่าวอยู่ภายใต้การควบคุมของประธานและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ที่เปี่ยมไปด้วยคุณภาพและยังมีคณะกรรมการสอบอย่างเป็นระบบ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมั่นใจเป็นอย่างยิ่งว่าจะสามารถดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ไปได้โดยประหยัดและพอเพียง แต่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับชนเผ่า ความหมายและขอบข่ายของชนเผ่า แล้วอาจสรุปได้ว่าชนเผ่าเป็นกลุ่มชนหรือกลุ่มบุคคลที่รวมกันอยู่โดยมีประเพณี พิธีกรรม ความ

เชื่อแนวคิด วิธีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตนตามกลุ่มหรือรากเหง้าเผ่าพันธุ์ที่แต่ละชนเผ่าสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ อย่างไรก็ตาม เมื่อสังคมความเป็นอยู่ ตลอดจนเศรษฐกิจ การเมืองการปกครองเปลี่ยนแปลง ผู้คนในชนเผ่าย่อมมีการปรับเปลี่ยนและปรับปรุงตนเองให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนั้นยังพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนตนเองให้เข้าสู่ภาวะทันสมัย (Modernization) ได้ตลอดเวลา แต่สิ่งที่คงอยู่คือวัฒนธรรมจัดตั้งที่แต่ละชนเผ่ายังคงสืบทอดกันเรื่อยมา ดังนั้นการจะพัฒนาชนเผ่าโดยเฉพาะ โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชนเผ่าจำเป็นต้องมีหลักสูตรท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่เป็นของตนเองและมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของชนเผ่าอย่างเป็นระบบ

บริบทองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

สภาพการจัดการศึกษาที่ผ่านมาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า

1. สถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ มีคุณภาพการจัดการศึกษา เฉลี่ยทั้ง 12 โรงเรียน มีคะแนนอยู่ในระดับดี ตามมาตรฐานการจัดการศึกษาท้องถิ่น

2. สถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ มีคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) ในระดับ ชั้น ม.3 เฉลี่ยทั้ง 12 โรงเรียน มีคะแนน 34.48 ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของประเทศมีคะแนน 37.34

3. สถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ มีผลคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) ในระดับ ชั้น ม.6 เฉลี่ยทั้ง 12 โรงเรียนมีคะแนน 20.74 ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของประเทศมีคะแนน 24.45

4. จำนวนนักเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ มีแนวโน้มลดลง จากข้อมูล 10 มิถุนายน ในปี 2552 – 2554 ดังนี้ 7,638 คน, 7,343 คน และ 7,267 คน ตามลำดับ

5. สถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้รับรองคุณภาพภายนอกกรอบสอง จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) จำนวน 10 โรงเรียน ไม่รับรอง 2 โรงเรียน

6. สถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม จำนวน 1 โรงเรียน และได้รับรองคุณภาพภายนอกกรอบสาม เมื่อวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์มีจุดแข็ง ด้านทรัพยากรในการจัด

การศึกษา กล่าวคือ มีรายได้และทรัพยากรทางการบริหารค่อนข้างพอเพียงต่อการจัดการศึกษา และมีความอิสระ คล่องตัวในการบริหารจัดการ มีจุดอ่อนด้านบุคลากร กล่าวคือ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษา โดยเฉพาะศึกษานิเทศก์ สำหรับโอกาสในการจัดการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ก็คือนโยบายการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพราะทำให้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษาและได้รับการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการบริหารจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตามอุปสรรคในการจัดการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ก็คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับต่ำ ขาดการตรวจสอบภาคประชาชน จึงทำให้การจัดการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน ได้อย่างแท้จริง

จากกรอบแห่งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง แผนการจัดการศึกษาระดับชาตินโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับกรม และแผนพัฒนาระดับจังหวัด รวมถึงระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2553 - 2557) และสภาพการจัดการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ที่ผ่านมา ตลอดจนการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค ที่กล่าวมาข้างต้น จึงกำหนดวิสัยทัศน์ของกองการศึกษาฯ และวัฒนธรรม ดังนี้

วิสัยทัศน์

การจัดการศึกษาทุกระดับได้มาตรฐาน ประสานความร่วมมือ ยึดถือคุณธรรม ดำรงความเป็นไทย ใส่ใจสิ่งแวดล้อม น้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคมการเรียนรู้ และเป็นสุขอย่างยั่งยืน

พันธกิจ

1. จัดบริการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน
2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. พัฒนาคุณภาพคุณธรรม นำความรู้ เต็มศักยภาพ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

4. สร้างจิตสำนึก ส่งเสริมการอนุรักษ์และทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และค่านิยมความเป็นไทย

5. ส่งเสริมการใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น

6. จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

7. ส่งเสริมภาษาสากล และพัฒนาสื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้

8. รณรงค์ ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนา

1. ประชาชนได้รับบริการสาธารณะด้านการศึกษาจาก องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์อย่างมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน

2. ประชาชนและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

3. ประชาชนดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. เด็ก เยาวชน และประชาชนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

5. เด็ก เยาวชน และประชาชนรักในเอกลักษณ์และค่านิยมความเป็นไทย

6. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น

7. สังคมท้องถิ่นเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

8. โรงเรียนในสังกัดภาษาสากล และเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้

9. เด็ก เยาวชน และประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บริบทพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

1. ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของโรงเรียน ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ มีโรงเรียนในสังกัด 12 โรงเรียน เปิดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

ที่	โรงเรียน	เปิดสอนในระดับ		อำเภอที่อยู่
		มัธยมต้น	มัธยมปลาย	
1	โรงเรียนเมืองสมเด็จ	/	/	สมเด็จ
2	โรงเรียนนาเชือกวิทยาคม	/	/	ยางตลาด
3	โรงเรียนลำปาววิทยาคม	/	/	ยางตลาด
4	โรงเรียนขมิ้นพิทยาสรรพ์	/	/	เมือง
5	โรงเรียนคลองขามวิทยาการ	/	/	ยางตลาด
6	โรงเรียนดงมูลวิทยาคม	/	/	หนองกุงศรี
7	โรงเรียนเนินยางประชาสามัคคี	/	/	คำม่วง
8	โรงเรียนหนองห้างพิทยา	/	/	กุฉินารายณ์
9	โรงเรียนทรายมูลพิทยาคม	/	/	ห้วยเม็ก
10	โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยาคม	/	/	หนองกุงศรี
11	โรงเรียนบัวขาว	/	/	กุฉินารายณ์
12	โรงเรียนจุมจังพลังราษฎร์	/	/	กุฉินารายณ์

2. จำนวนนักเรียนโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

ตารางที่ 2 จำนวนนักเรียนโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

ที่	โรงเรียน	จำนวนนักเรียน		รวม (คน)	จำนวนห้องเรียน		รวม (ห้อง)
		มัธยมต้น	มัธยม ปลาย		มัธยมต้น	มัธยม ปลาย	
1	โรงเรียนเมืองสมเด็จ	522	242	764	14	7	21
2	โรงเรียนนาเชือก วิทยาคม	90	46	136	3	3	6
3	โรงเรียนลำปาววิทยาคม	415	271	686	11	8	19
4	โรงเรียนขมิ้นพิทยา สรर्थ	328	237	565	10	6	16
5	โรงเรียนคลองขาม วิทยาการ	178	123	301	6	3	9
6	โรงเรียนดงมูลวิทยาคม	317	289	606	10	9	19
7	โรงเรียนเนินยางประชา สามัคคี	103	68	171	9	8	17
8	โรงเรียนหนองห้าง พิทยา	278	262	540	6	4	10
9	โรงเรียนทรายมูล พิทยาคม	194	129	323	4	3	7
10	โรงเรียนหนองขุมแสง วิทยาคม	138	180	318	4	5	9
11	โรงเรียนบัวขาว	1,299	1,373	2,672	25	35	60
12	โรงเรียนจุมจังพลัง ราษฎร์	239	315	554	7	13	16
	รวม	4,101	3,535	7,636	109	104	209

หมายเหตุ ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2552 ประจำปีงบประมาณ 2553 จาก รศ.2/รค.2

3. อัตราครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

ตารางที่ 3 อัตราครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

ที่	โรงเรียน	อัตรากำลัง (คน)				รวม (คน)
		ข้าราชการ ครู	บุคลากรทางการศึกษา			
			ลูกจ้าง ประจำ	พนักงานจ้าง ตามภารกิจ	พนักงาน จ้างทั่วไป	
1	โรงเรียนเมืองสมเด็จ	34	1	3	-	38
2	โรงเรียนนาเชือกวิทยาคม	11	1	-	-	12
3	โรงเรียนลำปาววิทยาคม	43	2	-	-	45
4	โรงเรียนขมิ้นพิทยาสรรพ์	28	1	3	-	32
5	โรงเรียนคลองขามวิทยาคาร	17	1	3	1	22
6	โรงเรียนดงมูลวิทยาคม	29	3	1	-	33
7	โรงเรียนเนินยางประชา สามัคคี	30	2	1	-	33
8	โรงเรียนหนองห้างพิทยา	21	-	2	1	24
9	โรงเรียนทรายมูลพิทยาคม	11	1	-	-	12
10	โรงเรียนหนองขุมแสงวิทยา คาร	15	2	3	-	20
11	โรงเรียนบัวขาว	121	-	1	-	122
12	โรงเรียนจุมจังพลังราษฎร์	28	2	3	-	33
	รวม	388	16	20	2	426

หมายเหตุ ข้อมูลจัดทำบัญชีถือจ่ายเงินเดือนครู (จ 18) ข้อมูล ณ วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2553
ข้าราชการครูหมายถึง ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้ช่วย ครู ทั้งนี้ไม่รวม
อัตราว่าง

บุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ลูกจ้างประจำ เช่น ตำแหน่งภารโรง

พนักงานจ้างตามภารกิจ เช่น ตำแหน่งการเงินและพัสดุ

พนักงานจ้างทั่วไป เช่น ตำแหน่งแม่บ้าน

ตารางที่ 4 จำนวนผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด
กาฬสินธุ์

ที่	โรงเรียน	จำนวนผู้บริหารสถานศึกษาและครู								รวม (คน)
		ผอ./รอง		ครู ผู้ช่วย	ค.ศ.1	ค.ศ.2	ค.ศ.3	ค.ศ.4	ว่าง	
		มี	ว่าง							
1	โรงเรียนเมืองสมเด็จ	2	-	12	11	9	-	-	1	35
2	โรงเรียนนาเชือกวิทยาคม	1	-	4	2	4	-	-	1	12
3	โรงเรียนลำปาววิทยาคม	3	-	2	5	24	9	-	2	45
4	โรงเรียนขมิ้นพิทยาสรรพ์	2	-	9	10	7	-	-	-	28
5	โรงเรียนคลองขามวิทยา การ	2	-	9	3	3	-	-	-	17
6	โรงเรียนดงมูลวิทยาคม	2	-	12	6	9	-	-	1	30
7	โรงเรียนเนินยางประชา สามัคคี	2	-	12	7	9	-	-	-	30
8	โรงเรียนหนองห้างพิทยา	2	-	6	1	12	-	-	-	21
9	โรงเรียนทรายมูลพิทยาคม	2	-	4	1	4	-	-	1	12
10	โรงเรียนหนองขุมแสง วิทยาคม	1	-	8	3	3	-	-	-	15
11	โรงเรียนบัวขาว	5	-	6	15	80	14	1	1	122
12	โรงเรียนจุมจังพลั่งราษฎร์	3	-	5	1	17	3	-	-	28
	รวม	27	-	89	65	181	25	1	7	395

หมายเหตุ ข้อมูลจัดทำบัญชีถือจ่ายเงินเดือนครู (จ 18) ข้อมูล ณ วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2553

ตารางที่ 5 อัตราการได้รับวิทยฐานะของครูโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด
กาฬสินธุ์

ที่	โรงเรียน	อัตราการได้รับวิทยฐานะ			รวม (คน)
		ชำนาญการ (คน)	ชำนาญการพิเศษ (คน)	เชี่ยวชาญ (คน)	
1	โรงเรียนเมืองสมเด็จ	10	1	-	11
2	โรงเรียนนาเชือกวิทยาคม	4	1	-	5
3	โรงเรียนลำปาววิทยาคม	26	10	-	36
4	โรงเรียนขมิ้นพิทยาสรรพ์	8	1	-	9
5	โรงเรียนคลองขามวิทยาการ	4	1	-	5
6	โรงเรียนคงมูลวิทยาคม	9	1	-	10
7	โรงเรียนเนินยางประชา	10	1	-	10
8	สามัคคี	13	1	-	14
9	โรงเรียนหนองห้างพิทยา	6	-	-	6
10	โรงเรียนทรายมูลพิทยาคม	3	1	2	4
11	โรงเรียนหนองซุมแสง	82	16	-	100
12	วิทยาคม	19	3	-	22
	โรงเรียนบัวขาว				
	โรงเรียนจุมจิ่งปลั่งราษฎร์				
	รวม	194	37	2	233

หมายเหตุ ข้อมูลจัดทำบัญชีถือจ่ายเงินเดือนครู (จ 18) ข้อมูล ณ วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2553

ผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ในระยะเวลาที่ผ่านมา

1. คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2551

1.1 คะแนนเฉลี่ยช่วงชั้นที่ 3 (ระดับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3)

ตารางที่ 6 คะแนนเฉลี่ยช่วงชั้นที่ 3 (ระดับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3)

หน่วยงาน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสาระการเรียนรู้					ค่าเฉลี่ย	ลำดับที่
	ภาษาไทย	สังคมศึกษา	ภาษาอังกฤษ	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์		
โรงเรียนเมืองสมเด็จ	36.81	36.86	27.17	27.99	32.22	32.21	4
โรงเรียนนาเชือกวิทยาคม	32.47	30.12	25.47	21.71	31.76	28.31	12
โรงเรียนลำปาววิทยาคม	37.08	34.19	26.78	26.73	31.66	31.29	11
โรงเรียนขมิ้นพิทยาสรรพ์	32.35	33.18	25.23	26.76	30.68	29.64	6
โรงเรียนคลองขามวิทยาการ	39.27	47.31	31.90	24.46	35.58	35.70	2
โรงเรียนดงมูลวิทยาคม	36.57	31.33	25.54	27.70	27.96	29.82	9
โรงเรียนเนินยางประชาสามัคคี	35.55	30.05	27.03	27.50	30.48	30.12	3
โรงเรียนหนองห้างพิทยา	33.28	35.08	25.25	28.21	32.53	30.87	8
โรงเรียนทรายมูลพิทยาคม	36.16	41.60	25.00	32.36	38.00	34.62	7
โรงเรียนหนองขุมแสงวิทยาคม	33.67	31.05	24.45	27.02	32.86	29.81	10
โรงเรียนบัวขาว	44.11	47.58	31.65	35.45	45.94	40.35	1
โรงเรียนจุมจังพลั่งราษฎร์	35.10	35.12	26.92	28.15	32.15	31.61	5
ภาพรวมระดับจังหวัด	38.99	39.03	29.40	30.95	36.49		
ภาพรวมระดับประเทศ	41.09	41.42	32.42	32.66	39.44		
ภาพรวมระดับ อบจ.กาฬสินธุ์	39.25	40.12	30.17	31.14	37.34		

หมายเหตุ สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). รายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-net). <http://www.niets.or.th/> วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2553)

1.2 คะแนนเฉลี่ยช่วงชั้นที่ 4 (ระดับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6)

ตารางที่ 7 คะแนนเฉลี่ยช่วงชั้นที่ 4 (ระดับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6)

หน่วยงาน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสาระการเรียนรู้								ค่าเฉลี่ย	ลำดับที่
	ภาษาไทย	สังคมศึกษา	ภาษาอังกฤษ	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สุขศึกษา	ศิลปะ	การงานอาชีพ		
ร.ร.เมืองสมเด็จ	37.04	31.13	26.57	27.50	29.76	53.86	43.53	36.30	35.71	2
ร.ร.นาเชือกวิทยาคม	29.67	28.50	23.33	24.17	23.54	50.00	35.00	29.58	30.47	12
ร.ร.ลำปางวิทยาคม	35.95	29.82	26.53	28.30	29.30	49.28	41.33	35.08	34.45	10
ร.ร.ขมิ้นพิทยาสรรพ์	33.34	28.34	25.34	26.77	28.00	51.68	39.27	35.65	33.55	7
ร.ร.คลองขามวิทยาคาร	36.57	32.17	26.39	28.70	28.64	50.11	40.22	37.39	35.02	5
ร.ร.คงมูลวิทยาคม	35.96	29.69	26.29	28.84	30.22	53.01	40.28	36.50	35.10	4
ร.ร.เนินขางประชาสามัคคี	34.04	29.04	27.39	27.63	28.88	52.32	39.87	35.18	34.29	9
ร.ร.หนองห้างพิทยา	35.82	29.00	26.49	29.10	29.52	53.14	40.45	36.35	34.98	8
ร.ร.ทรายมูลพิทยาคม	32.00	28.00	27.88	27.79	27.28	52.50	39.56	36.47	33.94	6
ร.ร.หนองชุมแสงวิทยาคม	34.15	27.55	25.79	25.45	26.55	50.15	38.33	33.11	32.64	11
ร.ร.บัวขาว	44.15	33.42	28.01	33.24	33.74	56.76	43.33	39.44	39.01	1
ร.ร.จุมจังพลังราษฎร์	37.39	30.51	25.84	27.81	28.75	53.78	40.10	38.85	35.38	3
ภาพรวมระดับจังหวัด	39.38	31.25	27.06	30.04	30.62	54.05	41.45	37.01		
ภาพรวมระดับประเทศ	46.50	34.72	30.68	36.08	33.70	56.79	43.22	40.02		
ภาพรวมระดับ อบจ. กาฬสินธุ์	39.83	31.46	27.15	29.97	30.36	54.75	41.39	37.24		

หมายเหตุ สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). รายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-net). <http://www.niets.or.th/> วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2553

ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

ตารางที่ 8 ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกรอบที่ 2

ที่	โรงเรียน	คะแนนเฉลี่ยผลการประเมินแบบอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา														การรับรองมาตรฐานการศึกษา	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	รับรอง	ไม่รับรอง
1	ร.ร.เมืองสมเด็จ	3.91	3.34	3.35	1.87	1.32	1.83	3.10	3.42	3.03	3.50	3.38	3.16	3.30	3.30	-	/
2	ร.ร.นาเชือก															-	/
	วิทยาคม	1.86	3.03	2.38	1.84	2.05	2.38	2.90	2.40	3.02	2.96	2.90	1.84	1.90	2.94	-	/
3	ร.ร.ลำปาว															/	-
	วิทยาคม	3.04	3.21	3.08	1.72	1.28	2.22	3.05	3.28	2.45	2.96	2.95	3.15	2.35	3.10	/	-
4	ร.ร.ขมิ้นพิทยาศร															/	-
	สรบุรี	3.80	3.81	3.49	2.88	2.80	3.56	3.62	3.90	3.13	3.73	3.84	3.30	3.30	3.80	-	/
5	ร.ร.คลองขาม															/	-
	วิทยาคาร	3.07	2.93	2.88	1.83	2.53	2.89	3.02	3.64	2.90	3.27	3.25	3.16	3.05	3.14	/	-
6	ร.ร.ดงมูล															/	-
	วิทยาคม	3.38	3.34	3.81	3.01	3.00	3.05	3.39	3.25	3.49	3.77	3.25	3.05	3.05	3.80	/	-
7	ร.ร.เนินขาง															/	-
	ประชาสามัคคี	3.07	3.16	2.90	2.91	1.77	2.50	3.15	2.92	1.65	3.27	3.21	2.80	2.75	3.14		
8	ร.ร.หนองห้าง																
	พิทยาศร	3.05	3.09	3.13	2.21	1.96	2.23	3.06	3.11	2.83	3.07	2.92	3.19	3.10	3.80		
9	ร.ร.ทรายมูล																
	พิทยาคม	3.06	3.23	3.27	3.03	2.29	2.99	3.21	3.30	3.00	3.02	3.05	3.07	3.05	3.14		
10	ร.ร.หนองชุม																
	แสงวิทยาคม	3.03	3.14	3.17	3.08	2.55	3.04	3.24	2.92	3.13	3.02	2.95	3.05	3.05	3.80		
11	ร.ร.บัวขาว																
		3.23	3.33	3.22	2.36	2.05	3.13	3.27	3.87	2.93	3.20	3.21	3.16	3.05	3.14		
12	ร.ร.จุมจังพลึง																
	ราษฎร์	3.11	3.08	3.12	2.30	1.84	3.19	3.18	3.91	2.15	3.82	2.91	2.90	3.00	3.14		
รวม																8	4

โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษาจำนวน 8 โรงเรียนและไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษาจำนวน 4 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนเมืองสมเด็จ โรงเรียนนาเชือกวิทยาคม โรงเรียนลำปาววิทยาคม และ โรงเรียนเนินยางประชาสามัคคี

กล่าวโดยสรุป โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์มีจำนวน 12 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนเมืองสมเด็จ โรงเรียนนาเชือกวิทยาคม โรงเรียนลำปาววิทยาคม โรงเรียนขมิ้นพิทยาสรรพ์ โรงเรียนคลองขามวิทยาคาร โรงเรียนดงมูลวิทยาคม โรงเรียนเนินยางประชาสามัคคี โรงเรียนหนองห้างพิทยา โรงเรียนทรายมูลพิทยาคม โรงเรียน หนองชุมแสงวิทยาคาร โรงเรียนบัวขาวและโรงเรียนจุมจังพลังราษฎร์ มีที่ตั้งอยู่หลายอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์ ทำการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย มีนักเรียนจำนวน 7,636 คน ห้องเรียน 209 ห้อง ครู 387 คน บุคลากรทางการศึกษา 38 คน การทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2551 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 พบว่านักเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์มีคะแนนผลการทดสอบต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศในทุกรายวิชา อาทิ วิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา สุขศึกษา ศิลปะ การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกรอบ 2 ของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์จำนวน 12 โรงเรียน จากสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พบว่าโรงเรียนในสังกัดจำนวน 4 โรงเรียน ไม่ได้รับรองมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย โรงเรียนเมืองสมเด็จ โรงเรียนนาเชือกวิทยาคม โรงเรียนลำปาววิทยาคมและโรงเรียนเนินยางประชาสามัคคี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สนาน ลิปะเสวตกุล (2545: 287-299) ได้ทำการวิจัยการพัฒนารูปแบบการศึกษารัฐบาลพื้นฐานนานาชาติสำหรับประเทศไทยในอนาคต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพสังคมไทยในอนาคต สภาพการศึกษาไทยขั้นพื้นฐานในอนาคต และการพัฒนารูปแบบการศึกษารัฐบาลพื้นฐานนานาชาติสำหรับประเทศไทยในอนาคต โดยใช้เทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ และประสบการณ์ในเรื่องการศึกษานานาชาติ จำนวน 24 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแนวการสัมภาษณ์และแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การเก็บข้อมูลดำเนินการ 3 รอบ รอบแรกเป็นการสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสร้าง

แบบสอบถามแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตอบในรอบที่สองและสาม ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามรอบที่สองและที่สามนำมาหาค่า มัธยฐาน ฐานนิยม และค่าพิสัย ระหว่างควอไทล์ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ด้านสภาพสังคมไทยในอนาคต 1) ด้านประชากร โครงสร้างครอบครัว ครอบครัวไทยจะเล็กลง มีลักษณะครอบครัวเดี่ยว 2) ด้านศิลปะและวัฒนธรรมส่งเสริมให้ประชากรมีจิตสำนึกและยึดมั่นในขนบธรรมเนียมและประเพณีอันดีงามของชาติ 3) ด้านสาธารณสุข คนไทยทุกคนในอนาคตมีสุขภาพดีทั้งมิติทางกาย ทางจิต และทางสังคม 4) ด้านเศรษฐกิจ มีการสร้างเครือข่ายทางการค้ามีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เพื่อก่อให้เกิดการต่อรองกับประเทศ ต่าง ๆ 5) ด้านการเมืองการปกครอง มีการกระจายอำนาจสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นมากขึ้น 6) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายในวงกว้างมากขึ้น 7) ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จะมีการใช้เทคโนโลยีสำหรับการบริหารจัดการสมัยใหม่สภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยในอนาคต 1) ด้านแนวคิดทุกคนต้องได้เรียนเพื่อเป็นพื้นฐานของชีวิต 2) ด้านจุดมุ่งหมายทำให้คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ 3) ด้านการเรียนการสอน หลักสูตรมีหลักสูตรการศึกษา 8 สาขานำไปเป็นหลักสูตรสถานศึกษา 4) ด้านผู้เรียนมีอิสระในการเรียนมากขึ้น 5) ผู้สอนต้องพัฒนาตนเอง 6) กระบวนการเรียนการสอน เน้นการศึกษาค้นคว้าทดลอง 7) ด้านสื่อการเรียนการสอนสื่อเทคโนโลยี สื่ออิเล็กทรอนิกส์ 8) การวัดและการประเมินผล ประเมินตามสภาพจริง 9) ด้านการบริหารและการจัดการ ส่วนใหญ่จะสิ้นสุดที่สถานศึกษา 10) ด้านบทบาทของรัฐและเอกชนในการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐ เอกชนจัดเป็นทางเลือกของประชาชน 11) ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษามากขึ้นด้านการพัฒนารูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานนานาชาติสำหรับประเทศไทยในอนาคต 1) ด้านแนวคิดเสริมสร้างความเป็นนานาชาติและความเป็นไทยควบคู่กันไป 2) ด้านจุดมุ่งหมายการศึกษาขั้นพื้นฐานนานาชาติ มีแนวโน้มเน้นคุณภาพการคิดเป็นทำเป็น ความคิดสร้างสรรค์การพัฒนาทักษะทางด้านภาษา คอมพิวเตอร์และการเรียนรู้ความแตกต่างทางด้านภาษาและวัฒนธรรม 3) ด้านหลักสูตรเป็นหลักสูตรที่ทันสมัย มีการยอมรับจากนานาชาติ ประเมินความเป็นสากลเน้นการเรียนการสอนให้เด็กเป็นศูนย์กลาง 4) ด้านผู้เรียน มีความหลากหลายเชื้อชาติ และสัญชาติ 5) ด้านผู้สอน ควรค้นคว้าวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ มากขึ้น 6) ด้านภาษาที่ใช้ ส่วนใหญ่ใช้ภาษาอังกฤษ 7) ด้านสื่อการเรียนการสอนเป็นสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ มีระบบให้ใช้ได้ง่าย 8) ด้านเกณฑ์ในการคัดเลือก นักเรียน ควร มีคณะกรรมการของ โรงเรียนร่วมกันสร้างเกณฑ์คัดเลือกนักเรียนเข้าเรียน โดยทำเป็นเกณฑ์กลางที่ชัดเจนของโรงเรียน 9) ด้านการวัดและการประเมินผล ประเมินตามสภาพความเป็นจริง

10)ด้านระบบการศึกษาเป็นระบบ 12 ปี 11) ด้านการบริหารงบประมาณ เป็นไปตามความเป็นจริงให้อิสระกับโรงเรียนนานาชาติในการบริหารงบประมาณ โดยการยกเลิกการควบคุมการกำหนดค่าเล่าเรียน และค่าธรรมเนียมอื่น ๆ 12) ด้านการบริหารบุคลากร บุคลากรต้องพัฒนาอยู่เสมอมิฉะนั้น จะกระทบคุณภาพทางวิชาการ 13)ด้านการบริหารอาคารสถานที่ จัดอาคารสถานที่ให้เหมาะสม สถานศึกษาและสถานการณั่ นักเรียนไม่จำเป็นต้อง นั่งเรียนในห้องเรียนอย่างเดียว 14)ด้านคุณภาพของนักเรียน คุณภาพของนักเรียนจะสูงขึ้น เด็กมีการเรียนรู้ที่ทันสมัย กล้าแสดงออกเรียนรู้วัฒนธรรมต่าง ๆ มากขึ้น มีทักษะที่หลากหลาย สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมต่างประเทศได้

สุมนา พุ่มประพาฬ (2546. 320-345) ได้ทำการวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหาร CHS-OK เพื่อรองรับการกระจายอำนาจตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนา รูปแบบการบริหาร CHS-OK ให้สามารถ นำไปใช้ในการบริหาร โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี ได้ อย่างมีคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพการบริหารโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหาร CHS-OK 3) เพื่อทดลองใช้ 4) เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารที่สร้างขึ้นและ 5) นำไปเผยแพร่ในวงกว้างต่อไป ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการ (R&D : Research and Development) โดย ดำเนินการเป็น 5 ช่วง 7 ขั้นตอน คือ ช่วงที่ 1 วิเคราะห์สภาพการบริหารโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี ขั้นตอนที่ 1 สสำรวจสภาพการ บริหารโรงเรียน ช่วงที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียน CHS-OK ขั้นตอนที่ 2 วางแผนกลยุทธ์ การบริหารโรงเรียนโดยใช้รูปแบบ CHS-OK ช่วงที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการบริหาร CHS-OK ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้ครั้งที่ 1 ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้ครั้งที่ 2 ขั้นตอนที่ 5 ทดลองใช้ครั้งที่ 3 ช่วงที่ 4 ประเมินรูปแบบบริหาร CHS-OK ขั้นตอนที่ 6 ประเมินรูปแบบการบริหาร CHS-OK โดยผู้ทรงคุณวุฒิระดับสูงด้านการศึกษาชาติ ช่วงที่ 5 เผยแพร่รูปแบบบริหาร CHS-OK ขั้นตอนที่ 7 เผยแพร่ขยายผลในวงกว้าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ส่วน คือ ส่วนของนวัตกรรมรูปแบบการบริหาร CHS-OK ซึ่งจัดทำเป็นเอกสารคู่มือรูปแบบการบริหาร 6 เล่ม คือ คู่มือบริหารโรงเรียนตามรูปแบบ CHS-OK (การบริหารภารกิจหลักของสถานศึกษา) และคู่มือเสริมประสิทธิภาพการบริหาร 5 เล่ม คือ คู่มือ การบริหารจัดการด้านหลักสูตรเพิ่มเติมศักยภาพ (Curriculum : C) คู่มือการบริหารจัดการด้าน อยู่อย่างมีความสุข (Happiness : H) คู่มือการบริหารจัดการด้านความเป็นเอกภาพ (Solidarity : S) คู่มือการบริหารจัดการองค์กร (Organization : O) และคู่มือการบริหารจัดการด้านบูรณาการตามแนว พระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (King : K) สำหรับเครื่องมือในส่วนที่ใช้หาคุณภาพของ รูปแบบการบริหาร ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบประเมินคุณภาพ ซึ่งใช้ในขั้นตอนต่างๆ ของการวิจัยมีทั้งหมด 8 ฉบับใหญ่ 23 ฉบับย่อย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ ค่าสถิติพื้นฐานและสถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหาร โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี พบว่า โรงเรียนมีการบริหาร จัดการศึกษาตามรูปแบบการบริหารที่นำมาใช้ได้ 4 ช่วง 4 รูปแบบ คือช่วงแรกเป็นช่วงของรูปแบบ การบริหารแบบมีส่วนร่วมและกัลยาณมิตร ช่วงที่สองเป็นช่วงของรูปแบบการบริหารที่นำระบบ มาตรฐานสากล และมาตรฐานคุณภาพการศึกษาชาติมาใช้ ช่วงที่สามเป็นช่วงของรูปแบบการ บริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ และช่วงที่สี่ เป็นช่วงของการพัฒนา รูปแบบการบริหาร CHS-OK

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหาร โรงเรียน CHS-OK พบว่ารูปแบบการบริหาร CHS-OK เกิดจากความต้องการของคณะกรรมการบริหาร โรงเรียนส่วนใหญ่ในระดับ "มากที่สุด" มีการวิเคราะห์สภาพภาระงานตามกฎหมาย เพื่อเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาได้ 7 กลุ่มงาน คือ กลุ่มงานวิชาการ กลุ่มงานอำนวยการ กลุ่มงานบุคลากร กลุ่มงานบริหารทั่วไป กลุ่มงานนโยบาย และแผนงาน กลุ่มงานกิจกรรมนักเรียนและชุมชน และกลุ่มงานประกันคุณภาพการศึกษา เป้าหมาย ของการสร้างรูปแบบการบริหาร เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ตัวผู้เรียนใน 4 มิติ คือ มิติที่ 1 นักเรียนเป็นคนดี มิติที่ 2 นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของ โรงเรียน มิติที่ 3 นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานด้านผู้เรียนและมิติที่ 4 นักเรียนมีคุณลักษณะของนักเรียนยุคเปลี่ยน ผ่านการศึกษาสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (4 ร.) ผลการสนทนากลุ่มเพื่อถกเถียงรูปแบบการบริหาร พบว่ารูปแบบการบริหาร CHS-OK ควร มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบและมีคู่มือปฏิบัติงานตาม รูปแบบการบริหาร CHS-OK จำนวน 6 ฉบับ และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ บริหาร CHS-OK พบว่ามีความเหมาะสมทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับ "มากที่สุด"

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารทั้ง 3 ครั้ง พบว่า การทดลองใช้กับ โรงเรียน ต้นแบบคือ โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี ครั้งที่ 1 มีคุณภาพ การปฏิบัติงานตามคู่มืออยู่ในระดับ "มาก" เมื่อนำมาทดลองใช้อีกครั้งหลังปรับปรุงแล้วในการทดลองครั้งที่ 3 พบว่ามีคุณภาพการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับ "มากที่สุด" สำหรับโรงเรียนร่วมทดลอง โรงเรียนเครือข่าย มีผลการทดลองใช้ครั้งที่ 2 อยู่ในระดับ "มาก" เมื่อประเมินคุณภาพของคู่มือรูปแบบการบริหาร

ทั้ง 6 ฉบับ พบว่า มีระดับ คุณภาพสูงขึ้นจากการทดลองทั้ง 3 ครั้ง และอยู่ในระดับ “มากที่สุด” ในการทดลองครั้งที่ 3 ผลการ ประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหาร CHS-OK อยู่ใน ระดับ “มากที่สุด” และผลการประเมิน ผลลัพธ์ผู้เรียนทั้งสี่มิติอยู่ในระดับ “มากที่สุด” โดยใน มิติของการประเมินมาตรฐานด้านผู้เรียนมีผล การประเมินอยู่ในระดับ “ดีมาก” ทุกมาตรฐาน

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหาร CHS-OK โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีระดับสูงด้าน การศึกษาชาติ พบว่า ภาพรวมของรูปแบบการบริหาร CHS-OK มีคุณภาพอยู่ในระดับ “มาก ที่สุด”

5. ผลการเผยแพร่รูปแบบการบริหาร CHS-OK พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้ รูปแบบการบริหาร CHS-OK ในสถานศึกษาที่นำไปใช้ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อภาพรวม ของ รูปแบบการบริหาร CHS-OK ในระดับ “มาก”

ศุภจน์ ขาเหลา และคณะ (2547, 245-278) ได้ทำการศึกษาการประเมินการใช้ หลักสูตรท้องถิ่น กรณีศึกษาหลักสูตรท้องถิ่น “กองทุนหมู่บ้านสืบสานด้วยโรงเรียน” ใน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีความมุ่งหมายเพื่อประเมินการใช้หลักสูตร และศึกษาปัญหาการ ดำเนินงานการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกองทุนหมู่บ้านสืบสานด้วยโรงเรียนในจังหวัดร้อยเอ็ด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามการรายงานการติดตามและประเมินผลการใช้ หลักสูตรสถานศึกษาปีการศึกษา 2546 ของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงาน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นแบบสอบถามชนิดประมาณค่า (Rating Scale) และคำถามปลายเปิด (Open-ended) จำนวน 4 ฉบับ ประชากรในการวิจัยคือ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน ครูผู้สอนจำนวน นักเรียนในช่วงชั้นที่ 2-4 ใน โรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตร 36 โรงเรียนในจังหวัดร้อยเอ็ด สุ่ม กลุ่มตัวอย่างได้ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 36 คน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 36 คน ครูผู้สอนจำนวน 104 คน นักเรียนในช่วงชั้นที่ 2-4 จำนวน 377 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดย การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นครั้งนี้ใช้การ ประเมินแบบจำลองซิป (CIPP Evaluation Model) ผลการวิจัย พบว่า

1. ด้านบริบทเบื้องต้น โรงเรียนนำร่องมีการดำเนินการและปฏิบัติในเรื่องได้ ศึกษาหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง กำหนดเนื้อหาสอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา เพื่อจัดทำ แผนการเรียนรู้ ได้วางแผนการใช้หลักสูตรโดยบุคลากร ชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างความ ตระหนักถึงคุณภาพของนักเรียน ครูผู้สอนมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ตรงตาม รายวิชาที่สอนอยู่ในระดับมาก ส่วนเรื่องครูผู้สอนในโรงเรียนนำร่อง นำแผนการเรียนรู้ที่สร้าง

ขึ้นเอง ไปใช้ รวมถึงการจัดให้มีเอกสารเพื่อการติดตาม ประเมินผล การดำเนินงานด้านการใช้หลักสูตร และนักเรียนมีโอกาสได้ปรับเปลี่ยนวิชาเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

2. ด้านปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน โรงเรียน โรงเรียนนาร่องมีการดำเนินการและปฏิบัติ ในเรื่องโรงเรียนจัดครู ผู้สอนวิชาต่างๆ ได้สอนตรงกับความรู้ ความถนัด และประสบการณ์ ซึ่งมีการจัดกิจกรรมสนับสนุนการใช้หลักสูตรอย่างหลากหลายในรูปแบบกิจกรรม จากชุมชน รวมถึงจัดให้มีการดูแลรักษาความสะอาดของอาคารเรียน อาคารประกอบบริเวณ โรงเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และพบอีกว่าหลักสูตรท้องถิ่นมีความสำคัญในการจัดการเรียนใน โรงเรียนอยู่ในระดับมาก ส่วนเรื่องการสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อดำเนินการใช้หลักสูตรและครูผู้สอนใช้วัสดุ อุปกรณ์ในการสอน เช่น วีดีทัศน์ วีซีดี คอมพิวเตอร์ ช่วยสอน เทปเสียงอยู่ในระดับปานกลาง

3. ด้านกระบวนการ โรงเรียนนาร่องมีการดำเนินการและปฏิบัติในเรื่อง การติดตามให้ครูผู้สอน สอนตามแผนการเรียนรู้ที่เตรียมไว้อย่างเป็นระบบ ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนแต่ละด้าน ซึ่งมีแผนงาน โครงการ ที่มีการกำหนดกิจกรรมสนับสนุนการใช้หลักสูตรได้เหมาะสมตามสภาพท้องถิ่น มีความสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตร โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้ง โรงเรียนเปิด โอกาสให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรม และนักเรียน ได้ ชักถามปัญหาต่างๆ ซึ่งครูผู้สอนตอบปัญหาตรงประเด็นอยู่ในระดับมาก ส่วนเรื่องมี การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอน ได้รับเทคนิค วิธีการสอนที่ทันสมัย และนักเรียนได้ไปทัศนศึกษาสถานศึกษาที่อยู่ในระดับปานกลาง

4. สภาพปัญหาที่พบ คือ โรงเรียนนาร่อง 36 แห่งขาดงบประมาณในการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น ครูมีภาระการสอนมาก ขาดความมั่นใจในการสอน และไม่มีประสบการณ์ ขาดแหล่งสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตในการจัดการเรียนการสอน นักเรียนไม่มีหนังสือประกอบการเรียนเรื่องกองทุน และโรงเรียนกับกองทุนหมู่บ้านอยู่ห่างไกลกัน ทำให้การติดตามประสานงานมีปัญหา

ชนม์ชกรณ์ วรอินทร์ (2549. 180-198) ได้ทำการวิจัยการพัฒนา รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน : การประเมินแบบเสริมพลัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดการประเมินแบบเสริมพลัง กลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 1 คือ ผู้บริหารสถานศึกษา/ครูผู้สอน จำนวน 670 คน บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 20 คนระยะที่ 2 ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญระดับสูง จำนวน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประเมินและการ

ประกันคุณภาพทางการศึกษา จำนวน 22 คน ระยะที่ 3 บุคลากรที่เกี่ยวข้อง กับการศึกษา ของโรงเรียนวัดลาดเค้ “ประชารัฐวิทยา” จำนวน 20 คน การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การสอบถาม การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการบันทึกข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติบรรยาย ได้แก่การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ สถิติอนุมาน ได้แก่ การทดสอบด้วยค่าที ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานที่ เหมาะสม ประกอบด้วย 3 มิติหลัก ได้แก่ มิติคุณลักษณะหรือเกณฑ์การประเมิน มิติลักษณะ/วิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และมิติการประเมิน ซึ่งแต่ละมิตินี้มีส่วนประกอบที่สัมพันธ์กัน โดยมียุทธวิธีดำเนินการ คือ 1) การฝึกอบรม 2) การให้คำปรึกษา และ 3) การอำนวยความสะดวก ผลการประเมินรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โครงสร้างขององค์ประกอบมีความเหมาะสมใน ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความชัดเจน ความง่ายต่อการนำไปใช้อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

ผลการประเมินรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานจากการนำไปทดลองใช้ พบว่ารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน มีความเป็นประ โยชน์ ความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม มีความถูกต้อง และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในระดับมาก

ประสิทธิ์ แสงพินิจ (2550. 207-219) ได้ทำการวิจัยปฏิบัติการ : การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชน ในอำเภอโนนสูงจังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชน ในอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) ผู้ปฏิบัติงานได้แก่ ครู การศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 21 คน 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำเอกสารแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจ

ชุมชนไปใช้ได้แก่ ครูการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ ในกลุ่มนครพิทักษ์ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 110 คน 3) ประชาชนตำบลเมืองปราสาท และตำบลคองษ์ ในอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ที่รวมกลุ่มกันประกอบอาชีพ จำนวน 26 กลุ่มอาชีพ 449 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสำรวจภาคสนาม เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียน กลุ่มพัฒนาอาชีพ 2) แบบสัมภาษณ์เพื่อการสนทนากลุ่ม 3) แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูการศึกษาออกโรงเรียน ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชน ในอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา 4) แบบบันทึกการทดลอง จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ 5) แบบสอบถามความคิดเห็นของครูการศึกษาออกโรงเรียน เกี่ยวกับความเหมาะสมของการใช้เอกสารแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชน ในอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา และ 6) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนที่เป็นสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพ เกี่ยวกับผลที่เกิดจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

การดำเนินการวิจัย มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยการศึกษาภาคสนาม (Field Study) 2) การออกแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชน 3) การศึกษาความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชน ไปใช้ 4) ปฏิบัติการทดลองใช้ และพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชน 5) ประเมินคุณภาพ รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชน

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาการดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนกลุ่มพัฒนาอาชีพ

1.1 การจัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียน ให้กับกลุ่มพัฒนาอาชีพมีหลายกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ในรูปแบบของหมู่บ้านพอยู่พอกิน โดยจัดให้มีการประกวดหมู่บ้านดีเด่น 5 ประเภท คือ คุ้มพอยู่พอกิน

คุ่มสะอ้าน่าอยู่ คุ่มสามัคคี คุ่มสุขภาพอนามัย คุ่มรักเรียน และมีการจัดนิทรรศการผลงาน กลุ่มพัฒนาอาชีพของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในอำเภอโนนสูง 16 แห่ง จัดอบรมการเรียนรู้ หมู่บ้านพออยู่พอกิน กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ให้กับสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและ โครงการ การรวานแก่นั้น นอกจากนี้ยังได้จัดกิจกรรมศึกษาดูงาน เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

1.2 ปัญหาของกลุ่มพัฒนาอาชีพ หลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาออก โรงเรียนและกลับไปประกอบอาชีพ มีปัญหาในการประกอบอาชีพ ดังนี้ คือ สมาชิกกลุ่มอาชีพ ยังมีความรู้ ทักษะ และเทคนิค ในการประกอบอาชีพน้อย ขาดการรวมกลุ่มอาชีพ เนื่องจากขาด ผู้นำกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง สมาชิกกลุ่มอาชีพไม่เห็นความสำคัญ และประโยชน์ของการรวมกลุ่ม อาชีพ ขาดความสามัคคีในกลุ่มและขาดการประสานงานที่ดีของกลุ่ม นอกจากนี้ยังขาดพื้นที่ ในการประกอบอาชีพ หรือมีพื้นที่หรือสถานที่ไม่เหมาะสม ขาดเงินทุนในการประกอบ อาชีพ วัตถุดิบในการประกอบอาชีพไม่เพียงพอ มีวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ ในการประกอบ อาชีพ ไม่เพียงพอ ไม่ทันสมัย มีปัญหาเกี่ยวกับราคาผลผลิตตกต่ำ ไม่มีตลาดรองรับ และไม่มี หน่วยงานมาสนับสนุนส่งเสริมในการประกอบอาชีพ

2. การออกแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับ ชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชน ได้จัดทำเป็นเอกสารแนวทางการจัด กระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้ เศรษฐกิจชุมชนในอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเอกสารประกอบด้วย เนื้อหาสาระ 6 บท ดังนี้

บทที่ 1 การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ

บทที่ 2 กระบวนการศึกษาวิเคราะห์ชุมชน

บทที่ 3 เทคนิคเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

บทที่ 4 แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

บทที่ 5 แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด

บทที่ 6 แนวทางการควบคุมสินค้าและการบัญชีสำหรับธุรกิจชุมชน

3. การศึกษาความเป็นไปได้ ในการนำรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชน ไปใช้ ผลจากการศึกษาความเป็นไปได้ ในการนำรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชน ไปใช้

สรุปได้ดังนี้

3.1 มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับประชาชน เนื่องจากรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้สามารถส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาอาชีพของตนเองของกลุ่มพัฒนาอาชีพและของชุมชน เป็นรูปแบบที่ให้โอกาสประชาชนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เช่น ประชาชน ได้มีโอกาสในการวิเคราะห์ระบบงานและมาตรฐานในการทำงานของกลุ่มพัฒนาอาชีพ เพื่อที่จะพัฒนาอาชีพของกลุ่มอาชีพและได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชน เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนในชุมชน ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเอง เช่น การร่วมกันคิดวิเคราะห์ในการวางแผนการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ การแก้ปัญหาาร่วมกัน และเป็นการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ประชาชนได้มีโอกาสในการฝึกอบรมและการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจของชุมชน ทำให้ประชาชนมองเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพของตนและของกลุ่มพัฒนาอาชีพ เกิดการระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน และมีระบบบริหารจัดการเกี่ยวกับกลุ่มพัฒนาอาชีพ ของชุมชนได้อย่างเหมาะสม

3.2 ความเป็นไปได้เกี่ยวกับแนวคิดและหลักการในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ มีความเป็นไปได้ดังนี้ คือ ความเป็นไปได้ตามหลักความเสมอภาคทางการศึกษา เนื่องจากรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ประชาชนที่รวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ มีโอกาสในการพัฒนาอาชีพของตนเอง ของกลุ่มพัฒนาอาชีพ มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สนองตอบความต้องการของผู้เรียน มีความเป็นไปได้ ตามหลักการพัฒนาตนเองและการพึ่งพาตนเอง เนื่องจากรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้ารับการอบรม ได้แลกเปลี่ยนความรู้และลงมือปฏิบัติจริงและเกิดการเรียนรู้จากกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตนเองและพัฒนา กลุ่มพัฒนาอาชีพของตนเองได้ และสอดคล้องกับหลักบูรณาการการเรียนรู้และวิถีชีวิตจริงเนื่องจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนกลุ่มพัฒนาอาชีพสามารถเรียนรู้พร้อมกับการประกอบอาชีพของตนเอง และของกลุ่มพัฒนาอาชีพเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของผู้เรียน ที่จะสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ และรูปแบบของการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างสอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชนในชุมชน มีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาการของกลุ่มอาชีพอย่างต่อเนื่อง เพราะประชาชนเป็นสมาชิกของกลุ่มพัฒนาอาชีพกลุ่มต่าง ๆ มีบทบาททั้งเป็นผู้นำชุมชนและสมาชิกของชุมชน

3.3 ความเป็นไปได้ของวิธีการที่นำมาใช้ในการจัดการความรู้ โดยใช้รูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ในชุมชน 5 ขั้นตอน คือ การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ ภายในชุมชนที่ต้องการใช้ การสร้างองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่งกระบวนการจัดการความรู้ดังกล่าว มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในการจัดการความรู้ให้กับผู้เรียน ดังนี้

การกำหนดความรู้ เป็นขั้นตอนที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้เพราะประชาชนซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาชุมชนของตนเองเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ เป้าหมายของการพัฒนาชุมชนของตน ดังนั้น การกำหนดความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้จะต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของชุมชน และความต้องการของประชาชน จึงจะสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ประชาชน ได้พัฒนาอาชีพและกลุ่มพัฒนาอาชีพได้

การแสวงหาความรู้ภายในชุมชนที่ต้องการใช้ มีความเหมาะสมในการนำมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากในชุมชนมีความรู้ ภูมิปัญญาที่เกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ของคนในชุมชน เมื่อนำมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน นำมาผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล ก็จะสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาประชาชน และกลุ่มพัฒนาอาชีพ ในชุมชนได้

การสร้างความรู้ มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้กับการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งกับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชนเนื่องจากการพัฒนาอาชีพโดยใช้เศรษฐกิจกับชุมชน ประชาชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดหลักการต่าง ๆ ในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งจะต้องศึกษาความรู้ใหม่ ๆ เช่น เรื่องธุรกิจชุมชน การแสวงหาช่องทางในการเข้าสู่อาชีพ การพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด เทคนิคและการวางแผนการตลาด การควบคุมสินค้าและบริการ และการจัดทำบัญชีสำหรับธุรกิจเป็นต้น ซึ่งผู้เรียนจะต้องนำความรู้ดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ ก็จะสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้จากการปฏิบัติจริง

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นวิธีการที่เหมาะสมในการนำมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชน ผู้เรียนเป็นผู้มีประสบการณ์หลากหลาย การจัดกระบวนการเรียนรู้จะเป็นลักษณะกระบวนการกลุ่ม ผู้เรียนจะอาศัยกลุ่มเป็นเครื่องมือตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของตน ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น และยังช่วยให้

ผู้เรียนแบ่งปันความรู้ ความเข้าใจของตนเอง แก่ผู้อื่น และได้รับประโยชน์จากแนวคิด ความรู้ และประสบการณ์ของผู้อื่นพร้อม ๆ กัน

การประยุกต์ใช้ความรู้ การประยุกต์ใช้ความรู้เป็นขั้นตอนที่เหมาะสมและสำคัญต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพราะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำความรู้จากเนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่เรียนมาแล้ว นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอาชีพของตนเองและกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การระดมทุน การผลิต การตลาด การบริหารจัดการ รวมทั้งการแสวงหาความร่วมมือ จากแหล่งอาชีพอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นต้น

4. การทดลองใช้ และ พัฒนารูปแบบการวัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งกับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชน การทดลองใช้ และ พัฒนารูปแบบ ได้ปฏิบัติการทดลอง กับกลุ่มพัฒนาอาชีพ 26 กลุ่ม ในพื้นที่ตำบลเมืองปราสาท และตำบลคอหงษ์ อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการทดลอง 3 ครั้งผลจากการทดลอง สรุปได้ ดังนี้

4.1 ผลจากการทดลองครั้งที่ 1 พบว่าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากพื้นที่ที่ใช้ในการทดลองเคยเป็นพื้นที่ในตำบลนำร่องการดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ตามยุทธศาสตร์การดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน และกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ปี พ.ศ. 2549 ซึ่งมีการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ในการพัฒนากลุ่มพัฒนาอาชีพ ทำให้ผู้เรียนมีพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ นอกจากนั้น ยังพบว่า ครูการศึกษานอกโรงเรียนที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เป็นผู้มีความเสียสละ มีความมุ่งมั่นเอาใจใส่ต่อผู้เรียน และข้อดีอีกประการหนึ่ง คือ ครูการศึกษานอกโรงเรียนเป็นผู้มีภูมิสำเนาอยู่ในเขตอำเภอโนนสูง มีความเข้าใจขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชนเป็นอย่างดี และครูเป็นผู้มีทักษะ ในการทำงานกับชุมชน จึงเป็นที่ยอมรับนับถือศรัทธา ของประชาชนที่อยู่ในชุมชน

ผู้เรียนและชุมชนมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชน ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะและสามารถพัฒนาอาชีพของตนเองและของกลุ่มพัฒนาอาชีพ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มอาชีพ สร้างงาน สร้างอาชีพ มีรายได้

ปัญหาที่พบในการทดลองครั้งที่ 1 คือ 1) ครูการศึกษานอกโรงเรียนยังขาดความรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่จะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน คือ การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ กระบวนการศึกษาวิเคราะห์ชุมชน การสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด และการควบคุมสินค้า และ การบัญชีสำหรับธุรกิจชุมชน 2) รูปแบบการพัฒนาครูการศึกษาออกโรงเรียนยังไม่เหมาะสม ไม่สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานให้กับครูได้ทุกคน เนื่องจากพื้นฐานความรู้ของครูแต่ละคนไม่เท่ากัน ระยะเวลาในการฝึกอบรมครูน้อย ครูการศึกษาออก โรงเรียนมีวุฒิการศึกษาไม่ตรงกับเนื้อหาวิชาที่จัดกิจกรรม การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ทำให้ครูต้อง ใช้เวลาในการศึกษาเนื้อหาสาระมาก 3) สื่อเอกสารแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนสำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชน มีเนื้อหา บางส่วน ยังไม่เหมาะสม เช่น เนื้อหายังไม่สมบูรณ์ การลำดับความยากง่ายของเนื้อหายังไม่ ถูกต้อง มีทฤษฎีและหลักการมากเกินไป ขาดเนื้อหาที่สำคัญ เช่น เศรษฐกิจชุมชน และขนาด รูปเล่มและตัวอักษรไม่เหมาะสม จึงนำปัญหาและข้อบกพร่องต่าง ๆ มาปรับปรุง รูปแบบการ จัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดย ใช้เศรษฐกิจชุมชน โดยพัฒนาเอกสารแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความ เข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชน ให้มีความสมบูรณ์และมี แนวปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อให้ครูการศึกษาออกโรงเรียนสามารถนำไปใช้ในการจัดกระบวนการ เรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนารูปแบบในการพัฒนาครูการศึกษาออก โรงเรียนใหม่ โดยให้ครูการศึกษาออกโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาสาระ วิธีการ พัฒนา และระยะเวลาในการพัฒนาครู

4.2 ผลจากการทดลองครั้งที่ 2 พบว่า เอกสารแนวทางการจัดกระบวนการ เรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจ ชุมชน เป็นเอกสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย คือ ครูการศึกษาออกโรงเรียนสามารถนำไปใช้ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ได้เรียนรู้ เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ ในการ พัฒนาอาชีพของตนเอง ของกลุ่มพัฒนาอาชีพ กระบวนการฝึกอบรมครูการศึกษาออกโรงเรียน ทำให้ครูการศึกษาออกโรงเรียนมีทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ให้ผู้เรียน ได้ มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และการปฏิบัติจริง ปัญหาที่พบในการทดลองครั้งที่ 2 คือ ครูยังขาด ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ คือ ความเข้าใจเกี่ยวกับ กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งกับชุมชน และขาดทักษะเกี่ยวกับการกำหนดกลยุทธ์ การตลาด และการวิเคราะห์ชุมชน

จากปัญหาและข้อบกพร่องที่พบจากการทดลองครั้งที่ 2 ได้นำมาปรับปรุงรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนสำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชน คือ ได้ดำเนินการปรับปรุงเอกสารแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชน โดยปรับปรุงเนื้อหาเรื่องเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เทคนิคการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน เกี่ยวกับการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การใช้ข้อมูลเอกสาร การเข้าภาคสนาม การศึกษาแบบผสมผสาน นอกจากนี้ ยังได้ปรับปรุงเนื้อหาเกี่ยวกับการวางแผนการตลาด และการกำหนด กลยุทธ์การตลาด ยุทธศาสตร์เสริมการเรียนรู้ และเทคนิคการประเมินสถานะชนบทอย่างเร่งด่วน (Rapid Rural Appraisal) และได้ฝึกอบรมครูการศึกษาออกโรงเรียนเพิ่มเติม ให้มีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนกลุ่มพัฒนาอาชีพ ให้มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะในการพัฒนาอาชีพของตนเองและของกลุ่มพัฒนาอาชีพได้

4.3 ผลการทดลองครั้งที่ 3 พบว่า 1) เอกสารแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชน มีคุณภาพทั้งด้านกายภาพของเอกสาร ด้านเนื้อหาของเอกสาร และด้านการนำเอกสารไปใช้ 2) รูปแบบการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ครูการศึกษาออกโรงเรียนมีประสิทธิภาพทำให้ครูการศึกษาออกโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตนเอง พัฒนากลุ่มพัฒนาอาชีพ และพัฒนาชุมชนของตนสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของการพัฒนาอาชีพที่กำลังดำเนินอยู่ในชุมชน 3) รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนสำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชน สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการเรียนรู้ด้านพัฒนาอาชีพของตนเอง มีอาชีพ มีรายได้ มีการรวมกลุ่มอาชีพกับผู้มีอาชีพเดียวกัน และผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5. การประเมินคุณภาพรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชน ในอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

5.1 ผลการประเมินคุณภาพของเอกสารแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชนการประเมินระดับความคิดเห็น ของการใช้เอกสารแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อ

เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ โดยใช้เศรษฐกิจชุมชน พบว่า ครูมีความคิดเห็นว่า โดยรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ซึ่งสามารถแจกแจงระดับความเหมาะสมเป็นรายด้าน ได้ดังนี้ 1) ด้านการนำเอกสารแนวทางไปใช้มีความคิดเห็นว่า เหมาะสมมากที่สุด ซึ่งเห็นว่า เนื้อหาสามารถนำไปปฏิบัติได้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาอาชีพได้ ทำให้เกิดความเข้าใจและมองเห็นแนวทางในการพัฒนากลุ่มมีแนวทางที่เหมาะสมให้เลือกปฏิบัติ และเอกสารสามารถเพิ่มทักษะการพัฒนาอาชีพได้ 2) ด้านเนื้อหาของเอกสารแนวทาง มีความคิดเห็นว่าเหมาะสมมากที่สุด ซึ่งเห็นว่า เนื้อหาทำให้มองเห็นแนวทางการพัฒนาอาชีพของกลุ่ม เนื้อหาสอดคล้องกับการพัฒนาอาชีพ เนื้อหาอ่านแล้วทำให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น เนื้อหาครอบคลุมการจัดกระบวนการเรียนรู้ เนื้อหาเรียบเรียงเหมาะสม และเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ 3) ด้านกายภาพของเอกสาร มีความคิดเห็นว่าเหมาะสมมาก ซึ่งเห็นว่าเนื้อหาในเอกสารครอบคลุมครบถ้วน การเรียงลำดับเนื้อหา ภาษาที่ใช้เรียบเรียงมีแนวปฏิบัติชัดเจน ทั้งรูปเล่มและขนาดตัวอักษร

5.2 ผลการสำรวจความคิดเห็นผู้เรียนที่เป็นสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพ 26 กลุ่ม จำนวน 449 คน ที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่เกิดจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ ในอำเภอ โนนสูง จังหวัดนครราชสีมา 1) ผู้เรียนที่เป็นสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่เกิดจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ ในอำเภอ โนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ความคิดเห็นของผู้เรียนส่วนใหญ่ในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่เกิดจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นรายด้านพบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับดังนี้ คือ ด้านผลที่เกิดต่อเศรษฐกิจชุมชน ด้านผลที่เกิดต่อกลุ่มพัฒนาอาชีพ ด้านผลที่เกิดต่อผู้เรียน และด้านเกิดความเข้มแข็งของชุมชน 3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่เกิดจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สำหรับกลุ่มพัฒนาอาชีพ ในอำเภอ โนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ผู้เรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับมากทุกข้อทั้ง 4 ด้าน สรุปได้ดังนี้

(1) ด้านผลที่เกิดต่อผู้เรียน คือ ผู้เรียนมีการรวมกลุ่มอาชีพกับผู้ที่มีอาชีพเดียวกัน สามารถพัฒนาอาชีพของตนเอง มีอาชีพ มีรายได้ ดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และพึ่งตนเองได้ และมีทักษะในการเรียนรู้ด้านพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับการกำหนดความรู้ และการเสาะแสวงหาความรู้ การสร้างองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ (2) ด้านผล ที่เกิดต่อกลุ่มพัฒนาอาชีพ คือ กลุ่มพัฒนาอาชีพมีรายได้จากการ

ขายสินค้าและการให้บริการมีกองทุนหมุนเวียนในการประกอบการและการพัฒนาอาชีพ มีการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน สมาชิกในกลุ่มมีการเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่อง สมาชิกในกลุ่มมีความสามัคคี ผู้นำกลุ่มอาชีพมีความเข้มแข็ง มีความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม สามารถยกระดับมาตรฐานสินค้าและบริการ ได้สูงขึ้น มีระบบการบริหารจัดการด้านการผลิต การบริการ และการตลาด และมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ การผลิต และการตลาด (3) ด้านผลที่เกิดต่อเศรษฐกิจชุมชน คือ ประชาชนในชุมชนมีอาชีพ มีรายได้ ได้รับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เรื่องธุรกิจชุมชน มีทักษะในเชิงธุรกิจ รวมตัวกันประกอบอาชีพในรูปแบบกลุ่มพัฒนาอาชีพและมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของธุรกิจของกลุ่มพัฒนาอาชีพ (4) ด้านเกิดความเข้มแข็งกับชุมชน คือ สมาชิกของชุมชนมีวิถีชีวิตตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ร่วมกันคิดตัดสินใจดำเนินกิจกรรมและแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน มีกิจกรรมพัฒนาชุมชน โดยใช้ทุนที่มีอยู่ในชุมชน คือ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม และมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ยินดี ปรัชญาอรกุล (2550. 112 – 116) ได้ทำรายงานการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น วิชาการปลูกพืชผักปลอดสารพิษไร้ดิน รหัสวิชา ง 40241 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนหัวไทรบำรุงราษฎร์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีวัตถุประสงค์ของการประเมิน (1) เพื่อประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรด้านความสอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ระดับช่วงชั้นที่ 4 ความต้องการและความสนใจของนักเรียน ผู้ปกครอง และท้องถิ่น (2) เพื่อประเมินกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาการปลูกพืชผักปลอดสารพิษไร้ดิน (3) เพื่อประเมินผลทางการเรียนของนักเรียนที่เลือกเรียน วิชาการปลูกพืชผักปลอดสารพิษไร้ดิน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ประชากรที่ใช้ในการประเมิน คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนหัวไทรบำรุงราษฎร์ที่เลือกเรียนสาระเพิ่มเติม รายวิชาการปลูกพืชปลอดสารพิษไร้ดิน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 15 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ หัวหน้างานพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ จำนวน 4 คน รวม 15 คน รวมทั้งหมด 30 คน โดยไม่สุ่มตัวอย่างเลือก เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน แบบสอบถาม 2 ฉบับ แบบประเมินโครงการ และแบบ สังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงาน ใช้รูปแบบการ

ประเมินสนองความต้องการ (Responsive Model) สแตก รูปแบบการประเมินแบบนี้มี 2 ประการ คือ การบรรยายและตัดสินคุณค่า โดยใช้ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละสรุปผลวิจัย

1. จากการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรด้านความสอดคล้องกับสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ระดับช่วงชั้นที่ 4 ความต้องการและความสนใจของนักเรียน ผู้ปกครอง และท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 4.45 เมื่อพิจารณาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วพบว่า ความเหมาะสมของหลักสูตรด้านความสอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ความต้องการและความสนใจของนักเรียน ผู้ปกครองและท้องถิ่น ในแต่ละประเด็นของการสอบถามมีความแตกต่างกันน้อยมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นแล้วพบว่า การกำหนดหน่วยการเรียนรู้สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ย่อยได้เหมาะสมกับหน่วยเรียนรู้หลัก และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้รายภาคและหน่วยการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.67 และคำอธิบายรายวิชาครอบคลุมสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ในระดับช่วงชั้น อยู่ในระดับมาก แต่ที่ค่าเฉลี่ย 4.20 ซึ่งได้ดำเนินการตามกรอบแนวคิดในการประเมินของ สแตก ในส่วนของสิ่งนำ คือเอกสารประกอบหลักสูตรท้องถิ่น รายวิชาการปลูกพืชผักปลอดสารพิษไว้ดิน และเป็นไปตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลาง กำหนดให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นเอง โดยกำหนดโครงสร้างให้ยึดหลักสูตรแกนกลาง 70 เปอร์เซ็นต์ เป็นสาระพื้นฐานใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนที่เหลืออีก 30 เปอร์เซ็นต์ ให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นเป็นสาระเพิ่มเติม

2. จากการประเมินกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาการปลูกพืชผักปลอดสารพิษไว้ดิน อยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 4.42 เมื่อพิจารณาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วพบว่า กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาการปลูกพืชผักปลอดสารพิษไว้ดิน ในแต่ละประเด็นของการสอบถามมีความแตกต่างกันน้อยมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นแล้วพบว่า การจัดทำแผนการเรียนรู้ทุกหน่วยการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 4.73 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่ อยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 4.66 กิจกรรมการเรียนการสอนเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน การเชื่อมโยงประสบการณ์และชีวิตจริง และให้นักเรียนทุกคนได้ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 4.60 และการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน และผู้เรียนกับกลุ่มเพื่อน และครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปรับปรุงพัฒนาการเรียนตามศักยภาพของผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ที่ค่าเฉลี่ย 4.53 ซึ่งได้

ดำเนินการตามกรอบแนวคิดของสเติก ในส่วนของการปฏิบัติ คือ คู่มือการใช้เอกสารประกอบหลักสูตรในรายวิชาการปลูกพืชผักปลอดสารพิษไร้ดิน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 มาตรา 22

3. จากการประเมินผลทางการเรียนของนักเรียนที่เลือกเรียนวิชาการปลูกพืชผักปลอดสารพิษไร้ดิน ผลทางการเรียนของนักเรียนที่เลือกเรียนรายวิชาการปลูกพืชผักปลอดสารพิษไร้ดิน จากแบบประเมินแบบสังเกตพฤติกรรม ทักษะ การปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาแต่ละผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง พบว่าผลการเรียนรู้ที่ 12 ผู้เรียนเตรียมวัสดุอุปกรณ์ปลูกพืชไร้ดิน อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนประเมินโครงการโดยนักเรียนประเมินตนเองและครูประเมิน อยู่ในระดับมาก แต่นักเรียนประเมินตนเองและครูประเมินมีค่าแตกต่างกัน คะแนนประเมินคุณลักษณะประจำวิชา ประเมินเจตคติ อยู่ในระดับมาก คะแนนคุณลักษณะด้านความอดทน มุ่งมั่น มากที่สุดคะแนนวัดผลกลางภาคและปลายภาค อยู่ในระดับดี และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับดีเยี่ยม ซึ่งได้ดำเนินการตามกรอบแนวคิดของสเติก ในส่วนของผลลัพธ์ และได้ดำเนินการวัดผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย วัดผลได้ครอบคลุมทั้ง ความรู้ ทักษะ การปฏิบัติงาน และเจตคติ โดยให้นักเรียนประเมินตนเองและครูประเมิน เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพของตนเอง มีประสบการณ์ตรง สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง เป็นไปตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 มาตรา 7

บุญหนา บุญเรือง (2552. 198-203) ได้ทำการวิจัย การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้วยกลยุทธ์การสร้างพลังทีมงาน ของ โรงเรียนบ้านนาคูพัฒนา “กรป.กลางอุปถัมภ์” อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ให้เป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน มุ่งเน้นประสิทธิภาพการทำงานของครูเพื่อผลการพัฒนานักเรียน วัดดูประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้คือ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้วยกลยุทธ์การสร้างพลังทีมงาน 2) เพื่อศึกษาและประเมินผลการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้วยกลยุทธ์การสร้างพลังทีมงาน การดำเนินการวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมี ขั้นตอนการดำเนินงานที่สำคัญคือ 1) การสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้วยกลยุทธ์การสร้างพลังทีมงาน 2) ทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้วยกลยุทธ์การสร้างพลังทีมงาน 3) ประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้วยกลยุทธ์การสร้างพลังทีมงาน โดยกลยุทธ์ที่ใช้ได้นำแนวความคิดจากคำว่า TEAM WORK มาเป็นประเด็นสำคัญใน

การสร้างวิธีการเสริมสร้างพลังทีมงานของคณะครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน 54 คนผ่านแผนปฏิบัติการที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็นระดับรายบุคคล ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ และระดับโรงเรียน

ผลการศึกษาสรุปว่า

1. การนำกลยุทธ์การสร้างพลังทีมงานให้คณะครูพิจารณาเพื่อให้มีส่วนร่วมวิเคราะห์วางแผนการจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียนมีความเหมาะสมต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนบ้านนาคูพัฒนา “กรป.กลางอุบลรัตน์” สร้างความพึงพอใจให้ครูในระดับมาก และจากการสนทนากลุ่มของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ครูก็มีแนวคิดในเรื่องการทำงานเป็นทีมที่ใช้กลยุทธ์การเสริมสร้างพลังทีมงาน แต่ควรปรับปรุงการปฏิบัติงานในเรื่องการสื่อสาร การยอมรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน
2. สามารถนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้วยกลยุทธ์การสร้างพลังทีมงาน ไปทดลองใช้ในสภาพจริงโดย ผ่านการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพราะการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่สร้างความตระหนักให้ครูเข้าใจแนวทางการพัฒนาโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกันที่จะทำงานเป็นทีม ด้วยกลยุทธ์การสร้างพลังทีมงานจากแนวคิด TEAM WORK ที่ยอมรับได้ และวิเคราะห์รูปแบบการนำกลยุทธ์มาใช้ จากข้อตกลงร่วมกันที่กำหนดเป็นวิธีการ และผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับจากนั้นจึงร่วมกันกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการ และดำเนินการตามแผนปฏิบัติการที่ร่วมกันวางไว้ มีการตรวจสอบจากการสังเกตพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของผู้วิจัยและผู้ร่วมศึกษา มีการสะท้อนผลการปฏิบัติงานและนำเสนอผลการปฏิบัติงานให้รับรู้ด้วยการประชุมอย่างเปิดเผย และ
3. ผลที่เกิดขึ้นจริงทำให้โรงเรียนผ่านการประเมินเป็น โรงเรียนในฝัน จากการพิจารณาผลการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จด้านการทำงานเป็นทีมของกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีผลการประเมินประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมในระดับมากที่สุดเนื่องมาจากครูมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของ โรงเรียนจากรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้วยกลยุทธ์การสร้างพลังทีมงาน อุปสรรค ผลจากการวิจัยจะพบว่าการประเมินความพึงพอใจต่อความมั่นคงและบรรยากาศในการทำงานเรื่องการสื่อสารในโรงเรียนเป็นแบบที่เปิดเผยอยู่ในระดับน้อยแสดงว่า โรงเรียนต้องปรับปรุงการสื่อสารภายในโรงเรียนหรือระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ซึ่งผลดังกล่าวเกิดเนื่องจากครูแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มีเวลาว่างไม่ตรงกันบางครั้งไม่ค่อยมีเวลาพูดคุยกัน

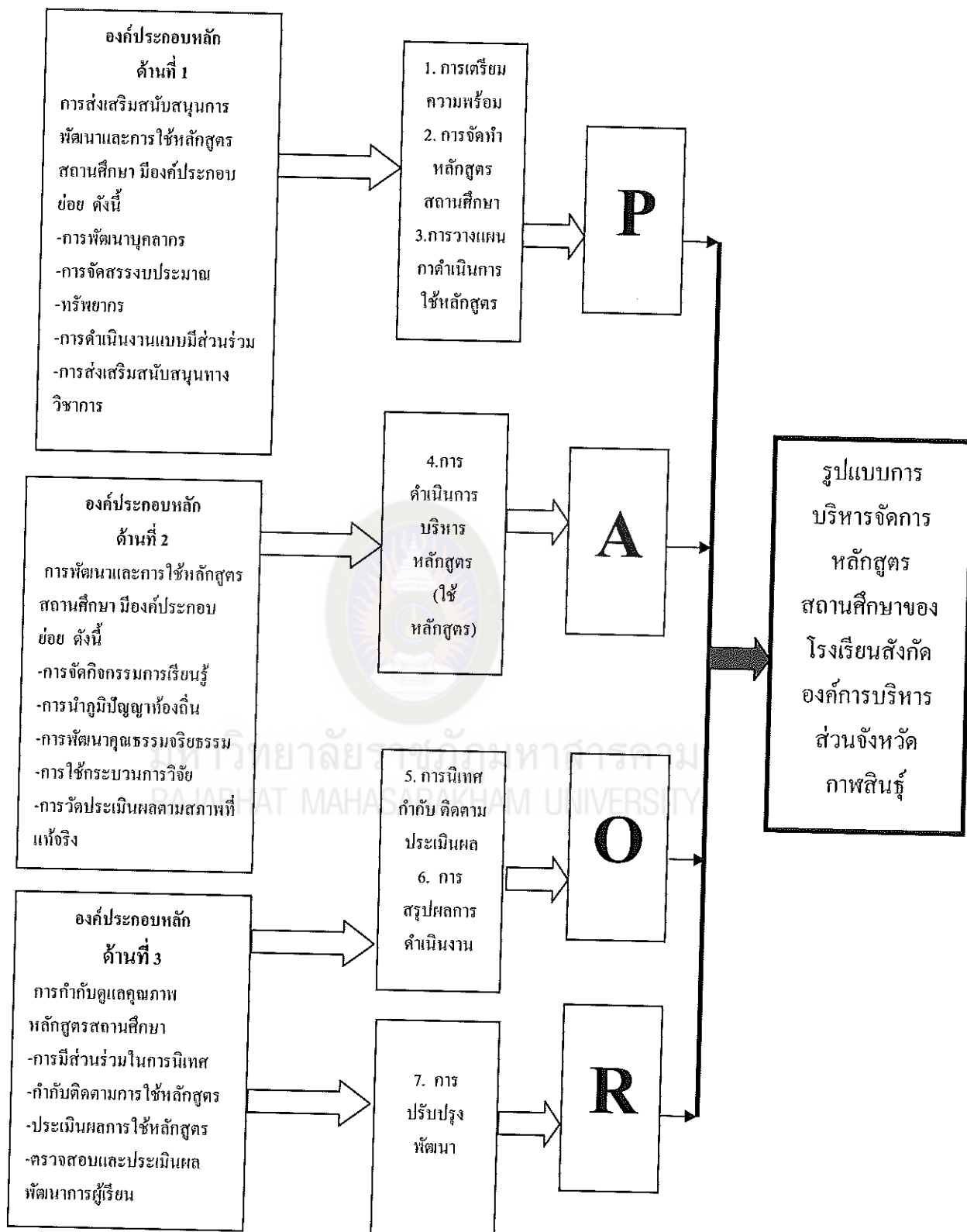
ข้อเสนอแนะ อาจจะจัดประชุมสัมมนาออกเวลาราชการหรือศึกษาดูงานภายนอกเพื่อให้ครู
ผ่อนคลายและมีความรู้สึกเป็นกันเองมากขึ้น

4. ผลของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้วยกลยุทธ์การสร้างพลังทีมงาน ทำให้
มาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนแต่ละด้าน คือ ด้านผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้าน
บริหารจัดการ โดยพิจารณาจากการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียน รวมทั้งผล การสอบเรียนต่อของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และของนักเรียนเข้า
มหาวิทยาลัย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตร
สถานศึกษาและแนวคิดทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการพัฒนารูปแบบการบริหาร
จัดการหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการทำงานร่วมกันของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา
การนำกลยุทธ์การสร้างพลังทีมงาน เพื่อให้มีส่วนร่วมวิเคราะห์วางแผนการจัดทำแผนปฏิบัติ
การของโรงเรียนโดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน และดำเนินการตามแผนปฏิบัติการที่
ร่วมกันวางไว้ มีการตรวจสอบจากการสังเกตพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของผู้วิจัยและผู้ร่วม
ศึกษา มีการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน เพื่อนำผลมาปรับปรุงการบริหารจัดการหลักสูตร
สถานศึกษาให้เป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน มุ่งเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผล
ของการบริหารจัดการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาสังเคราะห์แนวคิดของนักการศึกษา แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการ
บริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา และแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งผลการศึกษาและ
สังเคราะห์แนวคิดดังกล่าว ทำให้ได้กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 11 กรอบแนวคิดการวิจัย